SALĂ DE LECTURĂ

ANUL XXX
41
(1 326)
sîmbătă
10 octombrie
1987
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

REPERELE UNUI AN HOTĂRÎTOR

Un eveniment de o deosebită importanță a marcat viața politică și social-economică a țării în această perioadă : Plenara C.C. al P.C.R. Urmînd ședințelor Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. care au abordat probleme fundamentale ale activității economice, plenara, prin dezbaterile ce le-a prilejuit, prin Cuvîntarea programatică a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a jalonat în fapt direcțiile de acțiune imediată pentru înfăptuirea în cele mai bune condiții a planului economic în acest an hotărîtor din perspectiva atingerii obiectivului strategic stabilit de Congresul al XIII-lea al partidului — trecerea României la stadiul de țară mediu dezvoltată.

Printr-o analiză extrem de aplicată, pornind de la cunoașterea aprofundată a tuturor proceselor și fenomenelor economice, secretarul general al partidului a indicat cu extraordinară limpezime comandamentele acestei etape în întreaga activitate economică, politică și organizatorică, definind cauze și efecte, căi și mijloace de acțiune capabile să conducă la mobilizarea uriașului potențial material și uman de care dispune societatea noastră în vederea realizării tuturor obiectivelor dezvoltării multilaterale a patriei.

Într-un sistem clar de priorități ce include realizarea fără nici o abatere a planului în domeniul minier și petrolier, înfăptuirea programului energetic prin adoptarea unui stil de lucru care să determine o îmbunătățire radicală a acestui sector de activitate, asigurarea unui ritm și a unei eficiențe sporite în producția utilajelor și mașinilor necesare industriei, orientarea muncii de investiții către darea în folosință la timp a noilor capacități de producție, lichidarea neîntîrziată a stocurilor supranormative ce constituie un balast grevînd ansamblul vieții economice, circulația normală a produselor — iată cîteva dintre reperele pe care magistrala cuvîntare a conducătorului partidului nostru le înscrie cu puterea unor imperative de conștiință pentru activitatea fiecărui colectiv de muncă, a fiecărui comunist, a fiecărui cetățean al patriei. De aici, de la înțelegerea acestui moment hotărîtor, de la asumarea acestor sarcini ce presupun deopotrivă competență, responsabilitate, spirit revoluționar, derivă necesitatea, subliniată ca atare în Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, de a se acorda o importanță majoră formării, perfecționării și reciclării cadrelor din toate sectoarele de activitate, creșterii rolului cercetării științifice și învățămîntului. Desprindem, astfel, îndatoririle ce revin tinerei generații, angajată de drept și de fapt în toate domeniile prioritare ale economiei, științei și învățămîntului.

Referindu-se la elementele componente ale unui nou stil de muncă și de răspundere ce trebuie să caracterizeze activitatea organizațiilor de partid, a tuturor cadrelor partidului indiferent de nivelul la care lucrează, a fiecărui om al muncii, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea : „Trebuie să ridicăm spiritul de răspundere, spiritul revoluționar al partidului, al activului de partid și de stat, al tuturor oamenilor muncii. Problemele noi, complexe, care se pun în fața noastră, cer un spirit nou de muncă, un spirit de disciplină și de ordine, o mare răspundere revoluționară pentru a putea să asigurăm mersul ferm înainte spre comunism, întărirea continuă a patriei, a independenței și suveranității sale".

În ansamblul problemelor abordate, un loc deosebit se acordă în cuvîntare colaborării economice internaționale ca factor constant al politicii externe a României socialiste. Expresie elocventă a acestei preocupări, vizita de lucru efectuată în aceste zile în Republica Populară Bulgaria de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, reprezintă un nou moment de referință în cronica relațiilor dintre cele două partide, țări și popoare, un argument exemplar pentru dezvoltarea colaborării pe multiple planuri între țări socialiste vecine și prietene.

Luceafărul

● IN ACEST NUMĂR ● Biografia cărților noastre – interviu cu Florin Bănescu ● „Eșafodul" de Cinghiz Aimatov ● Rememorări de Mircea Micu ● Sport de Fănuș Neagu ● „Șhogun" ● Cronici de artă

Restituirea „cîntecului"

Examinată în raport cu romanul, de unde îi vine autorului notorietatea, poezia lui Zaharia Stancu este nu mai puțin insemnată și, păstrînd proporțiile inerente cînd se compară materii diferite, arată și sub raport cantitativ dimensiuni comparabile ; totuși, autorul e încă, pentru conștiința comună, un romancier și nu un poet. Această părere s-ar dovedi inconcludentă de îndată ce s-ar consulta o bibliografie cît de sumară, observîndu-se că întîile îndemnuri către literatură sînt, la Zaharia Stancu, de domeniu liric. Romancierul apărea la vedere abia atunci cînd omul devenise matur, arătîndu-i-se prețuire la o epocă tulbure, romanele, și, dintre ele, „Desculț", fiind acelea care îi dădură autorului o repede celebritate. Această potrivire rămîne de explicat cu mijloacele sociologiei și nu are însemnătate atunci cînd e de discutat opera, unde valoarea e totul. Examinările fără prejudecăți indică alte proporții și de aci încolo rămîne fundamental a zice că Zaharia Stancu e, înainte de toate, poet și o cercetare a prozei, lăsînd de o parte ceea ce este etnografie și memorialistică, arată că substanța ireductibilă e aci de natura lirismului. Cine extrage compozițiile prozastice (de la „Desculț" și pînă la „Ce mult te-am iubit"), de sub tutela clipei, află un rapsod de colectivități arhaice, prefăcînd uzurpările în epos și spaimele în litanie. Pretutindeni, poezia a pătruns ca o esență vitală.

Însă a spune acestea nu e totuna cu a pune lirica la adăpost de observări lucide și, fiind fapt izbitor că autorul inchipuia totul spontan, ca natura, reiese că el trebuie să se fi încercat, ca și ea, în marginile îngăduite, creînd în variante și fără esențiale preschimbări. Poetul este inegal și monoton. El pare că s-a exprimat pe deplin încă de la întîile cîntări și nu simte, mai apoi, decît trebuința de a prelungi o emoție gîlgîitoare, inaptă de forme noi și spontană, după cum sînt spontane pădurea care foșnește și iarba unde foiesc gizele. Arta e aici natură și dacă romanul se înaiță, cu această substrucție, la epos, lirica e rapsodie, după cum, în viața ei fără istorie, natura e rapsodică.

Cînd am început să cercetez poezia lui Zaharia Stancu venind, ca și alții, dinspre romane (și făcînd aceasta în vederea unei ediții, apărute, nu demult, la Ed. Minerva) am simțit că e necesară, spre a o înțelege mai bine, o clasificare de semnificație estetică și substanțială. Nu puțină, ca exemplifica acel prototip liric slobod ca vîntul și peren ca vegetația, crescînd capricios chiar dacă fără fluctuații de esență. Era, așadar, obligatorie o selecție și fiindcă a edita e, în aceste condițiuni, un act critic am considerat că e cu putință a-l duce pînă la capăt, introducînd criterii plauzibile în raport de obiect. Ceea ce a rezultat e o colecție de producții cu precădere scurte, arătînd un poet nu al grațiosului ci al esențialului sufletesc, creînd în izbucniri iuți și complete.

Am lăsat deoparte ceea ce e poem amplu și constat că nici nu sînt eliminări prea însemnate : cînd poetul voia să cînte prelung, el făcea estetica să tacă. Deși nu evoluția este izbitoare aci, am ținut totuși la înșiruirea cronologică, reținînd de oriunde numai atît cît e necesar spre a ilustra izbînzi în ordinea valorii. A rezultat nu o ediție completă și nici selectivă ci una **esențială** ; nu e vorba, dacă ar fi fost cu putință trebuia păstrat și mai puțin căci poetul e dintre aceia care se dezvăluie din cinci-șase poeme. Întrucît e o întîie restituire înfăptuită în ideea de a da nu opera completă ci, ca să

Artur Silvestri

Continuare în pag. a 6-a

REMEMORĂRI

Se iscălea Z.S.

Zaharia Stancu, Padișahul, marele președinte al Uniunii noastre, ar fi împlinit, în acest octombrie capricios, 85 de ani.

Aș fi vrut să-l văd la această vîrstă a senectuții așa cum era : imprevizibil, nervos, calculat, nedumerit și diplomat. N-am avut, din păcate, acest privilegiu.

Se iscălea cu inițialele Z.S., frumos caligrafiate, ca o fulgerare de linii, două litere rotund deșenate, legate una de alta, împletite, stema lui, semnul heraldic, o parafă.

Stema lui simplă de fiu de țăran dominînd peste un destin strălucitor.

Era zvelt, puternic, prevenitor, șarmant, șiret, agresiv, împăciuitor și caustic. Nimic nu l-a putut clinti din credința izbînzii sale întru cele literare. Și-a izbîndit !

Cărțile lui au rămas ca niște oglinzi reflectînd partea unei lumi numai de el știute. Personalitatea sa, apriga sa personalitate, a rămas ca o amintire înzăpezită dar clară.

Înalt și suplu pînă-n amurgul vîrstei, cu ochii de-un albastru glacial, cu obrazul neted „ras la sînge" (se bărbierea zilnic cu un vechi brici soldățesc), gardat de frontiera sprincenelor dese și severe, avea ceva din melancholia și misterul unui prinț nordic îmbrăcat pentru o imprevizibilă sindrofie.

Rar am văzut un țăran autentic pe care hainele să cadă mai „domnește" decît pe el.

Toată viața lui a fost o aventură perpetuă și mai era încă pe vremea cînd, fără să vrea, m-a angajat la Uniunea Scriitorilor.

Am povestit de multe ori la modul anecdotic crîmpeie din acele timpuri, nu întotdeauna cu sinceritatea pe care mi-aș fi dorit-o și acum, cînd anii au șters barierele inerente ale subiectivității, îmi dau seama că a fost unul dintre președinții cei mai iubiți ai breslei noastre.

Sensibil la nevoile intime, experiența tinereții sale îl solidariza și-l făcea generos și săritor cu cel mai tînăr sau cel mai vîrstnic confrate, în egală măsură. Era un luptător înnăscut, știa să se bată și știa să conducă. Replicile sale, atitudinea circulă și azi aureolate de nimbul legendei preluate și îmbogățite și repovestite cu fantezie tipică scriitorilor. Dar dincolo de orice legendă există niște certitudini și nu mi-ar fi greu să enumăr cîteva dintre drepturile vitale obținute în vremea cît ne-a păstorit aprig și neostenit.

Avea, desigur, bizareriile lui, slăbiciuni omenești, antipatii de moment, răbufniri ciudate, explozii neașteptate, dar niciodată nu s-a răfuit cu nimeni la modul distructiv, niciodată n-a făcut rău nimănui.

L-am ascultat de multe ori, povestind cu farmecul său inimitabil, întîmplări cu nume ilustre

Mircea Micu

Continuare în pag. a 6-a

GENERAȚIILE HUNEDOAREI

Urc scările spre platformă. Scările pe care transportam pe umeri tuburi cu oxigen. Cîte tuburi am urcat pe platformă în fiecare zi, în fiecare lună, în fiecare an ? Nu știu. Știu doar că un tub de oxigen era foarte greu, deși eram tineri. Acum nimeni nu mai urcă tuburi de oxigen cu umărul. S-a introdus un alt sistem. Oxigenul vine pe conductă și se ramifică spre toate punctele unde este nevoie de el.

Cuptorul numărul I. Mă opresc lîngă un stîlp metalic și aștept să treacă o garnitură de vagoane cu fier vechi. Macaraua de șarjare parcă dansează în fața cuptorului dintr-o parte în alta. O garnitură de fier vechi e pe linia întîi și ușile se deschid parcă așteptînd brațul macaralei care ridică troaca încărcată cu fier vechi de pe vagonet și intră cu ea în burta cuptorului unde o răstoarnă și conținutul este înghițit de flăcări. După cîteva minute simt cum apa îmi țîșnește prin toți porii, alunecă pe spate și cămașa mi se lipește de piele. Temperatura nu s-a schimbat, e aceeași pe care o știam, de peste patru sute de grade.

Băieții din fața cuptoarelor sînt tineri, chiar foarte tineri.

În cabina de comandă a cuptorului IV fac cunoștință cu cel mai tînăr oțelar, Ilea Gheorghe. Pentru cele cîteva minute, cît stăm de vorbă, își scoate casca de protecție de pe cap. Are părul castaniu și ochii căprui. Pare un copil neîmplinit la cei optsprezece ani ai lui. A terminat școala profesională. Locuiește în satul Joseni.

— De ce ți-ai ales tocmai meseria aceasta, atît de grea ?

Zîmbește unor gînduri și, căutîndu-și cuvintele, îmi spune :

— Tatăl meu a fost tot oțelar. S-a pensionat și i-am luat locul, așa cum tatăl meu a luat locul bunicului. Toți bărbații din familia noastră, de cînd ne știm, au lucrat la oțelărie. La noi e o tradiție. Își șterge fruntea cu dosul palmei, zîmbește iar și :

— Fac naveta cu autobuzul. Cînd ajung acasă mă ocup de agricultură. Îmi place să cosesc, să sap, îmi place munca în aer liber. Asta de primăvara pînă toamna. Dar mai îmi place și să cînt la saxofon. Am făcut școala de muzică la Casa de Cultură „Siderurgistul". Sînt în brigada artistică a secției O.S.M. II „Cîntarea României". Aștept să plec în armată și după aceea vreau să urmez liceul seral.

UN TÎNĂR FURNALIST CU MÎINI „DE AUR"

Ora unsprezece. Intru într-un atelier al Secției I, Furnale. Bat la ușa unui birou și, fără a aștepta răspunsul, de teamă că tot nu o să-l pot auzi, deschid ușa. Inginerul Petru Scarlat mă întîmpină cu bucurie. Am făcut liceul seral împreună. Se bucură grozav, așa cum se întîmplă cînd îți sosește un oaspete pe neașteptate. Se agită prin birou și nu-și găsește locul. Mă privește și tot pare nesigur de prezența mea. Fiindcă avem foarte multe să ne spunem, nu știm cu ce ar trebui să începem și îi spun de ce anume sînt la Hunedoara. Își scoate casca de protecție și o rotește între degete ca un elev. Încearcă să pună ordine în hîrtii, în schițele de pe birou, răspunde la telefon.

— Prezintă-mi te rog un băiat, dacă ai, dar așa, „pe sprînceană", un meseriaș de nota zece.

— Am, chiar mai mulți, dar pentru ce ?

— Să stau cu el de vorbă.

Mă lasă singur cîteva minute în care privesc pe geam la uriașele construcții industriale din jur.

Ușa biroului se deschide și inginerul Petru Scarlat îmi prezintă un tînăr potrivit de înalt, îmbrăcat în salopetă, cu palmele negre de fum, praf, carburanți. Se așează pe scaunul liber și, emotionat, își șterge palmele de genunchii pantalonilor.

— De unde ești ?

Mă privește speriat și caută ajutor din priviri. Inginerul îi zîmbește prietenos și-l încurajează în felul acesta.

— De la Vaslui.

— Vorbește-mi despre tine.

Caietul meu de notițe cred că-i creează probleme.

— Ce pot să vă spun ? Sînt lăcătuș. Am terminat liceul industrial și am făcut școala de calificare în cadrul liceului.

— Și de ce ai venit tocmai la Hunedoara ?

— Printr-o întîmplare, anul trecut. Auzind despre Institutul de subingineri, mi-am zis că dacă încerc să dau admitere voi reuși, dar ajuns cu întîrziere și aflînd de la alți prieteni că în Combinat se poate învăța o meserie, la modul serios, m-am hotărît să rămîn aici. După angajare am primit o garsonieră și m-am apucat de treabă. Sigur că voi da iar admitere și mă pregătesc temeinic pentru anul viitor.

— Și cînd te pregătești ?

— În timpul liber.

— Mai ai și alte preocupări ?

— Am. Mă preocupă foarte mult electronica și, cel mai mult mă pasionează funcționalitatea și rentabilitatea motoarelor cu ardere internă.

— Unde servești masa, cum te descurci ?

— Avem în cadrul secției o microcantină și, în pauză, cu 6 lei pot lua 3 feluri de mîncare. Masa de prînz, după ora 3, o servesc la cantina restaurant a Combinatului. Seara, ce pot să-mi cumpăr, ori să-mi pregătesc singur.

— Cum stați cu activitățile culturale ?

— Foarte bine. Organizăm seri ale fruntașilor în producție cum ar fi : „Tînărul furnalist" în cadrul cărora se desfășoară concursuri pe diferite teme : „Cel mai bun meseriaș", „Protecția muncii" etc.

— Ce te mai pasionează ?

— Drumețiile, muntele, în general natura.

— Aveți prin apropiere locuri în care să vă petreceți timpul liber ?

— Avem Zona de Agrement Cincș. Pînă acolo fac o oră și jumătate pe jos.

— O oră jumătate dus, o oră jumătate întors, nu ți se pare că pierzi prea mult timp ?

— Sîmbăta și duminica avem mijloace de transport, dar eu prefer să merg pe jos.

Tînărul furnalist părăsește biroul și inginerul îmi spune : „Are mîini de aur" și-mi zîmbește cu mîndrie.

— Ce înseamnă aceste „mîini de aur ?"

Inginerul pleacă din birou și revine după cîteva minute cu niște piese. Mi le arată, ținîndu-le în palmă. Par niște bijuterii.

— Acestea și multe altele sînt meșterite chiar de mîinile lui. E unul din cei mai buni meseriași și îmi pun mari speranțe în priceperea, seriozitatea și hărnicia lui. Știe meserie și așa ceva, unul căruia nu-i place, care nu are îndeminare, nu poate învăța, doar știi foarte bine. El și alții ca el sînt o parte din familia mea. Fără el, fără ei nu se poate. Numai cu ei mă pot achita de toate sarcinile ce-mi revin și pot să-mi îndeplinesc planul. Mîinile lui, mîinile lor „de aur" îmi garantează că organismul de care răspund nu va avea de suferit. E așa cu și cum pleci cu o barcă în larg. Dacă echipajul

Iosif Lupulescu

Continuare în pag. a 6-a

Antologia «Luceafărul»

PARTIDULUI

Întîi de toate te găsim în oameni,
Tăria ta-i firească. Așa te știm că ești !
Cuvîntul tău e griu și poți să-l sameni
Pe-ogorul limbii noastre românești.

Istoria ne-o știm din fapte mari,
O știm curată și curată este.
Auzi o inimă cum bate în stejari,
Bătaia ei o stringem ca pe zestre.

La-ndemnul tău, ca tineri muncitori,
Noi și focul am învățat un cuvînt în plus :
Oțel la amiază și tot oțel în zori
Și timpul nostru stă cu fruntea sus.

Iar pîinea cea atît de-adevărată
Oricînd în mîna de copil răsare.
E bună pîinea și e îmbrăcată
Într-o cămașă albă de sudoare.

Atît de simplu te urmăm în toate,
Tu demnității îi dai locul ei.
Țărîna-i filă de-nțeleaptă carte
Pe care-o scriu contemporanii mei.

Lîngă furnale, cu foc fără pereche,
Arînd adînc sau semănînd cîmpia
Că aici ne este urma foarte veche.
Și sîntem inima ce bate-n România.

Ion Trif Pleșa

Discursul polemic al Școlii Ardelene

Într-o scrisoare adresată lui Samuil Vulcan la 30 octombrie 1791, Samuil Micu îl informa pe liderul partidei naționale a momentului că „Supplex Libellus Valachorum" s-a tipărit, împreună cu comentarii înfruntătoare, la Cluj. „Eu m-am însărcinat — zice Micu — să răspund, și voi răsturna argumentele confrarii ale înfruntătorului, arătînd falsitatea lor". Este cea dintîi manifestare a stării polemice de care se resimte întreaga operă a Școlii Ardelene, pe parcursul cîtorva decenii, pînă la vîrsta epigonilor și urmașilor din jurul anului 1830. Se înregistrează o curbă ascendentă, pînă la culminația din opera lui Petru Maior, apoi inerenta descrestere valorică după moartea acestuia în 1821. Scriitorii angajați cu opere distincte în efervescentul fenomen sînt cam toți cei revendicați acestui curent de idei, fie corifei de primă mărime, fie aderenți sau descendenți atașați mentalităților cultural-ideologice ale Școlii. Polemica face corp comun cu întreaga operă creată sub acest generic, ceva mai mult, este elementul care definește cel mai pregnant menirea Școlii Ardelene de creatoare a expresiei românești moderne.

Discursul polemic al Școlii Ardelene marchează un al doilea stadiu de creativitate națională, după acela implicit guvernat de Inochentie Micu-Klein și cunoscutele-i acțiuni supliciste. Dihotomia istorică de fond din Transilvania alimentează din adîncime o evoluție de asemenea natură, încît categoriile de valoare și originalitate se structurează la românii pragului dintre umanism și luminism, din elemente de propensiune antagonică, partizană. Motivația ține de resortul subiectiv al istoriei. Renașterea tîrzie și Umanismul au cunoscut și legitimat cele trei adevăruri, viitoare teze fundamentale : originea daco-romană, latinitatea limbii și autohtonia românilor în spațiul carpato-danubian. Respingerea lor survine doar atunci cînd devin ele-

Ioan Chindriș

Continuare în pag. a 2-a

Drum de toamnă

Am avut prilejul fericit de-a mă întîlni cu cei îndrăgostiți de poezie în aceste zile de început de octombrie din orașele Arad, Oradea, Deva și Hunedoara în spectacole de poezie, cîte două pe zi, în teatre și case de cultură, cu bilet de intrare. La Arad și Oradea — săli pline. Împreună cu actorul Dan Nasta, însoțiți de un cvartet de coarde al filarmonicii Gh. Dima din Brașov și de tînărul rostitor de versuri la chitară Nelu Marton din Oradea, am avut nemijlocit în fața ochilor sute și sute de oameni ascultînd două, trei ore numai poezie, iar între poezii, în surdină mai degrabă, acorduri din Bach sau Corelli ce pregăteau intru liniștire sufletul pentru o și mai atentă primire a Logosului poeziei. Sala teatrului din Oradea ori cea a sindicatelor de la Arad pot deveni amfiteatre pline întru captarea sufletului poeziei scrise în limba noastră, mărturisind dimensiunea spirituală a cititorilor de istorie națională, cum ar fi Constantin Brâncoveanu sau Ștefan cel Mare.

Cred că pentru un poet, pentru cărțile sale asemenea întîlniri în teatre, cîteva ore, sînt esențiale. Este o verificare, nemiloasă adesea, a trăiniciei spirituale ce animă strofele și întregul poetic plăsmuit întru durată și comunicare. Dacă un poem poate capta inimile a o mie de oameni, dacă ei pot, o oră în absolută tăcere, să asculte 20—30 de poeme rostite unul după altul, edificînd prin mijlocirea Logosului ființa interioară întru cele de durată, nepieritoare, poate fi aceasta o lucrare a datoriei împlinite.

Fie-mi îngăduit să mulțumesc tinerilor, profesorilor, oamenilor dornici de poezie ce au venit atît de mulți să asculte din cartea de poezie ce se scrie astăzi în limba română, în spiritul tradiției celei bune, apoi celor ce s-au ostenit și cu largă înțelegere au ajutat ca aceste recitaluri de poezie să poată avea loc în săli încăpătoare, să mulțumesc filarmonicii brașovene ce a mijlocit unui poet transilvan să se poată întîlni cu parte din cititorii săi.

Ioan Alexandru

CRONICA LITERARĂ

TRAIAN T. COŞOVEI: «Rondul de noapte»

Apariția unei noi antologii din poeziile lui Traian T. Coșovei, sub titlul **Rondul de noapte** (Editura Militară, 1987), permite extragerea unor trăsături definitorii pentru formula lirică cultivată de acest tînăr poet, unul dintre cei mai interesanți ai deceniului opt. Debutind sub semnul ironiei sarcastice, atras de jocurile de cuvinte și, în general, de spiritul ludic al avangardei, exploatînd cu inventivitate un lexic specific tehnologismului de sfîrșit de secol XX, probind resursele inepuizabile ale metaforei de tip surrealist, Traian T. Coșovei se îndreaptă, tot mai decis de la un volum la altul, către profunzimile de dincolo de aspectele concrete ale realului, încercînd aproximarea unui sens metafizic al existenței care să inlesnească, pe de o parte, izolarea propriei identități și, pe de altă parte, integrarea acesteia în armonia cosmică. Treptat, poetul se eliberează de o anume discursivitate, care punea plumb pe aripile lirismului, de orgoliul (juvenil) al originalității cu orice preț, își organizează mai atent volumele, cu alte cuvinte se maturizează în chip evident.

Parcă mai mult decît în alte cărți ale sale, în **Rondul de noapte** selecția poetului vizează dimensiunile grave ale existenței, tonul versurilor oscilează între melancolie și sarcasm, inclinația spre ludic diminuează simțitor și benefic, metafora are duritatea ascuțișului de diamant. Tot mai frecventă este nevoia de autodefinire, de evaluare sub presiunea timpului, resimțită tot mai acut. Nichita Stănescu găsea în versurile lui Traian T. Coșovei — și nu se înșela — „o imensă și înaltă puritate dură", numind astfel candoarea conservată în confruntarea violentă cu o realitate agresivă, ce amenință echilibrul interior al ființei : „În pulberea unui asfințit de ferestre iluzii pe țărm, alcoolul pîinii al jocurilor / oarecari fluturări de batiste, / fabrici de tutun scuipindu-și plămînii în sirena orelor patru, / hîrtii în ferestre, somn în abatoare de gînduri și eu care iscălesc cu sînge / pagina albă a autostrăzii (cu iluzia că las în urmă ceva) mai trag cu ochiul la iluștri / mai lustruiesc un motiv de tinerețe / cer un foc de la bricheta cometei / ascult un suflet lacheu înfășurind inimi de gheață în frapiere de argint / / Într-un cimp de cinepă arsă — autoportretul / la marginea oceanului tînăr — un burghiu electric în nervii lemnului putred, iluzii pe țărm, fluierături sau ovații, glasuri / ca smocuri de iarbă / călcate-n picioare de-o sărbătoare pe roți... / Și eu, care nu pot să cînt rafinăriile de nimicuri, care nu pot să vorbesc cu fierul și țevile răsucite, / eu, care mă pregătesc să dispar / înghițit în repezi vitrine de ziar — / ca un naufragiat de bunăvoie în cușca oceanului / sparg în dinți vitamina amară / a ironiei / și vă las pe voi / să vă strîmbați de dezgust" **(Autoportret la marginea oceanului).**

Față de alți poeți ai „generației '80", care transcriu, într-un limbaj voit prozaic sau deliberat desuet, aspectele concrete ale realului, presupunînd existența unui sens în toate și, de aceea, dispensîndu-se cu lejeritate de ceea ce s-ar putea numi construcția poemului în vederea transmiterii unui mesaj către cititor, Traian T. Coșovei face figură aparte. Cantitatea de real conținută în versurile sale este trecută prin filtrele unei sensibilități de excepție, înfășurată în vălurile visului, deformată, în fond, pînă la a nu mai fi recognoscibilă, dar păstrînd mereu un sens, o „logică" — dacă vreți — a discursului liric. Altfel spus, în pofida aparențelor de aleatoriu însinuate de metafora de tip surrealist, Traian T. Coșovei își supraveghează atent expresia, își cenzurează eficient efuziunile sentimentale. De aici, o anume glacialitate a tonului, care îl poate îndepărta pe cititorul grăbit. Lectura atentă conduce însă la descoperirea unui emotiv, vibrind intens în fața spectacolului realului și refuzînd superficiile, pentru a pătrunde în miezul lucrurilor. Deseori, acest demers capătă accente dramatice, integrarea realului avînd semnificația unei autoscopii tulburate de sentimentul efemerității : „Spune-mi că viața mea va continua să existe (doborît dar neînfrînt, pus cu botul pe labele de neam ale secolului...) spune-mi tu, gură a silabelor magnetice, / respirație aidoma unei cupole de aer — / tu, planetă cu dinți în orbitele zeului de neon. // Vom trece mai departe peste timpurile / de gheață ale secundelor. Desigur, vom trece. / Iată, zeul somnului, / zeul marsupiu tăiat la beregată, / iată femeia iubită, dimineața aplecîndu-se / peste trupul tău ca prin fereastra deschisă. // Spune-mi că viața mea va continua să existe ! // Spune-mi tu, atom de spaimă al inimii mele, tu / lacrimă de metal / pe obrazul frumosului miraj de gheață al ideilor, / spune-mi că viața mea va continua să existe ! // Urcă-vor la cer noi piramide de ceață, / noi imnuri de slavă ca niște lame de sticlă / Pentru mine măscăriciul sărută oglinda, / pentru mine moare trist iarba. Vino și spune-mi !" **(Spune-mi).** Temele poeziei din **Rondul de noapte** (macularea prin experiență, timpul implacabil, depersonalizare prin hipercivilizație, iubirile pierdute) se subordonează unei stări copleșitoare de inconfort sufletesc, de devorantă incertitudine. Tensiunea lirică este rezultatul căutării continue a unor repere care, odată descoperite în labirintul realului, se dovedesc nerezistente în impactul cu o sensibilitate vulnerată, reclamînd corespondenți pe măsură. Tristețea este starea care domină versurile lui Traian T. Coșovei, ea fiind totodată sentimentul din care se nasc cele mai frumoase poezii. Între acestea, se cuvine citată **Stare de spirit**, radiografie a speranțelor eșuate și a neliniștii fără cauză imediată, cu aură melancolică. Spectrul zădărniciei tulbură calmul toamnei și provoacă ecourile eminescianului „dor de moarte", evocat aici în chip foarte personal : „Această toamnă a îngălbenit toți îndrăgostiții din parc / i-a învins și i-a alungat. / Bătînd, inima mea rupe gîtul și brațele statuilor, / Bătrînă, inima mea a clătinat copacii și i-a desfrunzit. / O, lasă-te la pămînt, / lasă-te acoperită de toamnă și părul lasă-ți-l lung și pieptănat de duhuri... / Întinde un pat de frunze uscate pentru inima mea obosită de nu știu ce bătălie de la Rovine. // Ah, peste tot bătălii de greci și de perși / de sciți și de celți / de barbari și de migratori... / Îmi las inima să migreze spre pol. / scriu pe ea aceste cuvinte / și o las purtată de curenții oceanului pînă la un țărm unde cei care o va găsi / va fi orb și nu va ști s-o citească. // Ca într-un joc de delfini într-un acvariu aerian / bătaia inimii mele / picta pereții acestei stări de spirit / cu siluete roșii, neliniștite... / O, lasă-te la pămînt, lasă-te acoperită de toamnă / și părul lasă-ți-l lung și pieptănat de duhuri... / Întinde un pat de frunze uscate / pentru inima mea obosită de nu știu ce bătălie de la Rovine".

Antologia **Rondul de noapte** confirmă că Traian T. Coșovei este un poet adevărat, care nu poate fi situat doar sub zodia ironismului jucăuș. Nu știu dacă poetul, în volumele sale viitoare, „își va schimba formula lirică. Cert este că **Rodnul de noapte** ni-l arată în cea mai bună formă.

Valentin F. Mihăescu

NICHITA STĂNESCU: «Texte comentate»

Receptarea critică a operei lui Nichita Stănescu este orientată azi mai puțin spre aspectele de detaliu cît spre structura de ansamblu a universului poetic, exegezele încercînd să surprindă planul ideatic pe care se bazează întregul eșafodaj liric stănescian. Cartea Ștefaniei Mincu, apărută în colecția Lyceum (texte comentate) e un argument în acest sens, autoarea oferind nu numai o serie de analize de text ci și imaginea unui sistem poetic articulat. Această demonstrație se bazează pe analiza a treizeci de poeme alese din diferite perioade ale creației stanesciene, alegere motivată într-un „Argument" plasat la începutul lucrării : „alături de texte cu adevărat reprezentative le-am reprodus și comentat pe cele aflate în programele școlare în vigoare ținînd cont de profilul colecției". Studiul debutează cu un amplu eseu — împărțit pe capitole — în care sînt expuse principalele idei privind mecanismul și originalitatea poeticii stănesciene, eseu la care ne vom referi exclusiv în rîndurile de față deoarece cuprinde sistematic procedeele folosite ulterior în analizarea textelor. Autoarea afirmă de la bun început că Nichita Stănescu nu este un simplu reprezentant al poeziei contemporane ci „o conștiință artistică ce regindește, de la capăt, întreaga poeticitate în toate articulațiile ei", axul central al poeziei stănesciene este, după părerea autoarei, raportul dintre om și cuvînt, analiza bazindu-se uneori exagerat pe acest aspect. Capitolul „Între poesis și poiein" se referă la originalitatea limbajului liric, aici Ștefania Mincu operează o disociere între poezia autorului și dicteul suprarealist „cu care nu are nici o tangență" deoarece aspirația poetului este nu artificiul labirintului dedalic ci viața. Nucleul liricii constă în tensiunea existențială iar nu în invențiile gramaticale, fapt care ferește poezia de devitalizarea manieristă. Este adevărat că autoarea insistă asupra „obsesiei lingvistice" din poezia lui Nichita Stănescu dar această obsesie este interpretată ca deschidere spre o nouă autenticitate, prin recuperarea energiei morale a limbajului. Noua ordine a cuvintelor la care aspiră poetul ni se relevă astfel ca expresie a reapropierii de adevărul vieții prin sacrificarea convențiilor gramaticale și acest lucru duce la „căutarea poeziei dincolo de poeticitate". Totodată Ștefania Mincu aduce în discuție materialismul universului stănescian, „antimetafizica" sa declarată făcînd analogii cu elementele poeticii argheziene. În capitolul intitulat „Materialitatea și corporalitatea percepției" este afirmată insistent noutatea viziunii poetice care s-ar datora, printre altele, cunoașterii direct senzoriale a realului ; substituind contemplarea abstractă cu percepția imediată „semnul se naște din senzație" — spune autoarea — constatînd că în poezia stănesciană e vorba de o corporalizare a eticului, astfel încît propria ființă „stirnește permanent starea de uimire, minune, revelație". Pe baza acestui aspect se ajunge la concluzia că „în poezia stănesciană lumea nu este, ci se naște odată cu revelarea ființei vorbitoare a poetului", afirmație de altfel perfect validă și care dă o perspectivă nouă universului liric. Semnificativ este faptul — comentat de autoare — că Nichita Stănescu intenționa să scrie un ciclu de șapte volume în care să experimenteze poezia simultan cu poeticitatea, plan însă rămas neterminat (iată deci că și opera stănesciană poate figura în „biblioteca proiectelor eșuate", la care se referă Mihai Ungheanu într-unul din studiile sale recente). Înaintînd în lectura cărții Ștefaniei Mincu întîlnim o ipoteză care la prima vedere pare neverosimilă și anume că lirica poetului s-ar caracteriza prin lipsa „narcisismului", opinie ce vine în contradicție cu spectaculozitatea stilistică a întregii sale creații. Aserțiunea se dovedește însă pe parcurs validă, analiza critică relevînd faptul că poezia conține un elan în care eul și alteritatea coexistă fără „duelul în oglindă" de tip romantic. Acest lucru îi oferă autoarei prilejul să dezvolte o interesantă teorie privind întoarcerea de la reprezentare la act, specifică discursului stănescian, cu alte cuvinte poetul instituie o fenomenologie în mers a actului poetic prin chiar rostirea sa lirică, verbul redevenind „natură" iar nu „semn". Bineînțeles autoarea speculează și o serie de afirmații conținute în cărțile de eseuri ale lui Nichita Stănescu, reușind însă să le asambleze într-un sistem. Multe puncte de vedere îi aparțin totuși. Despre volumul „Noduri și semne", de exemplu, se afirmă că ar avea la bază o structură muzicală. Ideea este riscantă nu însă total fantezistă ținînd cont de argumentele aduse în sprijin. Mai puțin de acord putem fi cu opinia că Nichita Stănescu este, la noi, „primul poet al sentimentului lucid" — exprimarea ni se pare cam tranșantă. Interesant este felul în care Ștefania Mincu operează distincția dintre sintaxa scrierii și cea a vorbirii atribuind liricii lui Nichita Stănescu a doua modalitate, în care autoarea vede ca fiind dominantă funcția fatică a limbajului. Cu siguranță exegeta are dreptate atunci cînd constată că poezia stănesciană renunță polemic la canoanele textului în favoarea exprimării autentice, dar această opinie devine uneori un criteriu exclusivist de interpretare. Este eronată considerarea citatului din „Poemul lui Ghilgames" drept o parabolă semiotică (nu ne dăm seama de ce autoarea vede aici o dramă a actului convertit în semn) la fel de fortată este și analiza poemului „Confundare" văzut exclusiv ca problematică a limbajului. Ceea ce i se poate reproșa Ștefaniei Mincu este extrapolarea nejustificată a unui aspect (neîndoielnic important) asupra întregii creații și eclipsarea altor laturi esențiale ale operei. E greu de admis că poemul „Oedip soldat" (bazat pe o dramatică tensiune morală) e reductibil la o alegorie a semnificantului, așa cum elegia a șasea nu poate fi doar expresia unei crize a comunicării — cum sugerează autoarea. Dacă în cazul unor poezii ca „Necuvinte", „Daimonul meu către mine" s.a. ipoteza Ștefaniei Mincu e valabilă și fertilă în sugestii, alteori interpretarea e „tezistă" deturnînd sensul real al poemelor.

Lirismul stănescian are în primul rînd vocația deschiderii ontologice, raportul dintre ființă și cuvînt fiind doar un aspect al acestei deschideri.

Dincolo de neajunsurile semnalate, cartea este utilă categoriei de cititori căreia i se adresează, ea se remarcă prin acuratețea analizelor de text și prin numeroasele puncte de vedere incitante și constructive.

Alexandru Horia

Un scriitor pentru toate anotimpurile

Judecată după perspectiva timpului care s-a scurs de la încheierea ei, opera lui Zaharia Stancu dovedește că el a fost probabil scriitorul cu cea mai mare capacitate de a fi **reprezentativ** pentru epoci literare foarte deosebite și pentru toate momentele de tranziție dintre ele. Este semnificativ faptul că volumul său de debut, **Poeme simple** din 1929 a fost imediat premiat de „Societatea scriitorilor români", într-un climat literar ce traversa o fază de eflorescență a spiritului interbelic, și cu atît mai semnificativ că în 1948 Zaharia Stancu primea Premiul de stat pentru romanul **Desculț** într-o atmosferă intelectuală cu totul diferită, pentru ca mai apoi să primească titlul de Erou al muncii socialiste și, mai tîrziu încă, Premiul Herder.

Premiile ilustrează în mod cum nu se poate mai elocvent etapele creației stanciene și acordul lor, de fiecare dată, cu psihologia, gustul și imperativele fiecărei vîrste literare pe care le-au parcurs lumea literară și scriitorul însuși în patru decenii de la debutul său în volum pînă la **Sabia timpului**, cartea din 1972.

Poezia de tinerețe a lui Zaharia Stancu se înscrie cu personalitate într-un univers liric ale cărui coordonate sînt în mare măsură comune la Adrian Maniu, Ion Pillat, Vasile Voiculescu. Lirismul stancian de factură impresionistă, bucolic, luminos și feeric, erotismul sublimat în mai mică sau în mai mare măsură, în volumele scrise înainte de război, aparțin acelui tradiționalism modernist care a produs atîtea capodopere într-o epocă atît de bogată în valori intelectuale și artistice. Dacă pe o parte poezia lui Zaharia Stancu are consonanțe cu creația poeților amintiți deja, pe de altă parte ea are vizibile afinități (în sfera lirismului de meditație indeosebi) cu fervoarea și starea conflictuală a poeziei „psalmice" a lui Arghezi.

În creația interbelică stanciană se întîlnesc aproape toate aspirațiile, contradicțiile, sfîșierile, gusturile și credințele momentului literar, de la grația impresionistă la expresionismul violent, de la edenic la infernal, cu tot vitalismul, cu toate rafinamentele estetice, cu toate paradoxurile și contrastele unei vîrste culturale cu multiple, fericite și dramatice ipostaze.

Evoluînd de la inocență și gingășie la dezlănțuiri paroxistice, de la sentimentul primăvăratic la incendiul simțurilor, transformîndu-și radical viziunea, expresia, tensiunea lirică, poetul a ilustrat o experiență care era a unei întregi generații, iar faptul că a fost recunoscut de la primul său volum îl arată predestinat să fie mereu învingător, cum va fi la apariția volumului **Desculț**, în 1948.

Începea o altă vîrstă literară, în care scriitorul intra în fruntea eșalonului. În acei ani ceea ce mai gîndeau și mai scriau ziloții Blaga, Voiculescu, Agârbiceanu continua să aparțină spiritului epocii interbelice. Zaharia Stancu devenea în schimb un scriitor deja reprezentativ pentru noul moment, alături de Sadoveanu și Arghezi. El abandonează poezia sau o transferă în pasaje din proza pe care o va scrie de acum înainte. Și tot ce va crea în intervalul 1948—1969 va fi foarte reprezentativ pentru climatul literar al momentului. Pamfletele, **Rădăcinile sînt amare**, (1958—1959), **Clopote și struguri**, **Carul de foc** (1960) **Vîntul și ploaia** (1969) se integrează sub toate aspectele — tematic, al atitudinii — literaturii pe care o scriu prozatorii care se afirmă sau își reformulează opțiunile pe parcursul acestei perioade.

Zaharia Stancu este, ca prozator, produsul deceniilor cinci-șase, scriitorul ce ilustrează ideal tipul de tranziție între generația lui Sadoveanu-Arghezi și aceea a lui Marin Preda, care își începuse cariera literară în timpul războiului (1942).

Climatul literar se modifică însă din nou. Încep să apară, între 1966—1970 **Infernul discutabil** și **Vămile pustiei** ale lui Ioan Alexandru, **Zoosophia**, **Cavalerul trac**, **Mai mult ca plînsul**, ale lui Ion Gheorghe, **11 elegii**, **Necuvintele**, **Laus Ptolemaei** ale lui Nichita Stănescu. Intră în literatură o nouă generație, se conturează o nouă experiență poetică iar proza își schimbă registrul.

Recunoscut, venerat și temut, Zaharia Stancu nu este psihologic atît de vîrstnic încît să nu participe la noile schimbări. Acestea se manifestă în scrierile sale de după 1970 și chiar înainte, în romanul **Ce mult te-am iubit** (1968) în care fiorul thanatic, dispoziția meditativă și modalitățile poematice dobîndesc o nouă pregnanță.

Starea de spirit a climatului literar redevenit receptiv la speculația intelectuală, la valoarea simbolului, la valențele mythosului este ilustrată în romanul lui Zaharia Stancu, **Șatra** (1971), carte de senectute, aparținînd unei alte vîrste artistice, împreună cu volumele de poezie **Cintec șoptit** (1970), **Sabia timpului** (1972).

Întoarcerea la poezie a scriitorului, patriarh dcritor să domine o generație tînără și refuzînd ipostaza leului solitar, se produce nu numai sau nu atît ca o închidere a traiectului individual, dar și în consens cu tendința momentului literar, în legătură cu redescoperirea lirismului interbelic, a meditației, a metafizicului, a valorii experienței subiective. Poezia de senectute a lui Zaharia Stancu nu este o simplă reluare a mai vechilor motive, ci o creație în acord total cu aceea a contemporanilor săi tineri căci scriitorul avea vocația de a fi mereu un destin exemplar, în stare să se integreze fiecărei generații și vîrste literare, de la realizarea, în 1934, a **Antologiei poeților de azi**, pînă la ultimele volume ale celui care devenise președintele Uniunii Scriitorilor, distins cu Premiul „Herder" și tradus în mai multe limbi. Poate că nimeni nu a ilustrat mai pregnant mentalitatea, evoluția de atitudine, puterea de adaptare, simțul epocii, mutațiile gustului, și predilecțiile ce au marcat literatura română de-a lungul a patru decenii de împliniri, transformări, contradicții și căutări, decît a făcut-o acest mare și inegal scriitor cu incomoda și autentica sa personalitate.

Sultana Craia

VIAȚA CĂRȚILOR

ESEU

ȘCOALĂ ȘI NAȚIUNE

IACOB MÂRZA

ȘCOALĂ ȘI NAȚIUNE

Editura Dacia

Anul acesta au apărut două importante lucrări consacrate unor perioade din istoria învățămîntului românesc, una reprezentînd un studiu asupra Academiei Mihăilene de la Iași, cealaltă o monografie a școlilor de la Blaj, în epoca renașterii naționale*), de Iacob Mârza. Aceasta din urmă abordează raporturile dintre școală și natiune în Transilvania în secolul Luminilor. Autorul începe prin a trece în revistă contribuțiile istoriografice anterioare asupra școlilor din Blaj, începînd cu textele lui Timotei Cipariu și sfîrșind cu rezultatele celor mai recente cercetări, demers care ajunge la concluzia că instituțiile de învățămînt studiate au generat „un fenomen cultural și politic unic în istoria națională".

Monografia lui Iacob Mârza analizează într-un capitol distinct cadrul istoric și politic din Transilvania. Aceste repere fiind stabilite, cercetarea urmărește învățămîntul românesc transilvănean de la Lumini la revoluția din 1848, detaliind în alte capitole problema întemeierii școlilor, evoluția lor pînă la 1848, conținutul învățămîntului, contribuția profesorilor, mentalitatea, formația, lucrările, bibliotecile, activitatea lor în alte domenii și alte asemenea aspecte, în privința cărora se aduc noi informații și interpretări. Cercetarea are în vedere legislația școlară, formele de organizare, programele, ideologia, precum și aspectele sociale (populația școlară). Demersul este integrator, întrucît este vorba despre o sinteză asupra unui fenomen complex, dar se operează cu subtile disocieri. Astfel sînt observate „rosturile diferențiate ale școlilor Blajului în procesul de renovare a societății românești".

De asemenea, prezintă un interes special analiza formației ideologice a generațiilor pregătite de școlile de la Blaj și anume „elita mișcării Supplex Libellus Valachorum cînd filosofia wolfiană a contribuit la cristalizarea unor opțiuni politice și sociale" și generația „liberală și romantică, educată în școlile restructurate cînd filosofia lui Kant — Krug a influențat noul curs ideologic care, în consens cu spiritul european, a pregătit revoluția de la 1848".

Depășind interesul strict al unei lucrări de istorie a învățămîntului, lucrarea tratează probleme ale climatului intelectual, politic și social din Transilvania sub influența iluminismului și romantismului. De altfel capitolul al noualea al lucrării „Școlile din Blaj și formarea intelectualității românești din Transilvania în epoca renașterii naționale", evaluează rolul școlilor din Blaj în constituirea intelectualității care a produs pe creatorii de cultură și pe cei care au pregătit desfășurarea revoluției de la 1848. Autorul subliniază că din cei peste 10 700 de elevi care au urmat școlile din Blaj în epoca renașterii naționale aproximativ 450 și-au adus contribuția în diferite domenii ale istoriei Transilvaniei din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea pînă în ajunul revoluției de la 1848.

Bogat documentată și bine organizată, lucrarea lui Iacob Mârza este o valoroasă monografie a complexului de școli de la Blaj și a unui fenomen interesant de istorie a culturii românești.

Gheorghe Buluță

*) **Iacob Mârza : „Școală și națiune (Școlile de la Blaj în epoca renașterii naționale"), Editura „Dacia", 1987.**

Discursul polemic al Școlii Ardelene

Urmare din pag. I

mentele unei situații revoluționare, ale unei potențiale corecțiuni istorice. Or, după cum știm, cu Inochentie Micu-Klein debutează starea de conștiință cu latente revoluționare, prin cunoscutele revendicări vizînd reforma constituțională a Transilvaniei. Revirimentul kleinian în numele „clerului și națiunii române" era avansat chiar în raport cu mișcarea de idei la scară europeană, unde consumul intelectual era anemiat fie de probleme religioase, fie dinastice. La perimetrul principatului, o resuscitare antifeudală în numele unui popor mare era total incompatibilă cu nivelul de gîndire oficială a secolului al XVIII-lea. Problematica românească i-a depășit, după cum se știe, chiar și pe marii principi luminiști de la Viena, Maria Therezia și Iosif II, dacă nu în intenție, cel puțin în metodă și putere de acțiune. Sub aceste auspicii, dialogul preluministe se retransează la noi într-o atitudine de opoziție, revendicare și meditație pentru viitor. Starea polemică implicită sau latentă, ca expresie de valoare națională. Ea a dominat aproape întregul secol al XVIII-lea și a germinat nemijlocit cea de-a doua fază, explicită și clasică, traductibilă prin conduita polemică a operei Școlii Ardelene.

Supplex Libellus Valachorum din 1791 convertește tezele amintite în argumente de drept istoric, printr-o scriere de cea mai largă circulație cu putință la acea dată. „Națiunea română nu este cu mult cea mai veche dintre toate națiunile Transilvaniei", se spune în celebrul document, iar continuitatea ei de drept istoric este dovedită exclusiv cu izvoare și acte emanate de partea adversă. Pentru prima dată în istoria ideologiei românești se stabilesc termenii unei antagonii, pe care Simion Bărnuțiu o va limpezi la 1848 prin celebra-i delimitare : **românii și ungurii. Supplexul** de la 1791 este o lectură exemplară, sinceră și loială. Se exprimă o poziție de drept istoric ce nu leza pe nimeni, un deziderat perfect inteligibil în deceniul culminației raționalismului european. Și totuși, sorgintea întregii ere polemice, a primei etape a spiritului critic din cultura noastră modernă, aici trebuie să o căutăm. Cererea românilor a declanșat mecanismul dialectic, ea investindu-se cu calitatea primului termen, aceea de afirmație. Negația a survenit numaidecît, odată cu ediția lui Joseph Karl Eder de la Cluj, din același an, în notele sale critice. Și tot în anul 1791, după mărturia lui Samuil Micu, citată mai sus, riposta românească : **Wiederlegung**, operă atribuită lui Ioan Budai-Deleanu, și **Responsum ad crisim Josephi Caroli Eder**, scris probabil de Samuil Micu. Negarea negației a sistematizat statutul polemic al întregii literaturi luministe din Transilvania, pe baza unei observații de mare exactitate psihologică, pe care Petru Maior o va exprima astfel : „Cu cît românii mai adînc tac, nemica răspunzînd nedreptilor defăimători, cu atîta ei mai virtos se împulpă pre români a-i micșora și cu volnicie a-i batjocori". „Nedreptii defăimători" au fost, în deceniile polemice, în special Franz Joseph Sulzer (**Geschichte des transalpinischen Daciens**, I—III, Viena, 1781—1782), pomenitul Eder, care în afara „notelor critice" la **Supplex** mai are o serie de scrieri adversare tezelor românești (în special **Erdely ország ismertetésének zsengeje**, Cluj, 1796 ; ed. a 2-a, Cluj, 1826), Johann Christian Engel (**Commentatio de expeditionibus Traiani ad Danubium, et origine Valachorum**, Viena, 1794, și **Geschichte der Moldau und Walachey**, I—II, Halle, 1804), Martin Bolla (**Primae Lineae Historiae Universalis**, I—III, Cluj, 1798—1799), Johann Michael Ballmann (**Statistische Landeskunde Siebenbürgens im Grundrisse**, Sibiu, 1801), Martin Schwartner (**Statistik des Königreichs Ungarn**, I—III, Buda, 1809—1811), Joseph Filtsch (**De occasu Imperii Romani**, Sibiu, 1807), Ponori Thewrewk József (**Három értekezes Hunyadi Szekely János [...] törvenyes ágyból lett születésének behizonyitására**, Bratislava, 1825), în fine Sava Tököli, cu o scriere tipărită și în românește (**Arătare că valahii sau românii nu-s de viță romani și că radăcina aceia din limba lor slovenească meatecată cu talienească nu se urmează**, Pesta, 1827, ediție germană și română). Numărul lucrărilor adversare este lung, iar ținta o constituie toate trei liniamentele naționale : origine, limbă, continuitate. În totalitatea lor, aceste scrieri vor să inducă o concluzie contrară afirmației din **Supplex**, și anume că ungurii sînt mai vechi în Transilvania decît românii, sînt stăpînitorii de drept ai acesteia și purtătorii spiritualității majore. Iată același raport dihotomic : **români și ungurii**, exprimat acum din optica adversă. Raportul acoperă o lume crepusculară în care o națiune are de cucerit totul, iar alta de apărat totul. Ireconciliabilitatea logică a celor două poziții nu este rodul exegezei, ci al legilor istoriei. Testul definitiv în acest sens s-a făcut la 1848.

Într-un loc al **Hronicii** sale, Gheorghe Șincai are o imprecațiune homeriană la adresa vastei literaturi ce trebuia pusă sub tăișul defensivei polemice : „Rușinea vă mince obrazul !". Bătrînească sudalmă e o prețioasă cheie psihologică, un simptom pentru atitudinea scriitorilor români în fața noianului de impietate. Un cititor de azi ar putea identifica în cărțile străinilor o gamă vastă de penumbre, din care nu lipsesc jumătăți de adevăruri istorice despre români (Engel), intuiții aproape de linia dreaptă în legătură cu raporturile istorice care au generat apariția poporului român (Filtsch), atitudini sincer binevoitoare, chiar de „compasiune", din premise pertinente sau false (Bartolomeu Kopitar), cum și multe, foarte multe îndemnuri ca românii să fie rezonabili, să nu susțină și pretindă imposibilități istorice etc., etc. Tuturor acestora, întreaga Școală Ardeleană le-a opus o atitudine polemică global-intransigentă, radicală, o concepție fundamentalistă al cărei scut să n-aibă nici o fisură. Urgența și masivitatea demersului nu lasă loc jumătăților de măsură. Duritatea discursului polemic este întîia trăsătură a scrisului Școlii Ardelene, și ea se ilustrează **in vivo** în cele trei „animadversii" ale lui Petru Maior împotriva reputatului slavist vienez Kopitar (**Animadversiones...**, 1814 ; **Reflexiones...**, 1815 ; **Contemplatio...**, 1816).

Samuil Micu este puntea vie dintre momentul **Supplexului** și creația istoriografică a luministilor transilvăneni. Originea romană a românilor, latinitatea clasică a limbii, îi sînt cu atît mai clare, în marea sa operă **Istoria și lucrurile și întîmplările românilor**, cu cît găsește asemănări de datini, obiceiuri, port și artă populară cu vechii romani. **Hronica românilor** a lui Gheorghe Șincai reprezintă un aport masiv la teza continuității, tocmai prin urmărirea cronologică cvasiexhaustivă a structurilor etnoinstituționale românești din întregul spațiu de referință. În 1805, scriind despre românii din Bucovina (**Kurzgefaste Bemerkungen über Bukowina**), Ioan Budai-Deleanu are certitudinea originii limbii române în latina vulgară sau populară, cu un deceniu înaintea lui Petru Maior. Acesta din urmă însă adîncește consecința descoperirii și ajunge la **identificarea** limbii române cu latina de obște : „Limba românească e acea limbă latinească comună care pre la începutul sutei a doao era în gura romanilor și a tuturor italianilor". În privința celorlalte două teze, Petru Maior ia ca ipoteză de lucru neclintită ideea stirpirii complete a dacilor de către romani și continuitatea indiscutabilă. Expresia lui e cea mai fericită : locuitorii Daciei n-au părăsit, cu Aurelian, pămîntul „unde oasele părinților și a moșilor lor celor răposați se odihnesc", ci au rămas **„neam osebit"** [s. ns.] în Dacia Traiană. Acest neam osebit sînt românii. Petru Maior este dealtminteri unghiul de vîrf al polemicii Școlii Ardelene, adaptîndu-și întreaga operă istoriografică la comandamentul defensiunii naționale. **Istoria pentru începutul românilor în Dacia** are drept motto o locuțiune care definește ontologic întreaga operă polemică a Școlii Ardelene : „Cu anevoe iaste a nu grăi adevărul". Această urmărire onestă, declarată, a adevărului, este linia de forță ce unește întregul demers polemic, atît de bogat în diversitatea lui. Pe acest drum vor evolua continuatorii operei corifeilor, fie că vor riposta unor desfigurări la adresa majorității demografice a românilor (scrierile lui Toma Costin din 1812, **Discussio descriptionis Valachorum** și **Észrevételek**), fie la insinuări despre insuficiența argumentelor românești (Teodor Aron, cu a sa **Scurtă apendice la Istoria lui Petru Maior** din 1828), fie, în fine, la o calomniere grobiană și fără vreo altă finalitate decît lezarea onoarei naționale a românilor, cum este „cîrtirea" de tristă faimă a lui Sava Tököli. Acesteia îi răspunde o generație nouă, „Școala bănățeană", prin cele două defensiuni ale lui Damaschin Bojincă (**Răspundere dezgurzitoare...**, Buda, 1828) și Eftimie Murgu (**Widerlegung...**, Buda, 1830). Cu acest aprins dialog la sfîrșit discursul polemic susținut de Școala Ardeleană. Finalul rămîne definitoriu pentru mentalitatea preopinenților : pe cînd Sava Tököli cobora discuția pînă la a-i considera pe români de origine... slavă, iar vechimea lor în Banat nu anterioară secolului al XVIII-lea, cei doi scriitori români urmează drumul adevărului de neocolit. Argumentele sînt cele ale corifeilor, cu toate că nu lipsesc nici aspecte noi, originale. Eftimie Murgu distinge în 1830 un fond principal de cuvinte al limbii („cuvintele de primă necesitate") și unul secundar (cele „accidentale"), fapt care îl situează între precursorii marilor revelații filologice moderne. Rămasă obscură, observația egalează în valoare vestita teorie a circulației, formulată peste cinci decenii de Bogdan Petriceicu Hasdeu.

Astfel știința istoriei la români, așa cum o va modela generația romantică a lui Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu sau Simion Bărnuțiu, este rodul necontestat al conquistei polemice pe care a declanșat-o Școala Ardeleană.

Cenaclul scriitorilor militari

● **A doua reuniune a Cenaclului Scriitorilor Militari, înființat recent cu contribuția Uniunii Scriitorilor (cenaclul alăturîndu-se celor „zonale", patronate de acest organism) s-a desfășurat marți, 6 oct. 1987, cu un program bogat și cu o participare semnificativă. Participanții (între care numărăm pe Haralamb Zincă, Ion Aramă, Gr. T. Cuza, Vasile Preda, Viorica Bucur, C. Atomii, Iosif Vianu, V. Domenico, Mircea Constantinescu, Gh. Pele, Ion Potopin ș.a.) au urmărit un program de lieduri, susținut de tenorul Gheorghe Sărac, precum și un foarte interesant film documentar, conținînd imagini de arhivă, inedite, ilustrînd epopeea românească a Mărășeștilor. Acest impresionant document, scos acum la lumină prin osîrdia cercetătorilor de la Studioul de Filme al Armatei, s-a bucurat de aprecierea unanimă, scriitorii prezenți considerîndu-l un instrument de preț pentru activitatea lor de creație. Întîlnirea, condusă de prozatorul Olimpian Ungherea, a cuprins și o lectură din versurile poetului George Florin Cozma, selectate de autor dintr-un ciclu intitulat „Eroica" ; o poezie matură, cu adîncime și cu opțiuni literare sigure — așa cum s-a apreciat în comentariile făcute. În încheiere, criticul literar Artur Silvestri a prezentat o documentată imagine a poeziei contemporane, accentuînd ideea „noii geografii literare", promovată de „Luceafărul".**

BIOGRAFIA CĂRȚILOR NOASTRE

FLORIN BĂNESCU:

„Cînd lucrez aud foşnetul teilor de pe strada Eminescu"

— Ce înseamnă, pentru tine, 20 de ani în literatură ?

— Îmi place formularea „în literatură" ; obișnuit, se folosește „de literatură" ! În primul caz e vorba de o trăire totală în (și pentru) literatură, în celălalt referirea pare îndreptată doar asupra perioadei, să-i spunem, productive a unui scriitor. Chestiune de nuanță, dar cît de importante sînt nuanțele în literatură ! Cît privește timpul, nu pot să mă hotărăsc, acum și aici, dacă-i vorba de chiar 20 de ani... (după cum vedeți, amin răspunsul cu paranteze... nemarcate !). Am debutat într-o revistă literară („Orizont") în 1968, ceea ce ne-ar apropia de cel 20 de ani, dar ne-ar îndepărta de formularea dumneavoastră, referindu-ne doar la perioada în care mi-am „oficializat" un statut. Statut la care rivneam, hotărîndu-mă să-l împlinesc, pe la 15 ani (cînd, altfel, debutam într-un cenaclu al unei reviste literare, eram liceean și știam că trebuie să ajung scriitor, indiferent dacă voi mai face și altceva în viață). Deci, perioada de timp se lărgește (în ea formîndu-mă ca scriitor, chiar dacă încă nu debutasem). Și dacă mai adăugăm că mai devreme încă scriam povestiri (nu și poezie), că la 10 ani culegeam, în satele de pe Valea Timișului și în Valea Almăjului, cîntece populare (fără să mă îndemne nimeni), iar că la 5 ani tîneam, în fața unor mame și soții îngrijorate pentru soarta celor plecați pe fronturile unui război pe sfîrșite, adevărate discursuri despre ce se întîmpla pe fronturile acelea („documentîndu-mă" după posturile de radio și din „presa vorbită" — mai în șoaptă, mai cu voce tare) și despre ce va fi după război, după ce avusesem o perioadă de re-născocire a unor povești auzite în sat (fiind ascultat, lucru rar, de congenerii mei ce-și lăsau, pentru asta, jocurile), înseamnă că nu putem aplica o măsură anume pentru perioada trăită „în literatură". Și iarăși, dar urcînd în timp, dacă astăzi fac ceea ce am făcut la început, adică (re)povestesc, scriu despre ce ar fi putut să fie (nu neapărat ce a fost), imaginez ce va veni (pentru „previziuni" rămîne ca timpul să-mi dea dreptate), coborînd mitul în istorie, (re)actualizînd-o pe aceasta, încercînd să dau drept de intrare în legendă unor oameni obișnuiți (altfel), dînd (și) dimensiuni fabuloase realului, înseamnă că am fost mereu „în literatură". În sfîrșit, declar că dacă voi trăi și o sută de ani, tot în literatură mi-i voi petrece. Altfel spus, o anume perioadă din viața unui scriitor, sau chiar toată viața lui, nu se poate socoti altfel decît ca fiind **în literatură**. Deci, cei „20 de ani în literatură" au însemnat, pentru mine, viață. Adică : am citit (orice text tipărit căzut sub ochi), am încercat să despart „lecturile" fără valoare (după criteriile mele) de cele valoroase (ținînd seama și de criteriile altora), am scris mult și am publicat (doar) cîteva cărți, unele sub valoarea așteptată (de mine) și altele cu o valoare (după criteriile altora) ce mi-a dat dreptul să continui, am legat prietenii literare curate (de ce acestea se răresc, mai nou ?), am pierdut o seamă de prieteni (pentru că au rămas „în literatură" cu opera, ei ducîndu-se dintre noi), am luptat pentru afirmarea unei noi mișcări literare în orașul și provincia (nu literară) în care trăiesc, cum și pentru confirmarea unei spiritualități aparte a acestor locuri, mi-am interzis ideea că ar exista adversari literari, în literatură competiție există, fără îndoială, dar cu tine însuți, mi-am împărțit timpul între activitatea (obligatorie) de medic și cea de scriitor (fără de care aș fi pierit), am îndrumat cenacluri, am redactat reviste (efemere sau unele sub formă de „supliment", bătîndu-mă pentru o, pînă la urmă, revistă literară arădeană), am scris reportaj, cronică de teatru, cronici plastice, am tradus etc. Pe scurt, am trăit. „Statistic" vorbind, am peste 900 de „prezențe" în presa literară și politică, am publicat șase romane, trei volume de proză scurtă, două de reportaje (în colaborare) și am tradus (tot în colaborare, cu Ondrej Stefanko) un roman.

Ca să încheie (m-am lungit fiindcă, după mine, începutul unei asemenea discuții, trebuie să fie lămuritor pentru cele ce, fără îndoială, vor urma), în cei... 20 de ani am scris mereu. Și ca o notă aparte (nu neapărat pentru senzationalul ei), recunosc că în juru-mi văd numai... personaje literare, că am „viziuni" cînd momentul nu ar îngădui așa ceva, că (poftim !) scriu (în gînd) și cînd umblu pe stradă !

— Cum ți se pare, azi, prima ta carte ?

„Să arunci cu pietre în soare", volumul de proză scurtă care a „ieșit" la Editura Eminescu (în urma concursului de debut din 1973) a cuprins 14 texte. La jumătate aș renunța (acum) bucuros. Cîteva rămîn, din cealaltă jumătate, semnificative pentru un debut și țin la ele. Cîteva, am zis, fiindcă unele au fost rescrise, topindu-se în masa (epică) a unor romane. Citesc cu emoție, și azi, din prezentarea făcută de Laurențiu Fulga : „Schițele cuprinse în acest volum sînt de o seninătate paradoxal dramatică. Ele se constituie ca pietre de încercare ale unui debut înfiorat de valențe impresionante, ceea ce duce implicit la convingerea că autorul merită întreaga noastră adeziune la viziunea sa despre lume."

Oricum, a fost o carte necesară. Pînă la urmă un scriitor trebuie să (și) publice. Altfel...

— În ce măsură propriu-ți traiect coincide cu mersul prozei în ultimele două decenii ?

— Cred că ultimele două decenii au însemnat, pentru proza noastră, o (nouă) etapă importantă. Ea începuse (cu toate excepțiile care, nu-i așa, întăresc regula) să se istovească, vlăguită între prea rigide tipare, cu „bătaie scurtă" — prea se înghesuiau mulți să rezolve chiar toate problemele vieții dintr-o ochire, vorba aceea : punct țintit, punct lovit !, mai un îndemn, mai o lozincă și, apoi, finalul optimist, toate firește dintr-o bună intenție dar... Așa că erau necesare unele metode de resuscitare ; prozei noastre i s-a făcut... „respirație gură la gură", i s-a administrat oxigen, ba s-a procedat și la masajul cardiac... Să aminăm, puțin, dacă vreți, enumerarea unor momente însemnate ale prozei în care anumite cărți au avut rolul de mai sus. Ca să vorbim despre propriu-mi traiect. După debutul (editorial) pomenit, am resimțit intrucîtva ecouri din așa-zisa literatură a „obsedantului deceniu", ratînd (în consecință) un scurt roman (cu... imposibilul titlu: „Anotimp al ninsorilor albastre", al cărui singur merit, totuși, rămîne viziunea-i cinematografică). Apoi, din necesitate și nu luîndu-mă după modă am trecut la „experiment" (vezi romanul „Semințele dimineții"). Și am abordat o tematică istorică în „Ierni peste tei" (socotit de Cornel Ungureanu ca un „moment de referință" pentru literatura bănățeană — afirmație oarecum uitată chiar în... Banat, uitîndu-se și faptul că nu era vorba despre o apreciere valorică ; o carte care deschide un „capitol" nou poate fi, în timp, egalată valoric, depășită sau nu ; oricum, referința era doar la nivelul cronologic). Am vrut, atunci, să scriu un roman baladesc. Și am reușit pentru cît îmi propusesem atunci. Azi l-aș scrie altfel. Și poate chiar am să-l rescriu. Pe urmă tematica mi s-a diversificat, cuprinzînd o arie tot mai largă. „Tangaj", bunăoară, era o intrare în imediata noastră apropiere, în actualitate (chiar dacă eroul mai ieșea din timp...) ; au fost și în el destule experiențe personale (critica a vorbit, pe atunci, despre „text" și „metaroman", innoindu-și instrumentele de lucru). Cu volumele de povestiri „Calendar pe o sută de ani" și „Moara de apă" am trecut la realizarea unui program literar. El se continuă cu romanul „Strada" care face parte dintr-un ciclu, „Drumul gugulanilor". Aducînd în lumină specificul bănățean, apelînd la mijloacele fantasticului românesc, re(creind) un ținut și chiar un sat (care are un nume adevărat, dar e altul decît îl știu țăranii lui, acceptîndu-l, însă), făcînd din acest sat un erou literar (după cum „eroul" său e Teiul) și un simbol lesne de înțeles oriunde, încerc să dau drepturi (literare) Banatului, egale cu ale oricărei provincii românești. Pe parcurs am căutat și am reușit să scap de puternicele influențe ale prozei unor scriitori care dominau, la noi sau aiurea, fenomenul literar. Critica a remarcat un „accent personal"; s-a vorbit și despre un stil aparte, care m-ar putea diferența de alții. Ceea ce era important pentru mine (și obligatoriu, în general, pentru orice autor). Altfel, mă interesează tot mai mult istoria, politica, tradiția și noul, îmbinarea „formulelor" de exprimare „clasică" (adică intrate în tradiție grație altora) cu unele noi (căutate prin experiențe personale). În mod cert, de la subiecte mai firave, lipsite de culoare, chiar dacă îmbăiate într-un lirism (devenit excesiv, însă), am trecut la teme majore, în culori tari, păstrînd atîta cît se cuvine din exprimarea lirică și întărind forța epică. „Poveste" prin care a trecut și proza contemporană. Cît despre obsesiile ca puterea (politicul), iubirea (viața adevărată), religia (cu o coborîre din mituri dar și conferirea unei aure mitice faptelor, să le zicem, comune tuturor oamenilor), ce scriitor (autentic) nu le are ? Concluzionînd : pășesc alături de alții pe drumul prozei mai noi (și chiar noi, fiindcă ironia, parodicul, infuzia de livresc — amintind, acum, doar atît, nu sînt descoperiri ale chiar noilor și talentaților prozatori ; despre asta am scris în... recentul meu roman așa că vor comenta, probabil alții) ; ducem un război (pasnic, prin cuvînt) comun, dar fiecare își poartă bătăliile lui !

— Ai pomenit unele lucruri despre „momentele" prozei postbelice. Asupra cărora crezi că s-ar cuveni să insiști ?

— Sînt mai multe și alegerea e grea, dacă nu și păguboasă.

Numeroasele „discuții" (interviuri, dezbateri, anchete, mese rotunde, intervențiile — și reacțiile — unora după intervențiile altora etc., etc.), pe această temă, sînt, fără îndoială, necesare, deși nu se poate cere ca ele s-o și

Tapiserie de Titina Comșa

epuizeze, s-o sistematizeze odată pentru totdeauna, stabilind, vorba poetului, „stele(le) fixe". Și poate în asta stă (chiar așa) frumusețea lor, viața lor (autentică). Și în (de ce rul) subiectivitatea lor (cei care participă la ele nu pot fi adunați într-un cor și dirijați, nu-i așa, după o anume „partitură" care, la urma urmei, poate fi și ea, de fiecare dată alta). Oricum, „vocile" (participante) trebuie să-și aibă timpul liber, cum și totala libertate de exprimare, refuzînd „partizanantul", fie el și de grup/cor, de pildă. Adunînd cele ce s-au spus pînă acum la cele pe care le gîndesc despre proza acestor decenii, se poate spune că ea (și în primul rînd romanul) constituie centrul de greutate într-o literatură nouă (și în continuă înnoire) care este (a ajuns) la egală strălucire cu aceea atinsă în perioada „de vîrf" dintre cele două războaie. Fiind martor (și implicat) al acestei proze îmi îngădui o privire în urmă. Amintindu-mi cum, la începutul acestui interval, ca simplu cititor (vîrsta !), „ascultam", trecînd de la stări de stupoare la unele de exaltare, răsunetul unor „alte voci" (parafrazînd un titlu aparținînd lui Truman Capote) în „alte încăperi". Schimbîndu-se „încăperile" (timpul și climatul său spiritual, social, politic, nivelul de receptare critică), era inevitabil să se schimbe și „vocile" (literare). Întîi a fost chiar o (simplă) schimbare de voce — deloc agreabilă cînd Sadoveanu „semna" un roman ca „Mitrea Cocor" și nu prea semnificativă (estetic)cînd se făceau auzite (după potriva puterii lor sau doar a înălțimii „tribunei" de la care se adresau unui public și el în schimbare) „alte glasuri" (acum uitate, dar despre care învățam la școală). Ascultînd / citind, pe atunci, eram cam derutat, gata să pornesc la o „Vînătoare de lupi", sau să mă pierd, asemenea altora, prin imensitatea Bărăganului ori, deși trăiam cu toții marile prefaceri ale timpului, puteam (chiar am fi putut ?) vedea „viața" așa cum era „oglindită" de anume cărți. Nu știu întrucît se poate vorbi despre „momente de cotitură" (în proză, în „timp" se produsese deja unul, hotărîtor), dar despre, să le numim așa, „momente scriitoricești", da. Acelea care ne dădeau (și ne mai dau) stări nu numai de exaltare, ci și siguranța că se deschidea un drum cu adevărat nou și pentru literatură. Referindu-mă doar la proză, am (re)întîlnit, de pildă, „momentul Stancu" (și care ar fi mai corect numit „momentul Darie" — stilul folosit avea să nască o mulțime de imitatori, nu și o „școală"), „momentul Călinescu" (cu două puncte solide de sprijin, „Bietul Ioanide" în 1955 și „Scrinul negru" în 1960, pe lîngă care „prozele cu chiaburi", și el niște „foști", păleau cu totul) sau prelungirea „momentului Camil" („Un om între oameni" între 1953—1957, dar „Ultima noapte..." și „Patul lui Procust" erau — și sînt — încă atît de vii ; iertată-mi fie „literaturizarea" acestui text — că tot n-o să scăpăm de obsesia, mai recentă, a termenului, și tot o să ajungem la... moderni, însă tare aș mai dori să aud și acum „glasul "unui Camil Petrescu răsunînd în „noile încăperi", chiar al lui, vreau să zic, pentru că a rivni la un alt Camil e la fel de absurd pe cît este dorința de a avea un nou Sadoveanu, un nou Rebreanu etc.).

— Pînă aici te referi la vocile interbelice. Care sînt evenimentele mai apropiate ?

— Un șoc a fost „momentul Preda" — presimțit la „Întîlnirea din pămînturi", miraculosul izvor pentru operele-i viitoare, resimțit (din plin) la „Moromeții" I (1955 !). Important „momentul Titus Popovici" („Străinul", în care ne „vedeam) mulți tineri de atunci și „Setea" pe care o considerăm ca o replică la Rebreanu). Un alt, de vîlvă, moment, cel deschis de Eugen Barbu prin „Groapa" (1957). Și „momentul Lăncrănjan" („Cordovanii" în 1963 și, tot pentru noi, tînerii vremii, ceea „Eclipsă de soare" din 1966, venită cam pe pragul unei, iată, „cotituri" literare). Apoi, cei care au aplicat aceste metode de resuscitare, deja pomenite, revigorînd „inima", literaturii (prozei) : Ștefan Bănulescu (excepțională „Iarnă a bărbaților" fiind una din porțile de (re) intrare în mult rîvnitul tărîm al fantasticului, unul al nostru prea ades, azi, bîntuit de străine vînturi, chiar și în opera ulterioară a celui citat), (din nou) Barbu (cu „Principele", romanul parabolic care marchează treptele de inițiere în mecanismul puterii, temă-obsesie nu numai pentru literatura noastră), Fănuș Neagu (minunatele-i structuri baladești în proză deschizînd, și ele, alte posibile căi de urmat), Nicolae Velea (șocînd, de-a dreptul, prin „stilistica" sa), Paul Georgescu (supunînd, întotdeauna, arma-cuvînt unei idei), Teodor Mazilu (minuind, cu un zîmbet cam amar, ironia, sarcasmul), George Bălăiță (instaurînd o atmosferă surprinzătoare și tulburătoare), Al. Ivasiuc (anunțînd, prin „Vestibul", intrarea în... celelalte „încăperi" ale „romanului politic"), Dumitru Radu Popescu (făurindu-și, de la „F", un univers al său despre care narează alunecînd dinspre real în fantastic), Augustin Buzura (trăindu-și acut timpul său prin „Absența" și „Fețele tăcerii"), Sorin Titel (epuizînd un experiment cu „Lungă călătorie..." și instăpînindu-se asupra unui teritoriu literar puțin explorat — cel bănățean), Constantin Țoiu (cu excepționala-i „Galerie" a unui timp politic), Radu Petrescu (de un rar intelectualism), M.H. Simionescu (cîrtiua „tînăra generație" îi datorează cîte ceva, măcar că o recunoaște la un mod mai... temperat dar nu și ingenios !), Romulus Guga (comentat prea puțin ca prozator „modern"). Și încă : „momentul Fulga" („Alexandra și infernul" fiind un singular „roman de dragoste"). Sau cărțile lui Mircea Ciobanu (nu îndeajuns „decodificate"). Cu cît urcăm în timp, crește numărul celor care-și asumă cu deplină maturitate și gravitate condiția de scriitori ai timpului (nou) în care trăiesc. Eugen Uricaru, un fel de „șef de promoție" de la întemeierea „Vladiei", Gheorghe Schwartz, cu ale sale construcții epice labirintice, Mircea Micu (proza sa viguroasă și pătimaș scrisă ar trebui altfel privită).

— Pe această cale o să-i recapitulăm pe toți și, iată, avem multe evenimente.

— Desigur. Am enumerat „momente" sau doar „nume" — acestea mi se par importante. Și, firește, n-am epuizat „lista". Mai sînt prozatorii din Cluj — Vasile Sălăjan, Radu Mareș, Marcel Constantin Runcanu (cu opera, din păcate, întreruptă brutal), Ștefan Damian, Constantin Zărnescu, Vasile Igna, Mircea Opriță, cei din Timișoara, Ion Dumitru Teodorescu, Ion Marin Almăjan, Alexandru Deal, Paul Eugen Banciu, Ion Arieșanu, Laurențiu Cerneț și alții. În sfîrșit, „explozia" înregistrată azi de unii foarte buni prozatori (nu mă prea interesează că sînt grupați, de unii, în „noul val", „desant" sau „optzeciști", aș putea să și spun, bunăoară, că... urăsc desantul, dar îi iubesc pe desantați, termen mai corect decît folositul „desantiști" !). Așadar : Gabriela Adameșteanu, Mircea Nedelciu (cu o personalitate pe deplin conturată), Nicolae Iliescu, Ștefan Agopian, Ion Groșan, Bedros Horasangian (o voce matură și, după mine, între cei mai interesanți, avînd un registru literar larg !), Cristian Teodorescu, Alexandru Vlad, Daniel Vighi, Mircea Pora, Viorel Marineasa, Dumitru Toma, Adina Kenereș, Gheorghe Crăciun etc. etc. În ultima listă am amestecat, anume, reprezentanții diferitelor grupări, fiindcă mă interesează scriitorii literaturii române.

— Îți aduci aminte de colecția „Luceafărul" ?

— Întrebare firească, vorbind tocmai de tinerii de azi. De ce n-am vorbi, deci, de tinerii... de ieri ? Sigur că-mi aduc aminte. A făcut enorm pentru lansarea unor scriitori. Iată, îmi amintesc de apariția surprinzătoare a lui Velea. De „Copacul" lui Sorin Titel, de „Iarna cînd e soare" a lui Iulian Neacșu (socotit pe atunci „oniric" — azi ar fi fost aliniat „noului val" ; el rămîne, însă, un foarte bun prozator). „Anii adolescenței", era cartea lui Ion Arieșanu pe care am primit-o ca dar la nunta mea (singurul, de, era o nuntă studențească !). „Vara buimacă" m-a făcut să-l iubesc, pentru totdeauna pe Fănuș Neagu. Alexandru Deal și Laurențiu Cernet debutau în aceeași serie. Poate că ar trebui reluată...

— Ce autori (ai pomenit destui !) sau cărți te-au influențat ?

— Prețuirea pe care o am în fața autorilor, sau entuziasmul ce m-a cuprins la citirea unei cărți, ori, dimpotrivă, toate acestea, nu au lăsat urme. Am urmat, totuși, școală la Sadoveanu și Camil Petrescu (oricît de ciudată pare apropierea). Unele „influențe" stabilite de... critici, sînt de discutat. Cu Sorin Titel am evoluat împreună (despărțindu-ne — și — literar cînd fiecare și-a găsit drumul său), de influențe bănățene nici nu poate fi vorba, iar cu Fănuș Neagu m-am întîlnit... tîrziu (iar modalitățile noastre de expresie sînt diferite).

— Influențe străine, atunci ?

— Am fugit de Hemingway și am rămas doar la admirația în fața teoreticienilor „noului roman" (nu la fel de egală cu aceea pentru creația lor romanescă). Cît despre „sud-americani", l-am respectat pe Borges, am fost fascinat de Marquez și sînt impresionat de Llosa, dar „lecția" despre fantastic (cu riscul de a coborî discuția) am învățat-o la mine în sat ! După cum destule am învățat de la moderni. Adică de la Cervantes, Gogol, Cehov, Dostoievski, Tolstoi...

— Am reținut o aluzie... Scriind despre Banat, ai avut modele ?

— Nu. Un asemenea răspuns, categoric, poate să pară orgolios. Dar chiar aceasta e situația. Virgil Birou a scris un bun roman, „Lume fără cer". Nu însă suficient de puternic pentru a influenta pe alții. În ultimele decenii, cei care s-au ocupat de acest spațiu spiritual îmi sînt contemporani. Chiar dacă am debutat editorial tîrziu, despre priorități ar trebui să vorbească criticii și istoricii literari. Au și făcut-o, unii, atunci cînd au avut curiozitatea să privească (și) spre vestul țării (sau în jurul lor !). Cu Sorin Titel e altă poveste...

— Am ajuns unde trebuia să ajungem : Sorin Titel înseamnă ceva pentru Banat ?

— Întrebarea e cumva alunecoasă. Mai cu seamă că-i știi răspunsul. Sorin Titel înseamnă, în primul rînd, ceva, pentru literatura națională. El a ieșit din limitele geografice ale Banatului. Dar eforturile lui de a porni de la această lume, sînt considerabile. Banatul „lui" și-a păstrat specificul doar la început. Atît cît să ajungă la înțelegerea oricui. După aceeea poate fi numit oricum ; deși, mai curînd, ar trebui să vorbim despre o lume (literară) a lui Sorin Titel.

— Cît adevăr e în opinia că Banatul nu are vocație literară ?

— G. Călinescu (același care n-a găsit nici un bănățean demn de a intra în „Istoria" sa) spunea, prin 1928 (în revista „Banatul") : „Românul de aici e poate cel mai volubil și vorbăreț dintre toți frații săi". S-ar părea, așadar, că bănățeanul și-a risipit puterea creatoare în discuții (fie ele, și scînteietoare) ; de multe ori așa a și fost. Călinescu pomenea și despre „gasconismul" de aici. E, iarăși, ceva adevăr în asta — am auzit despre fabuloase planuri (literare) ale celor vechi, rămase la stadiul de... enunț ; aud și acum exprimări precum „ehei, păi dacă aș vrea eu, ce mai carte aș scrie !". Dar Călinescu mai spunea : „Din examinarea a o sumedenie de lucrări ale tinerilor școlari din Timișoara am constatat că punctul era învins de virgulă... Punctul închide procesul gîndirii, virgula îl lasă deschis." Iar „gasconismului" îi alătura un „realism" specific bănățeanului. Altfel spus, bănățeanul a fost și este un bun povestitor. În povești nu prea ai nevoie de puncte. Firul se deapănă la nesfîrșit. Simțind și cunoscînd realitatea, el, bănățeanul, a putut și evada din ea, urcînd în fantastic. Așa că povestile sale sînt chiar „minuni". Așezîndu-se baze pentru o literatură orală, a trecut destul pînă să se ajungă și la cea scrisă. Ar trebui să ne întîndem prea mult, aici, discutînd despre condițiile istorice ale dezvoltării spiritualității bănățene. Ba sub dominația turcească, ba sub coroana Imperiului, bănățenii și-au păstrat conștiința națională și grație acelei literaturi orale pomenite. Poveștile lui au o limbă vie, dulce-cîntătoare uneori, aspră la nevoie. Oricum puternică ; de aceea a supus și influențe străine, naturalizîndu-le.

Altfel, în afirmația despre care pomeneați e tot atît adevăr cît în aceea că în ultimele două decenii Banatul a dovedit că poate naște prozatori. Prin Sorin Titel, bunăoară. Sau prin Almăjan, Deal, Teodor Bulza, Vighi, Marineasa, Iosif Maria Băta, Ovidiu Secoșan, Mircea Pora, mai nou. Prin... arădeanul Gheorghe Schwartz. Și încă...

— Ce te-a îndreptat spre romanul istoric ?

— Datoria de scriitor român (și nu neapărat de scriitor bănățean). M-am născut pe Valea Timișului, sînt gugulan, adică. Din aceia care, vorba cîntecului, umblau prin lume să vindă mere. Lumea asta însemnînd Orașul (așa e numit Caransebeșul) și ieșirea spre pustă ori coborîrea spre Dunăre. Neamul meu, din Slatina care a fost a lui Florei și dintotdeauna a Timișului, a purtat opincă, a lotrit prin Semenic, s-a bătut prin războaiele altora („grănicerii bănățeni"), a cîntat din torogoată și din frunză, a lucrat pămîntul puțin și l-a apărat cînd a fost nevoie (recitiți romanul !), a ținut „calendare pe o sută de ani", a avut bărbați numiți Ailă, Busuioc, Iosif, Ilie, Marcu, Gligorea, Rusălin și mulieri numite Săceruica, Mărgălușa, Glicheria, Petra, Iosifa, Brândușa, unul dintre bărbați a fost chinez de sat, toți au fost maiștori la izvodit povești, mulierile au purtat briptă (legată cu un lănțug de briu), în vremurile vechi au cîntat „Pîne Doamne tot așa, nici cu turcu', nici cu neamțu' !", unii au fost la Caransebeș, la Lugoj și la Alba, cînd cu Unirea cea Mare, despre lucrările moșilor mei am citit în „Istoria" lui Stoica de Hațeg, lucrările celor de acum le-am văzut cu ochii mei. Istoria satului e și istoria Banatului. Cum și a țării. Puteam să nu mă îndrept spre ea ?

— De ce legi, ca autor, experiența „Tangajului" ?

— După un roman istoric, și scriind în același timp povestiri prin care istoria devenea legendă iar lucrările oamenilor obișnuiți deveneau istorie, am simțit nevoia unei (re)veniri în actualitatea imediată. A fost, cu adevărat, o experiență scriitoricească, nu dictată de modă ci de o necesitate interioară. Unii au văzut acolo (ca și în alte cărți) note autobiografice. Le declar, aici, că tot autobiografie e și... viața vikingului Olaf, care mai era și Leif (din „Semințele dimineții") și tot eu sînt de recunoscut în oricare din „supușii Măriei Sale Teiul" (care-i în inima Slatinei și-n carnea lui a trecut, cîndva, chinezul Tudor, după ce a fost înfruntarea cu răitarii imperiali) !

— Ce orizont deschide „Drumul gugulanilor" ? Legat de acest ciclu romanesc, urmărești evocarea Aradului ca o compensație a (cumva) uitării lui ?

— Aradul a fost „capitala românismului de peste munți", aici s-a gîndit Unirea cea Mare. Locuiesc lîngă fosta redacție a „Românului" (și locuință a lui Goldiș), nu departe de fostul sediu al Consiliului Național Român și primul sediu al Gărzii Naționale, noaptea, cînd lucrez, aud foșnetul teilor de pe strada Eminescu (și care au dispărut după anul Unirii), ecoul foșnetului frunzișului din Teiul care îmi înștăpînește satul din care am plecat. Prima carte a ciclului se și cheamă „Strada". Va urma „Hora" și apoi „Oglinda". Planul istoric e pornit din anul Unirii (cu rolul prim ce l-a avut Aradul și bărbații săi de atunci), coboară, apoi, în vremea pregătirii „Horei" (care a cuprins toată țara) și, în străfundurile apelor oglinzii (care e istoria) se vor întrevede lucrările pentru așezarea unor vetre românești. Gugulanii (mei) au coborît din munte, spre Arad au venit unii dinspre deal, sau dinspre pustă, toți români, ca să împlinească o țară. Acesta e „orizontul" ciclului ; că prin romanele sale abordez modalități diverse de exprimare (îmbinînd pe cele tradiționale cu unele ce țin de izbînzile prozei moderne, sau de experimentele mele) e iarăși altă poveste. Sau, dacă vreți, alt orizont... Cum locuiesc în provincie, astept... capitala (critică) să se pronunțe !

— Există o „nouă geografie literară" ?

— Păi asta o dovediți dumneavoastră și revista „Luceafărul". Cred că e nevoie de o mai bună cunoaștere a valorilor autentice și, de ce nu, o dreaptă revizuire a scărilor valorice devenite prea fixe. Critica, oricît de buni reprezentanți ar avea, nu are voie să devină dictatorială suprallcitînd sau ignorînd din felurite motive. Nimeni nu poate pretinde, e adevărat, unui critic, să citească tot ce apare. Dar dacă nu a auzit că mai există și alți scriitori în afară de cei lansați, susținuți și, bănuiesc, cîtiți de el, cine-i pretinde să judece (chiar) întregul fenomen literar actual ? Acțiunea „Luceafărului" e curajoasă (chiar dacă stîrnește iritări) și utilă. Rămîne să fie susținută de condeie critice pe măsură.

— Ești președintele Cenaclului din Arad al Uniunii Scriitorilor. Ce-și propune acest cenaclu ?

— Chiar dovedirea realității acestei „noi geografii literare". Prozatori ca Gheorghe Schwartz, Horia Ungureanu, Cornel Marandiuc, Dumitru Toma și-au depășit statutul de „scriitori arădeni". Cum și un număr însemnat de poeți. Vasile Dan, Lucian Emandi, Ilie Măduța, Mihai Traianu, Romulus Bucur, Ligia Holuță, Ligia Tomșa, Gligor Sava, Vasile Speranța, Lucillia Dinescu, Gheorghe Mocuța, Nicolae Nicoară, Francisc Vinganu... O „pată de culoare" : literatura pentru copii — Dorel Sibii (remarcat și ca prozator), Iuliana Petrian, Vitalie Munteanu, Traian Oancea. Excelenții scriitori de limbă slovacă : Ondrej Stefanko, Pavol Bujtar, Ivan Miroslav Ambrus, Dagmar Maria Anoca, Ștefan Doval. Critici și istorici literari : Alexandru Ruja, Iulian Negrilă, Anton Ilica. An trebui să înșir peste 60 de nume, adică tot atîția autori de cărți care s-au afirmat în ultimele două decenii la Arad. Firește, valorile sînt diferite, dar mișcarea literară există. Și un oraș cu o tradiție spirituală fabuloasă ca Aradul, și-o binemerită. Dintre scriitorii Aradului, cei care își onorează profesiunea aleasă, și au cu adevărat un crez artistic, nu mai așteaptă o recunoaștere din afară. Ei încearcă s-o impună. Să fie, aici, un ecou din „gasconismul" bănățean ?

Poeme de niculae stoian

Fotografie de Ion Predoșanu

Festina lente

Ajuns la vîrsta lui „festina lente"
Ca-n tinerețe nu trăiesc în grabă,
Temeinicie pun în orice treabă,
Nu mă revărs, cascadă, în torente.

Nu mai vorbesc pe scurt, monosilabă,
Că gîndurile-mi sînt adiacente,
Ca niște piriiașe confluente
Fiece vorbă e-o aleasă boabă.

„Să ne grăbim" ziceam în tinerețe
Ca vieții să-i ieșim tot înainte,
Cît mai degrabă deci, să-i dăm bineța

Trăind în miezul unui ev fierbinte
Ni se-arăta cu miile-i de fețe,
Și fiecare ne spunea : „Ațin-te !"

Ultimele lui Mihu Dragomir

★

„Cînd ne uram ne mai lega ceva"

★

„Iubirea n-are preț în bani"

Versuri răzlețe, notații găsite în camera unde dormise Mihu Dragomir la Giurgiu și de unde plecase la spital, de unde nu mai revenise niciodată.

Ne mai lega ceva cînd ne uram
O, legămînt uman peste măsură,
Cînd dragostea s-a preschimbat în ură,
Ca-n ofilire floarea de pe ram.

Credeam că-i trandafir, era răsură,
Cum a ieșit asemeni amalgam —
Nici eu nu știu, că-i fără nici un dram
De roșu în obraji și nici pe gură

Nicicînd iubirea n-are preț în bani,
Cum fără ea nici banii nu au preț
Și va rămîne sigur peste ani

Un sentiment și acru și răzleț
Ca un salcîm uitat între castani
Ori ca în codru părul pădureț.

Parafrază

Ca poetul zic „De ce-aș fi trist",
Cînd eu pot să schimb durerea-n forță
Oțelit în lupte, comunist,
Și-am să-mi port arzînd aceeași torță.

Pagină de plumb și ofset, grea povară
Nici după o viață nu te schimb
Cu „Ziarul unui pierde vară"
Ci cu-al unui brav „Cîștigă timp".

De neamul meu

La ani 52

Bunicul meu dinspre tata
Prea devreme din viață plecat-a
Pe cînd încă umblam de-a bușile
Și memoria nu-și deschisese ușile
Fusese poreclit Gheorghe Ciutu
Fiindcă avea un bou necornutu'
Iar bunicul dinspre mamă,
Tata mare era om de seamă,
Ilie Ghețu, al lui moș Ghiță
Sîrb sau bulgar după viță
Căruia satu-i spunea Nespălatu'
Bag seama era cam tuciuriu bărbatu'
Pe mama lui Guța
O adusese cu căruța
De prin comuna Afumați
Sat de grădinari adevărați
Cică-a mai trăit prin acel loc
Un neam al ei zis Dinu Boboc
Pe cînd bunicile-amîndouă
Fie-le țărîna ușoară ca o rouă
Proveneau din Codru Vlăsiei
Din Împărăția Haiduciei,
Una din Moara, alta din Snagov
Pe unde haiducii nu știau ce-i istov...
Poate de-aceea cînd trec prin pădure
Copacii încep să murmure.

Și pînă în rărunchi mă înfioară
Povestea haiducilor de odinioară...

Mama și tata, amîndoi
S-au născut în sat la noi
Adică-n Vărăștii de Dascălu-Creața,
Unul noaptea, altul dimineața
Mama fugise cu tata de la o horă
Devenindu-i maicii Floarea noră
Dar te pui cu Ghețu, Nespălatu'
Într-o zi ridică-n picioare tot satu'
S-a dus să-și ia acasă fata
Și drept zălog și pe tata
Pe care l-a purtat în lanțuri
Tîrîndu-l prin praf și prin șanțuri,
Zadarnic după-aceea i-au intentat proces
Drept zestre tot c-un pogon s-au ales.
Tata, firav, nu ca mine rubicond,
Muri-n războiul mondial pe front,
Cu o căruță el căra șrapnele
Tot printre gloanțe și ghiulele.
După o luptă n-a mai fost văzut
Și il dădură dispărut
Cum pînă azi a și rămas,
Fără auz, fără glas.
Așa că pe noi, cei doi copii fără tată,
Ilie Ghețu nu ne-a scăpat din ochi niciodată
Miinile, de jucăm rișca, ni le taie cu-o bardă
Țigara, de fumăm, ne-o bagă pe gît, să ne ardă.

Așa se face c-am ajuns bătrîn
Și nu am tras nici un pac de tutun.

Fie-i țărîna ușoară că nu-i port pică
Da-ntotdeauna i-am știut de frică.

slavomir gvozdenovici

Numele, casa și cîntecul

Mă numesc –
numele mi se trage din piatră.
Aparțin cîntecului.
Sîngele –
așezat în nedomolite silabe.
Femeia –
din ochiul ei își ia zbor lin pasărea.

În jurul călciielor
îmi curg
stelele.
Iar de cealaltă parte a nopții
văd uneori
calul înaripat.

Casa
și așternutul amar –
sub privirea cuiva
cerul.
Și chiar dacă aș vrea :
dar eu aparțin cîntecului.
Patria –
un templu
la poalele unui deal luminos.

Repetarea tăcerii

Bunicii mi se trezesc din somn iarăși
unii devin copaci unii case
pe alții îi mușcă șerpii

ies noaptea la lumina lunii
în hora lor mă prind de
după coline
cu adevărat se nasc din
nou bunicii
se înalță zîmbesc spre
soare
de neveste se îndrăgostesc
blestemă
după fluier se ascund și
nimeni nu-i vede

spre dimineață se retrag
încet
în ziduri în ferestre în
dealuri în pietre
în grădina argonauților veșnici

Despre poet vorbesc

Cînd mă voi întîlni cu Nedeljko
Gvozdenovici
îl voi inunda cu o vadră de apă de munte
să văd (atunci) cine-l va salva de acele
desene
ușor va fi cînd străzile înmuguresc din nou
și peste umbra cuiva calcă picior de fată

îl ascult pe Brana Petrovici
despre poet vorbește
e tînăr bineînțeles are pădure acasă
în pădure ascunsă puterea vorbirii

de pomul sălbatic e îndrăgostit
dar cum să înnopteze în fructul său
versul liber îl ucide.

Baladă

Lui Nicolae Labiș

M-am legat cum nu se
leagă
de un pom,
de frunza verde.
Harul nopții cînd va
ninge
tu, pădure,
mă vei pierde.

Voi umbla prin lumea
vremii
cu alt nume –
curcubeu.
Voi visa în umbra
stelei
pasărea din neodihnă
cum se face-n piatră eu.

Și iubirea mea adîncă
mă preface-n
dulce colb.
Îi va năluci în ochii
fiului pădurii –
orb.

M-am legat cum nu se
leagă
de un pom,
de frunza verde.
Harul nopții mă-nstelează
tu, pădure,
mă vei pierde.

Perfecțiune

Între om și stele
cele mai simple cuvinte
le poartă copilul.

În orizonturi line
el taie o rădăcină albastră.

Dar întotdeauna mîna i se oprește
la aripile
păsării.

victoria milescu

Sensul prezenței tale

Ca și cum în mine
mai multe ființe
ar cere, ar striga, ar fi eu
și pentru fiecare trebuie să plătesc
prin corvezi
să îndrăznesc ceea ce nimeni
nu îndrăznește
orbecăind prin haosul cu bulgări
prea mic
pentru atîtea inimi consecutive
folosește-mă sau aruncă-mă
trage storul
peste încă o noapte
eu – un mesaj incomplet
o sfîșiere
nedusă pînă la capăt...

* * *

Viața mea se rostogolește pe scări –
o ceașcă de porțelan
din ea au băut atîți
fericiți ori triști
în zadar, degetele lor însingerate
încearcă
să stăvilească cioburile
din ce în ce mai ascuțite, mai reci
sunetul e cristalin pentru unii
neverosimil, pentru cei nedeprinși
viața mea, alunecînd pe treptele tocite :
așteaptă-mă, așteaptă-mă...

Transcriere liberă

Cine-mi șoptește
aceste versuri
din depărtare
și ține o lumînă aprinsă
la masa de scris
o umbră
mă îndrăgește
de ce mi-ar fi teamă...
trebuie să te odihnești
îmi spune
să mai respiri
să zbori liberă, fericită
nu se poate trăi totul
exemplar
uneori dorești suferință
o implori
e bine că nu știi nimic...

Îndelung șlefuită tăgadă

S-a oprit zgomotul
lumii
pereții astmatici
nu mai mușcă din trup
sînt vie încă, atît de vie
dar atît de departe de voi
liniștea
s-a furișat afară din lume
în vîrtejul cel negru
nu mai vede
nu mă mai aude
sub ploaia care devine tot mai întunecată
sub lumina hărțuită
de arbori mascați
ei, neînțelegînd nimic
plătind mereu
cu cea mai scumpă monedă....

DUMINICĂ FĂRĂ NUNȚI

dorin baciu

Trenul intră fără grabă pe valea Jijiei. Nunta o făcuse la trei săptămîni după ziua sfintei Marii din august. Se rînduise o duminică aurită de început de septembrie, încă nu fiersese vinul cel nou, dar veselia a fost mare ca și lumina anotimpului. Acum, după alte trei săptămîni, trenul intra pe valea Jijiei ca într-un întuneric al lumii. Așa simțea Lică. De o parte și de alta a liniei se înșirau dealuri negre ca fierul, iar aerul se înnegrise. O ceață rece se tîra pe valea Jijiei îmbrăcînd și trenul în umezeală. Lică al lui Dumitru Popa avea tîmplele fierbinți ca un metal încins în cuptor. Se uita pe fereastra udă fără să observe dealurile vînete, nici cerul vînăt, nici apa vînătă a Jijiei, scursă între smîrcuri mari și stufăriș.

— Cîntă, mă ! îl îndemnară băieții.

Ei veneau din Timișoara, se întîlniseră în Gara de Nord. Așa se întîlneau, întîmplător, în gara Capitalei, acolo se încrucișau drumurile lor lungi. Leon avea glas frumos, de preot tînăr, dar nici Pintilie nu cînta urît. Trenul se tîra pe valea Jijiei și aveau timp să cînte. Numai sate și iar sate, mai mari, mai mici, și sute de țărani care urcau și coborau ca niște stăpîni. Lică încercă să cînte și el.

M-ai blestemat, mamă, luni
Să rămîn între străini.

Leon și Pintilie nu știau. Nu se găseau în sat cînd făcuse el nuntă. Lucrau în Timișoara, cum să vii de acolo tocmai în capul Moldovei ? Nici Lică nu s-a grăbit să le povestească. Mergi acasă ? l-au întrebat veseli. Coborîseră din acceleratul de Timișoara și s-au urcat în acceleratul Ștefan cel Mare. Aglomerație la clasa a II-a, gălăgie, curată brambureală pînă la Bacău. Apoi lucrurile s-au liniștit. Începea țara de sus a Moldovei, mai plină parcă și rotundă și blîndă, așa li se părea lor, băieți tineri, care se luptaseră deja cu viața. Lică avea servici în București. Îl adusese fratele mai mare pe un șantier. Era fierar betonist și s-a bucurat cînd a reușit să intre la C.F.R. Făcea poduri de cale ferată. E mai bine, le explicase celor doi consăteni, ai douăsprezece călătorii gratuite cu trenul, mergi cînd vrei, numai timp să ai. Deci nu mergi cînd vrei, riseră băieții și-l invidiara așa, din politețe, să se simtă și el mai om. Ei dădeau o grămadă de bani din Timișoara pînă în satul lor. Și înjurară la fel de veseli. E bine să ai bani și să-i cheltuiești. Acolo, la Timișoara, se cîștigă bani nu glumă ! Ce-i cu tine ? s-au mirat văzîndu-l posomorît. Douăsprezece ore, cît au mers pînă în nordul cel mai înalt al Moldovei, acolo de unde începea valea Jijiei, nu le-a povestit nimic. Se chinuia să cînte laolaltă cu băieții. Astfel, ziceau ei, timpul trece mai ușor și sufletul zboară curățit de orice patimă.

M-ai blestemat, mamă, marți
Să rămîn fără de frați.

Leon își lăsase mustăcioară neagră de corb și ochii lui, la fel de negri, urmăreau cu înfocare fetele care urcau și coborau din tren, dispărînd ca niște iele în satele cîmpiei. Le aduna Leon în ochii lui sclipitori să nu le uite și să le cînte cînd îi va fi dor de frumusețea lor necunoscută. Pintilie era mai rece. După o zi și o noapte fără somn, curgea grăsimea galbenă pe obrajii stropiți cu bube. N-avea nici mustață, nici după fete nu se uita. Cînta cu o dușmănie al cărei izvor nu exista decît în trupul lui bolovănos și în mintea lui greoaie.

Miercurea e ziua mea,
N-am avut parte de ea.

Abia după ce s-au urcat în personalul care străbătea valea Jijiei, Lică s-a hotărît să le povestească. Ținută în el, durerea îl otrăvea, se aduna ca o fiere. Da, le spuse el băieților, se însurase la începutul lui septembrie. Ei, nu mai spune ! au rîs Leon și Pintilie bucuroși și ironici. Pentru ei, tineri care abia făcuseră armata, căsătoria li se părea o bucurie de care nu scapi, așa cum nu scapi de o belea. Ei, bine, Lică se însurase, bravo lui ! Și rîdeau bucuroși, ironici și cu bărbătească încredere ca să-l laude și să se simtă bine. În plus, Leon chiui scurt pe fereastra deschisă, dar țipătul lui de flăcău neînsurat, melodios ca vîrsul unei păsări, nu urcă pînă în vîrful dealurilor ude. Lică a renunțat să le spună că a fost o duminică atît de frumoasă cum nu mai trăise niciodată în viață. Ce importanță avea acest lucru pentru ei ? se îndoi Lică. A fost și soare, și căldură, și o încîntare care cuprinsese întreaga lume sătească. Nici el nu-și mai amintea amănuntele acestea dulci. Băieții voiau să știe ce fată luase. A cui ? E din Pădureni ? Sau din alt sat ?

— A terminat anul trecut zece clase. Abia împlinise optsprezece ani, bîigui Lică sfîșiat de durere.

Chipul i se întunecase ca și dealurile cu arătură grasă și neagră. Leon și Pintilie se mirară pricepînd că se petrecuse cu Lică ceva rău, foarte rău dacă nu voia să bea nici o picătură de coniac, nici să cînte cu ei. Îl lăsară să vorbească și vedeau cum ies vorbele din trupul lui ca trase cu un clește. Alexandrina, așa se numea fata din satul lor pe care o luase de nevastă în septembrie. Dar numele el rămăsese Drina, după cum o alintaseră părinții. Poate o cunoștea de mai multă vreme fără s-o bage în seamă. Ce să vezi la o fată de școală ? Abia astă vară, cînd își petrecuse el concediul la Pădureni, a văzut-o cu ochii întregi. Fata înflorise brusc. Izbucnise în sus ca un pom tînăr bine îngrijit. Se juca meci de volei pe terenul școlii și Drina făcea parte dintr-o echipă. I-a văzut picioarele lungi și nervoase de căprioară, și gura roșie, și rîsul gîlgîit, a văzut-o devenind frumoasă brusc, poate pentru el, poate pentru alt băiat care rîdea și striga pe marginea terenului încurajîndu-le pe fete.

— De ce ? întrebă Lică fără să aștepte un răspuns.

Adică de ce a văzut-o numai pe ea din grupul acela de fete frumoase și mirosind a sudoare, toate încordate și nervoase, mișcîndu-se ca niște sălbăticiuni în cușca terenului de sport ? Mai erau și altele, pe teren sau în jurul lui. Dă-le naibii că toate-s la fel, îl încurajă Pintilie bolovănos. Și cîntă cu dușmănie.

M-ai blestemat, mamă, joi
Ca să plec de lîngă voi.

— Eu am meserie bună, precizează Lică privind fără țintă dealurile care se învîrteau încet în jurul lor, se roteau fără odihnă, ca niște țărani în jurul propriei vieți. Lucrez în C.F.R. la construcții, am și permis de călătorie gratuit. După ce-am văzut-o pe Drina, n-am mai avut clipă de odihnă. M-am ținut de ea ca de un blestem. În două luni am făcut nunta. Pe la începutul lui septembrie.

— Aha ! exclamă Leon. Dar grăbit ai fost, măi frate !

Lică nu putea confirma dacă a fost grăbit sau nu. Pentru el timpul trecuse altfel de cînd o cunoscuse pe Drina. Cînd foarte încet, ca mîlul unei ape, cînd iute ca fulgerul. Sau, alteori, ca trenul acesta care mergea și nu mai ajungea în stația unde coborau ei. Locomotiva fluieră și dealurile începură să alerge amețitor pe lîngă ferestrele aburite. Timpul, gîndea Lică nedumerit, curge în toate felurile, depinde de om.

Băieții îl ascultau atenți. Leon cel frumos zîmbea cald iar Pintilie căscase ușor gura strîmbă, tătată aspru pe chipul lui fără măsură. Mă, rîse Leon fără răutate, tu ai fost ca și cîinele pe care l-am văzut eu anul trecut. Nimerise prostul la un colț de stradă și, cum vedea o mașină, alerga după ea și lătra. Se îndepărta mașina, venea alta, el iar alerga și lătra. Nu se putea desprinde de colțul acela de stradă pentru că veneau alte mașini și dobitocul alerga după fiecare. Tot așa pînă a crăpat din prostie. Și tu mereu ai vrut să te desprinzi de sat, dar mereu te-ai întors, n-ai putut să-l părăsești. Ce ți-a trebuit ție pe Drina din Pădureni ? Nu sînt fete destule în București ? Lică s-a uitat posomorît. Nu-l vedea. În fața trenului călătorea o fantasmă albă pe care numai el o vedea. A găsit, cum să nu găsească fete în București ? Dar s-a îndrăgostit de Drina, așa i-a fost scris în calendarul vieții. Cei doi prieteni au surîs cu înțelegere. Și au cîntat cu tristețe, aruncînd cuvinte grele spre dealurile cîmpiei moldovenești.

M-ai blestemat, mamă, vineri
Ca să nu mai am pe nimeni.

Așa e. Cîntecul avea dreptate, gîndi Lică arsde durere. Rămăsese fără nimeni. Drina fugise de la el, după două săptămîni. O luase cu el în București.

— Mi-au dat trei zile concediu pentru nuntă. Mai mult nu se poate, mi-a spus inginerul. Avem mult de lucru. Facem un pod la Jilava și ne grăbim să nu ne prindă iarna.

Nunta a ținut exact trei zile. A fost o bucurie mare, care întuneca toate lucrurile realității, așa i se părea lui Lică. O avea pe Drina lîngă el, îi zîmbea, o ținea de mînă și, din cînd în cînd, dansau pe iarba bătătorită. Făcuseră în curte un cort mare, sub care puseseră mese încărcate cu mîncare și băutură. Fanfara de la Corlățeni cînta fără întrerupere și oamenii, mereu alți oameni, tot veneau și plecau, se adunau în jurul meselor, apoi chiuiau și jucau înfocați, fără să obosească. Nunta a început vineri și s-a terminat duminică seară. Luni dimineața s-au suit în tren. Într-o mînă ducea valiza, în cealaltă ținea mîna Drinei. Se pare că părinții le-au spus ceva, mamele au și plîns, era o ceată întreagă în fața trenului, veniseră cu căruțele la gară, dar Lică nu reținuse nimic. Atît, doar mîna fierbinte a Drinei în mîna lui și chipul el ușor palid și necunoscut. A găsit repede repede o gazdă pe Maica Domnului, la cîțiva pași de cinematograful Melodia de pe Șoseaua Ștefan cel Mare. Baba părea cam nebună, făcea toată ziua floricele din porumb.

Grafică de Cristina Tănăsescu

Toată casa mirosea a prăjeală de ulei. Avea o singură grijă : să meargă în Obor și să cumpere grăunțe de porumb. Altfel s-a arătat cumsecade. Le-a dat o cameră și s-a ascuns repede în chițimia ei.

— Eu mă sculam la cinci, povesti Lică, și plecam la Gara de Nord. De acolo mergeam la Jilava cu o mașină. Mă întorceam seara. Drina stătea singură în casă. Cu baba n-a legat vorbă. Nici cu vecinele nu s-a împrietenit. Mă întorceam seara și o găseam tăcută. Stătea nemișcată pe scaun și se uita într-un colț. Ce-i cu tine ? o întrebam și ea nu-mi răspundea. Parcă slăbise, se ofilise Drina mea. Duminică, ne-am dus în Obor. Am băut bere și am mîncat mici. S-a mai înveselit. Ne-am uitat la Marinescu, actorul ăla cu barbă, cum se dădea în mașinuța electrică împreună cu gagica lui. În cealaltă duminică, i-am cumpărat Drinei un cojoc de șapte mii de lei. Să aibă la iarnă. Ne plimbam pe Ștefan cel Mare și, într-o vitrină, am văzut un cojoc. I-am zis : avem bani mulți de la nuntă. Drina s-a împotrivit. Nu fii proastă, am încurajat-o eu. Și i l-am luat. Într-o lună, două, i-am zis, găsim un loc de muncă și pentru tine. Bucureștiul e mare și are nevoie de oameni muncitori. Ce-ai vrea să faci ? Nu mi-a spus. Tăcea tot mai mult. Ar fi trebuit să-mi dau seama.

— Ce să-ți dai seama ? se miră Pintilie. Așa sînt toate.

Sculpă pe podeaua vagonului. Lică se încordă jignit. Care toate ? Drina ?

— Lasă, murmură Leon împăciuitor și fața frumoasă se lumină urmărind cîteva fete care înaintau sfioase prin mijlocul vagonului. Haideți, porumbițelor, ginguri el dulce ca un hulub în călduri, veniți că e liber aici.

Fetele trecură chicotind. Lică uită ce-a spus Pintilie. Privi pe deasupra locomotivei, prin pereții de scînduri ai vagonului, și în aburul mașinii văzu iar fantasma albă. Lăsase baltă serviciul și alergase la gară. Găsise camera goală.

— A fugit ! gemu Lică.

Leon și Pintilie îi acoperiseră durerea cu glasurile lor bărbătești.

Simbătă e zi aleasă,
Toți băieții vin acasă.

Trecuseră aproape douăzeci și patru de ore de cînd călătoreau spre casă. Dacă ceea ce găseau în sat putea fi numită casa lor. Părinții îi așteptau, mai erau și fete de școală care îi doreau. De aceea cîntau înalt și frumos, să audă tot trenul. Lică mirii și el împreună cu ei. Dealurile de fier, arate lucios, îi îngreunau sufletul. Pe toată valea Jijiei venise o toamnă udă și grea și binefăcătoare ca și pămîntul cîmpiei moldovenești. Și țăranii erau bucuroși de apa care curgea încet din cer. Lică încercă să vadă în jurul lui, așa cum văzuse pînă nu demult. Dar nu se putu dezlipi de imaginea fetei care fugise de el. De ce ? se întrebă el tulburat. În două săptămîni n-ai timp nici măcar să cunoști un om, nicidecum să-l urăști. Și numai cineva care te urăște poate fugi așa, fără să-ți spună un cuvînt. Cîntă, mă ! îl îndemnă Leon zîmbind luminos pe sub mustăcioara neagră ca pana de corb.

Duminică-i nuntă-n sat,
Numai eu bolesc în pat.

— Lasă, nu fii prost. O găsești tu acasă, sau găsești alta... glumi Leon cu nepăsare prietenească de flăcău.

Coborîră în gara roșie de pe malul apei. Mai aveau vreo șase kilometri pînă la Pădureni. Vor găsi ei o căruță în spatele gării, și, dacă nu, vor merge pe jos. Își aruncară rucsacurile în spate, strigînd glume la fetele care plecau mai departe și se uitau pe ferestrele vagoanelor.

— Hai, mă, nu vii ?

Lică ridică geamantanul și păși în urma lor. Leon și Pintilie îl așteptară cîteva clipe. Își ridicaseră glugile să nu-i ude ploaia măruntă. Se uitau fără nici o expresie la Lică, îl priveau cum se mișcă parcă lovit în cap. Și, brusc, îi întoarseră spatele, străbătuți de scîrbă pentru slăbiciunea prietenului lor. Începură să cînte dramatic :

Dare-ar dumnezeu să mor
În palatul fetelor.
Să mă-ngroape cu fanfara
Fetele din Timișoara.

Azi e duminică ! tresări Lică și rămase departe, în urma lor. Îl cuprinse teama că va trebui să ajungă acasă. Poate nu va ajunge niciodată, speră el, bălăbănind geamantanul greu în mînă. Ploua peste dealurile negre, ploaie rece într-o duminică fără nunți.

teatru

Necazurile unui... îndrăgostit

Stagiunea de toamnă a Teatrului **Nottara** se deschide cu premiera absolută a comediei lui Virgil Stoenescu, în regia lui Ion Lucian. O piesă despre tineri și greșelile lor cotidiene, cu tineri, pentru tineri. Oricărei generații îi vine rîndul, mai devreme sau mai tîrziu, să se privească într-o oglindă.

Virgil Stoenescu nu vrea să fie un moralist, ci, mai curînd, un sentimental utopic. El își desprinde personaje din viață (cu toate asperitățile ei) și dorește să dea viață unor idei mai puțin accesibile (pînă mai ieri) : că trecutul repudiat al unei ființe iubite se poate înnoda cu prezentul ființei care a iubit și iubește, în condițiile unor puternice mutații de conștiință ; că bărbatul care a greșit cîndva, părăsindu-și iubita (cu un copil), mai poate fi acceptat (ca soț) de femeia care s-a zidit și durat în suferință, evoluînd din punct de vedere social și depășindu-l pe cel care uitase de ea. E greu de crezut că după doisprezece ani, două ființe care s-au despărțit (pe fondul superficialității vîrstei), se mai pot regăsi pe aceeași lungime de undă, dar Virgil Stoenescu încearcă să fie convingător. Timpul instalează uitarea, timpul cerne și tot el alege bobul de neghină. Se vorbește despre răzbunare, despre dragoste și ură, despre întîlniri și sentimente patetice. Și totul pe fonul problematicii sociale. Prea multe direcții de rezolvat într-o singură temă. Dalia Radomir a fost muncitoare (ca și Vali), acum este ingineră, cu facultatea la seral, apărîndu-și drepturile. Întreprinderea căreia i se adresează (în vecinătatea locurilor natale) nu are nici un post liber, dar opacitatea unui vice e învinsă de recomandarea maistrului (secretar de partid), pentru ca ideea eficientizării competentei să biruie. Pledînd pentru izbînzi aproape utopice, autorul îi face pe eroi să-și preia asupra lor vini ce nu le aparțin, de dragul binelui celorlalți (contrastul dintre ficțiunea idealizantă și realitate îi determină pe spectatori să rîdă în hohote, cu toată sinceritatea, ascunzîndu-și micile lașități în spatele acestui haz de necaz). Pentru reușita divertismentului se introduc un raisonneur bătrîn, cu ticuri verbale cam subțiri și un justițiar feminin, modern, care se apără cu lovituri de jiu-jitsu împotriva seducției masculine și care-i ocrotește pe cei slabi cu lovituri de... teatru.

Ion Lucian a realizat un spectacol ușor, suplu, dinamic, sprijinindu-se, îndeosebi, pe farmecul unor interpreți tineri. Tania Filip imprimă Daliei Radomir inocență, candoare, hotărîrea unei vîrste împlinite, gravitate, grație și feminitate. Emilia Dobrin-Besoiu este purtătorul de cuvînt al acestui nou tip de justițiar (în teatrul românesc), care ține cu învinșii, eroina ei fiind modernă, agresivă, imprevizibilă și mîndră, înțeleaptă și dură. Eleganța sportivă, spontaneitatea și agilitatea de felină dublează o cochetărie bine disimulată.

Pentru rolul „mișelului", al seducătorului, victimă a propriei sale vitalități, Cristian Șofron este prea tînăr. Actorul face efortul de a reprezenta rotund personajul, reușind să-l exprime mai bine pe Bogdan cel flusturatic, purtat în zîmbete și flori de femei, decît pe cel care, maturizat în gîndire, se va schimba fundamental, pentru a deveni bărbatul serios, responsabil. Transformarea lui Bogdan nu e susținută nici dramaturgic, nici în corelarea prezenței scenice a celor doi interpreți principali, fapt pentru care, întîlnirea Liei cu Dan (cei de odinioară) în happy-end, comunică starea de incertitudine a situației nefirești. Stelian Nistor începuse să creioneze, în prima parte a spectacolului, un tînăr destul de interesant (și el victimă a unei anume îngustimi de spirit), care, în partea a doua, va rămîne doar foarte docil, actorul nemaiavînd ce să joace (fată de disponibilități).

În afara generației actorilor în jeans, Ion Punea, Mihnea Moisescu, Ion Porsilă și-au adus contribuția în configurarea opacității sau simțului de previziune ale personajelor lor.

În scenografia semnificațiilor de culoare ale lui Tudor Ghimeș (de la viziunea în roz a cuceritorului de inimi la viziunea în alb a purității), în linia modernă sau desuetă (voit) a costumelor, care pot caracteriza tipologii ale contemporaneității, spectacolul de față va ajuta tineretul să se regăsească (în parte), constituindu-se într-un punct de atracție pentru noile generații (care nu-și prea fac probleme).

Nicoleta Gherghel

televiziune

tv

Criterii, criterii...

Restituirea unei pagini din opera dramaturgică a lui Victor Ion Popa — e vorba despre *Mușcata din fereastră* (adaptare tv de Ioana Prodan și Olimpia Arghir, în regia Olimpiei Arghir) a reînviat în sufletul nostru mai vechile nostalgii care țin de acea minunată, dificilă, deopotrivă sublimă și riscantă muncă de aducere pe micul ecran și în unda radioului a mesajului literar.

Sînt, iată, cîțiva ani buni de cînd cu exemplară probitate profesională și chiar cu har, redactori de marcă, adevărați oameni de cultură ai radioului au făcut din anumite emisiuni literare veritabile acte culturale cu profunde valențe și multe reverberații — astfel Iulius Țundrea cu „Fonoteca de aur", Ileana Corbea și Arșaluis Ceamurian cu emisiunile de restituire literară, Liviu Grăsoiu și Victor Crăciun cu binecunoscuta „Revistă literară", Florin Constantin Pavlovici și Victoria Dimitriu cu emisiunile dedicate literaturilor străine, George Mirea ocupîndu-se de „Odă limbii române", ori Dan Verona, cel ce girează momentul poetic radiofonic cotidian, reușesc să alcătuiască un colectiv omogen și să transmită publicului larg acea esențială privire totalizatoare, integratoare asupra fenomenului literar, bazată pe niște principii fundamentale, într-o viziune care presupune asimilare culturală, discernămînt, respectul valorilor estetice.

La Televiziune lucrurile stau prin forța împrejurărilor altfel, emisiunile „literare" sînt accidentale, asimilate, iar literatura ca prezență e difuză în ansamblul programului. Ea sau măcar umbra ei, sau măcar consecințele ei sînt însă niște prezențe de care nu se poate face abstracție. O poezie strecurată la „Albumul duminical", un moment poetic realizat în „La sfîrșit de săptămînă", ori o piesă de teatru, ori un film-ecranizare trebuie să devină în sine, prin autoritate culturală, prin consistență valorică niște momente capabile să impună o prezență.

Piesa tv de marți seara a fost o încercare demnă de interes, cu o distribuție care a înregistrat cîteva momente de vîrf prin Silvia Popovici, Petre Gheorghiu, Ștefan Radof, dar și frumoase promisiuni prin mai tinerii Andrei Duban, Marina Procopie, Mihai Verbițchi, Eugen Cristea. Regizoarea a încercat să aducă în atmosferă calmul blînd al scriiturii celui ce-a fost un animator al Teatrului românesc (și chiar al celui radiofonic), găsind o expresie regizorală adecvată atmosferei din *Mușcata din fereastră* și problematicii ei umane, sentimentale, sociale, chiar tușelor ei minor-desuete.

Cleopatra Lorințiu

al. raicu

Cu mine e...

Negreşit, grădina intinsă
pare că-i albă, pare că-i ninsă
cu inimă de diamante şi safire.
Umblu prin ea cu uimire
dar şi cu iubire, cu atita iubire.

Negreşit, e o-ntindere largă
valul ce vine nu poate să-l spargă,
lanul avu numai boabe de aur
unde săreau dropiile-n plaur
sculptat in veşmint sirian şi maur.

Intru pe-un drum presărat cu fîntini
fiece pom se spală pe miini
orice fecioară-i cu floare pe sini.
Cimpuri şi vii mi se string la picioare,
ca untdelemnul sînt mii de ulcioare.

Simt o columnă zbătindu-se-n palmă
seara-i de buciume albe şi calmă,
tot ce e-n vale ţara-i totuna,
cum se-arcuieşte de linişte luna
cum îi simt pe frunte din grîie cununa.

Ştiu, cît voi merge in lunguri mi-e ţara,
riul in şopot, talazul, vioara,
ritmul făinei ce curge cu moara.
Şi-alaiul pe uliţă unde-i mireasa.
Aici imi e pita şi casa.

Şi nu mă mai întorc

Nu m-am mai dus demult in Maramureş
şi-mi simt pe inimă un fel de-ntunecime.
Un riu se dă de-a rostogolu-n stincă,
la el mă poate prinde orişicine.

Dar plec precum şopirla se strecoară
pornind din visu-nvălmăşit dar treaz.
Sînt la Sighet, pe urmă la Săpinţa
şi-o lacrimă imi lunecă-n obraz.

Şi Stan Pătraş cu mine tot cioplește
o cergă-acoperindu-ne de-i frig.
O toamnă işi pogoară lin covorul
ce lunecă vreodată cînd il strig.

Să nu mă mai intorc nicicînd acasă,
să stau la cărturarul Fodoruţ cu stupii,
cu merii ca de fildeş ce-mi alungă
inchipuiri de ierni cînd urlă lupii.

Şi curge Iza repede, bătrînă,
şi ploaie nu mai este, ci-i sudoare.
O să urc dealuri cu văpăi in visul
cînd ştiu că treaz e el şi nu mă doare.

O lacrimă de sticlă

Şi caisul iar a desfrunzit,
i s-au scuturat şi ramuri in neştire.
Mi-am lipit obrazul de-acel trunchi de var
ca in vremi ascunse de iubire.

Stau cu el, cu toamna, şi mai sus.
O să vină incă la fereastră ?
Văd cum creşte-n coajă un inel
din logodna veche lingă-o glastră.

Stau şi mă prind zorii uimitori.
Lacrima de sticlă mă aduce
lingă ofilite crengi, de-atitea ori
lunecînd cu boabe pe uluce.

Ramură tainică

La poarta brumei pe neaşteptate
a răsărit ciudat un liliac
in anotimpu-acesta cu flori multe
cît peticul din jur e de sărac.

Vin lingă el cînd incă nu răsare
lumina şi-l privesc ca-ntr-o oglindă,
şi teamă mi-i, atita dogoreşte
că s-ar putea vreodat să mă aprindă.

Nu ştiu care-i e sufletul. In el
s-a strecurat ceva din veac trecut ?
O creangă totuşi mi s-a prins in păr
şi incă-mi pare tot necunoscut.

Misterul

Albită-i cerga. Seamănă cu cerul,
gardul cu ea se-aruncă-nainte,
parcă işi şi ascunde sub cuvinte
bruma care-i acoperă misterul.

Umblăm pe sus, cu păsările, cu norii,
să nu cădem cumva sub săbii vechi.
Chiar arborii se-nşiruie perechi
intrind pe sub vestoanele culorii.

Armă veche

La Mara-am dat de-o armă ruginită
din cine ştie ce război tăcut.
Poate vecinul insuşi m-a văzut
cerind în zori să nu trec în ispită.

Era, de fapt, o umbră lingă mine
ce mă-ndemna s-o iau definitiv,
vorbea, rostind un singur substantiv
ce s-ar fi transformat in carabine !

Vorbesc cu ea. Umbra e arzătoare
cine-o fi fost străbunul ce-o avea ?
Acum sînt poleit cu-o albă stea
ce mi-a sosit rupîndu-se din soare.

* * *

Aseară ţi-am mărturisit
doar cuvintu-i de mine

am mai apucat să văd
cum se naştea groaza in
bulboanele ochilor tăi
cum respirai din ce
in ce mai dezordonat

impreştiindu-mă.

Pagini albe

Indoiala se scurgea
violetă pe sub tîmpla mea
galbenă
in timp ce „eu"
strigam intr-o prăpastie
Nu ! limfa aceasta
trebuie să nici nu existe !

Icoana stătea intr-o rină
ademenindu-mă. Pictorul
un artist din Renaştere
o fotografiase nievea.

Ah ! cărnuri sublime
singe electric
păcat cu gust de pămînt.

Alioşa bătu in fereastră
şi m-am trezit
singur
paharul era alături
iar ştergarul nefolosit.

Nu poate fi adevărată
realitatea aceasta

Nu poate fi adevărat
visul acesta

Nu
Eu nu exist poate !

mircea drăgănescu

* * *

Doar zgomotul fumului pătrunzind
in plămini
şi al cernelii roşii innegrind hîrtia
doar zgomotul celulelor tale
ingenunchiate

„nu ne părăsi omule
e minunat să eşti".

* * *

Şi dintr-o dată cocoşii
noaptea asta imi pare
un macat negru cu roşu
prins in ţinte pe perete
in odaia de musafiri

bunica trece pe-acolo
– nu mai fii ingindurat
băiete – imi spune
şi mă trage lung
prelung pe frunte
in timp ce mie
mi se face atit de frig
de dor de ea.

Tapiserie de Titina Comşa

constantin vrînceanu

Sărmanei Rosalie

Atunci, la moartea ta, cea mai cumplită,
Din morţile ce-au fost şi vor mai fi,
Flori ţi-am adus pe lespedea cernită
Şi mult am plins sărmană Rosalie.

Azi dormi in pace, fiinţă credincioasă,
Căci m-ai iubit ; şi te-am iubit şi eu
In felul meu ; tu veşnic curioasă
„Cît mă iubeşti ?" – mă intrebai mereu.

Pe-atunci, nu-nţelegeai că intrebarea
Nu-şi avea rost şi astăzi in cavou
Te odihneşti, iar de-aş putea suflarea
Să-ţi torn cu buzele-mi in ale tale
Sînt sigur că ieşindu-mi iar in cale
„Cît mă iubeşti" – m-ai intreba din nou.

Aproape-mi eşti, şi-atîta de departe

— Sonet shakespearean —

Aproape-mi eşti, şi-atîta de departe
In tine-s două, bună şi haină,
Iubire-mi juri, te simt adulterină,
Una mă cheamă, alta mă desparte.

Te risipeşti intre minciuni deşarte
Şi adevăruri, totul din rutină,
Şi nu-ţi dai seama, vai, ce cabotină
Mi-apari cînd zici că dragostea se-mparte

Eu cred in tine, presimţind minciuna,
Şi te iubesc, deşi te simt sperjură
Mă simt şi-mi spun că tu eşti numai una,

Iubirii mele simt că ăsta-i preţul
Şi-n mintea mea te văd atît de
pură
Că, pur şi simplu, merit tot dispreţul

Păpuşa

S-a topit intreaga ceară
Din păpuşa care-am fost
Şi jucam odinioară...
Făr-să simt, făr-să mă doară,
A rămas un cap de sfoară,
Atîrnată fără rost...

CIUBO

Incet, incet, o ! răsfăţatule poet, cînd e parfumul toamnei violet ! aproape indiscret, amurg de toamnă violet ! incet, incet, să cobori din patul tău, din casa ta, şi să pleci in satul (oraşul ?) cel mai apropiat, să ai această indrăzneală, această cutezanţă de care s-au infricoşat spirite clare (clarissime ? obscurantissime ?), de la Zenon eleatul pînă la Kafka praghezul (Praga ? iţi aduci aminte ? uliţa alchimiştilor ? piticii fierbind in oală piatra filosofală ?), să ai curajul să cobori din patul tău, din casa ta, incet, incet, şi s-o iei la sănătoasa spre satul (oraşul ?) cel mai apropiat, adică spre tărîmul cel mult visat, o ! tărîm inlăcrimat ! Incet, incet, parfum violet ! să cobori din patul tău, din casa ta, din oraşul tău iubit, şi să pleci in locul cel mai apropiat, într-un loc indepărtat, in oraşul parfumat, şi de nimeni nici visat (Kafka ? Praga ? Zenon eleat ?), vai, oraş inlăcrimat ! Incet, incet, spre oraşul violet ! Un domn şi o doamnă, la vreme de toamnă, amor inseamnă ! O, principiu violet ! cînd cu pasul trist, incet, domn infumurat poet, in amurg senin de toamnă, cu un domn (sau cu o doamnă ? dar asta ce mai inseamnă ?), cînd incet, incet, bobocel poet, către zări indeamnă ! norul violet ! Care nor ? O fantă de lumină in amurg, un parfum al amintirilor paradisiace căzute in ruină şi simţ al deşertăciunii, care nu se nasc decît din bucuria de a trăi, de a crea, iată, incet, incet, pe Florin Ciubotaru, cu ilu-

ziile sale vizuale (cu aş crede că mai curînd ele sînt proiecţia celor auditive ! dar helas, la chair est triste). Acest nor mandalic de toamnă, pictat cu voluptate de Florin, ca şi de prietenii săi, Sorin şi Horia, unul in aur şi bronz, celălalt in prapuri şi dealuri, o ! sfinte idealuri ! acest nor de toamnă metafizică este deja o spărtură in opacitatea universală caci dă seama de o conştiinţă trează şi fericită : a omului clarvăzător şi in directă legătură cu ceea ce transcende fiinţa noastră muritoare sau, de ce nu ? cu ceea ce accede la fiinţa nemuritoare din noi.

Ordinea sau geometria săbiilor trase la Alexandria ? Griuri, cenuşa păsării Ph ? sau pasărea Minervei ? nu este gura leului ? a pustiului ? a setei de femeie ? a două guri ce se muşcă ? acest patrulater, acest corp, nu ceresc, dar pămintesc, ceea ce inseamnă – amurg de toamnă – peisajul mandalic al lui Ciubo : el poartă semn roşu, albastru, galben, violet ! Şi apoi ! vă rog ! acest izvor, coapsele femeii născătoare nu de diavoli, ci de oameni (de zei ? in negru, albastru, violet), structuri mandalice, problema unei ordini apriorice universale, culori şi nuanţe ca tot atîtea insemne ale bucuriei timbrului şi ritmului – in gris, en noir, in hic, in ha ! Şi totuşi ce rare culorile calde ! Un semn de intrebare sau un răspuns ? Numai arta lui o poate spune !

Dan Laurenţiu

gheorghe daragiu

sonata lunii

marea petrecind in suflet curat
aripi imense şi albe de pescăruş
amintindu-mi de tine
cîntă la pian
să ne fie odihna neliniştii aproape

stele se sting in lumina recilor clape.

nu

nu mai primesc
scrisori
nu scriu nimănui
ştiu suferinţa
absenţei voastre

am rămas singur

nu mai primesc
scrisori
nu scriu nimănui.
părinţi,
voi sinteţi
lacrima curată
a lumii !

palimpsest

mi-e dor de tine – de mine
sub ninsoarea insomniei
sînt singur
dimineaţa mă apasă
mai mult în pămînt
adîncesc tot mai mult pacea
vine spre mine frigul
roua se face brumă
pînă în albul total
mă acoperă
mi-e dor de tine – de mine
tresar sub vise, te strig
elena – lacrimă.

schimbarea la faţă

roz tîrziu de primăvară
lacrima de seară
fierbe dimineaţa in izvor
guşa cu otrăvuri de cocor
roz tîrziu de primăvară
cerul ară
ară
mîine n-am să scriu
roz tîrziu
putred de tîrziu.

noian

ce semne cu iubire poţi avea
cînd ai uitat pe lacul din pădure
o lacrimă de arbore sub nea
ce şi-a găsit tăişul in secure ?

nu privighetoarea unei nopţi mă cheamă
ocheanul lumii mi-e întunecat
pe-o foaie de hîrtie-ntunecat
metafora transpiră ca o armă

noian de ierni pe-o vinovată vară
mă-ndeamnă să inot printre nămeţi
aud cum rîde dimineaţa-n seară
cum se intorc din cer eroii obosiţi.

anotimp

furtuna de ieri a trecut
in bolţile adînci e senin
nu sîntem străini
a fulgerat
nu a murit nimeni
în vegherile noastre
pe dealuri şi în vis
păsările iarăşi
şi-au prefăcut spaima
in cîntec !

plastică

Purgatoriul fără sfîrşit

Pe un foarte anevoios drum al consacrării artistice s-a angajat de cîţiva ani **Petru Velicu**, un pictor cu o vocaţie incontestabilă ce s-a distins şi pînă acum prin asiduitatea metodică cu care şi-a conceput şi şi-a urmat propriul program estetic. In apariţiile sale anterioare, tînărul pictor făcuse dovada unui profesionalism cert, anunţînd două directii posibile, exemplar susţinute, ale evoluţiei sale creatoare : rafinamentul elaborării detaliilor şi o bună ştiinţă a construcţiei alegorice. Dar, mai presus de acestea, Velicu propunea **o viziune**, un mod particular de a deslusi plastic lumea realului. O vibraţie puternic personalizată conferea un relief inconfundabil picturii sale, naturii statice, de exemplu, realizate atunci, introducînd o timbraţie cromatică aparte aproape preţioasă, ce o regăsim şi azi în excepţionala suită „Dantescă", pe care artistul o expune la „Căminul artei". Sub acest aspect, pictura de acum a lui Velicu nu-i cu nimic surprinzătoare, cît rezultanta firească a unei evoluţii pe care artistul insusi a preconizat-o. O consecvenţă de invidiat în materializarea unui crez estetic susţinut de o gamă întinsă şi riguros insuşită de tehnici specifice (de la tratarea pînzei la efecte speciale obţinute din pensulaţie), l-au adus pe acest tînăr artist la o matură exprimare plastică. Velicu probează în acest foarte coerent ciclu de viziuni plastice situate la orizontul infernului şi purgatoriului dantesc, o rară capacitate de sondare a caracterelor, a zonelor limită ale existenţei, a perifericului sordid şi acaparant al lumii în petrecere.

Pictorul nu ilustrează, ci **dialoghează polemic** cu opera lui Dante, folosind cel mai adesea o notaţie sarcastică. Dealtfel, cu excepţia unui impozant portret al lui Dante şi a încă unui crochiu în ulei al marelui poet renascentist, de mai mici dimensiuni artistul a urcat pe Simeze plămada fascinantă a unei imagerii grotesc-dramatice paraliterare. Compoziţii de gen şi portrete (caractere, mai bine zis) închipuind un univers închis şi intolerant de existente contorsionate de schisma unui purgatoriu fără sfîrşit.

Velicu pictează acest panopticum cu o frenezie de maestru renascentist. Ba, mai mult, într-o interesantă serie de lucrări, în care a utilizat tehnici şi efecte de culoare aparte, artistul ipostaziază cîteva personaje şi atitudini în compoziţii cu aer de stampă extrem-orientală. El nu a restrins acest spiritual periplu dantesc la spaţiul mediteraneano-european. Polemica lui cu opera lui Dante se poartă prin mijlocirea unui ochi şi a unei morale contemporane. Mărturia ce o depune Velicu prin toată această canava imundă de întîmplări şi destine are o cuprindere planetară. El însoţeşte acest cortegiu cu un suflu narativ de o extremă densitate. În mod vădit, maturizarea discursului plastic al lui Velicu s-a petrecut prin ostracizarea aurei lirice, frecvent utilizată în anterioare creaţii, în favoarea amplificării tensiunii dramatice. De aceea, pictura lui are o motivaţie net obiectivă, viziunea delimitînd un teritoriu al realismului fantastic. Orientare cu adînci rădăcini în marea pictură a Renaşterii olandeze şi flamande, ce cunoaşte astăzi o tot mai pronunţată resurecţie europeană.

Sînt compoziţii în această expoziţie (pe care o apreciem ca una din manifestările artistice marcante ale anului) ce întrunesc atributele desăvîrşirii. Velicu introduce în opera sa actuală toată zestrea tehnică şi estetică dobîndită prin migăloasele lui căutări şi experienţe artistice anterioare. O şcoală a continuei impliniri şi un statut de perpetuu învăţăcel pare să-şi fi impus pentru totdeauna, printr-un exerciţiu tenace, acest atît de serios şi de înzestrat pictor. Prin asumarea unui asa de cutezător ideal artistic, creaţia lui Velicu, cel puţin în expresia ei prezentă, este un pariu curajos (şi pînă acum reusit) cu marea artă. O asemenea miză a rostirii artistice, cu atîta substanţă umanistă şi deschidere universalistă, si-a găsit, prin paleta şi penelul acestui dăruit pictor, unul dintre cele mai fericite răspunsuri pe care le-a dat pînă acum pictura contemporană românească. O notă pozitivă pentru „scenografiile" discret şi complementar alcătuite ale bijutierilor lui Marian Nacu. Lumea ca spectacol, asa cum a imaginat-o pictura lui Velicu, suportă asemenea podoabă ca pe o răsfrîngere în alte regnuri a însăşi fiinţei ei fragile.

Corneliu Antim

muzică

Portret componistic

Din concertele organizate în sala mare a Radiodifuziunii Române, programele fiind integral alcătuite din lucrări aparţinînd unui anume compozitor român contemporan, se alcătuiesc portrete componistice bine închegate în ceea ce priveşte trăsăturile stilistice ale creaţiei, substanţa ideatică care stă la temelia unor lucrări confirmate valoric de-a lungul stagiunilor noastre muzicale. Asemenea concerte îşi au deci o utilitate sigură, ele avînd rolul de a sublinia valoarea unor importanţi creatori români şi, printr-o succesiune regulată, de a contribui la redarea adevăratelor dimensiuni valorice ale şcolii româneşti de compoziţie.

Ce se poate însă desprinde dintr-un portret componistic dedicat unui compozitor (încă) tînăr ? Adrian Iorgulescu este deja autorul unei creaţii cuprinzătoare, divers orientate ca gen şi ca stil ; nu e deci exagerat să spunem că Adrian Iorgulescu a ajuns la un anumit nivel profesional cînd putem vorbi, fără echivoc, de maturitate de gîndire, de constante stilistice, de anumite elemente de originalitate. Aceste gînduri ne-au fost reconfirmate de dialogurile purtate, pe scena de concert, între lucrări, de tînărul compozitor şi de Iosif Sava, prezentatorul seriei muzicale, gînduri sublimate de reaudierea unor lucrări de referinţă ale lui Adrian Iorgulescu : **„Alternanţe" pentru cvintet de suflători, Şase lieduri de dragoste pentru mezzosoprană şi violoncel** pe versuri de Adrian Iorgulescu, **„Ipostaze IV" pentru percuţie, Consonata pentru pian, Cvarteul nr. 3** (primă audiţie) şi un fragment din **Simfonia a II-a**, pe care Ansamblul „Contemp" a realizat o interesantă coregrafie imaginată de Sergiu Anghel şi Adina Cezar, toate lucrările bucurîndu-se de interpretări de reală calitate, semnate de Sergiu Năstase, Anca Vartolomei, Leontin Boantă, Remus Manolescu, Viorica Ciurilă, Stelian Calos, George Pane.

Nu este exagerat — repetăm ideea — să spunem că avem deja de a face, în acest caz, cu un creator pe deplin format şi ne sprijinim afirmaţia pe audiţia **Cvartetului de coarde nr. 3**, ascultat în primă audiţie, după părerea mea, unul dintre cele mai bune cvartete prezentate în ultima vreme pe scenele de concert bucureştene. Lucrarea are o structură limpede, bine subsumată convenţiilor acestui genchintesenţă al culturii muzicale. Scrisă în trei părţi ea păstrează caracterul fiecărei părţi astfel încît apropierile, la modul generic, între cvartet şi momentele de referinţă ale literaturii de gen nu sînt deloc forţate. Aceleaşi apropieri persistă şi în ceea ce priveşte arhitectonica muzicală. Interesul deosebit al partiturii se sprijină pe două elemente : în primul rînd, scriitura pentru cvartet este impecabilă, instrumentele de coarde fiind aici solicitate să cînte „în consonanţă" cu posibilităţile lor individuale şi cu sonoritătile pe care această interesantă formaţie le poate obţine. În al doilea rînd, Adrian Iorgulescu realizează aici o convingătoare variantă a unei melodicităţi în care nu sînt intrebuinţate elemente tradiţionale. Cu alte cuvinte, nu e exagerat să vorbim aici de o supra-dimensionare a factorului melodic, evident la audiţie, aceasta fiind însă realizată cu mijloace diferite de cele ale unei autentice cantabilităţi. Procedeul devine explicit imediat dacă facem trimiterea cuvenită la cvartetele bartokiene, fără a-l subsuma însă stilistic pe Adrian Iorgulescu acestui „colos" al muzicii secolului XX. Putem spune deci că această muzică este de factură tradiţională, ea respectînd legităţile sine qua non ale unor celebre convenţii istoric-muzicale, din fina ei armătură răzbătînd însă o gîndire care nu preia tale quale elementele primare ale muzicii ci le remodelează în vederea găsirii unor noi şi noi modalităţi de autentică expresie artistică.

Viorel Creţu

EMINESCIANA

Glose la „Ondina (Fantazie)"

În descrierea construcției vizionare eminesciene, **Ondina (Fantazie)** — concepută în 1866, anul debutului poetic — ocupă un loc de seamă, fiind prima mărturie asupra marilor resurse de închipuire și de semnificație ale poetului, a cărui aventură de explorare a lăuntricității se află abia la începuturi. Tema iubirii neîmplinite e întrepătrunsă de temele complementare ale urcușului, gîndirii în stare de visare (întotdeauna, la Eminescu, rațiunea e înnobilată de facultatea onirică), cosmogoniei (sau magiei cosmice), selenarului (temă contiguă aici celei a zinei acvatice) și orfismului. Poemul întreține ruptura de registre și își rarefiază explicațiile, mizînd pe emanația interioară a reveriei, care își dezvoltă singură traseul în Infinitul imaginar, „cîmpia speranțelor mele". Înainte de a aprofunda întrepătrunderea tematică, se cuvine să distingem la foarte tînărul Eminescu preferința pentru labirintizarea expresiei, pentru complicarea ei intenționată, de natură să-i confere incordare și dramatism, agitație și surpriză. Unii comentatori au observat o anume asprime textuală a acestei perioade, fără să-i aprofundeze însă motivația sau soluțiile. Prima strofă din **Ondina** comportă o atitudine evocatoare : „L-al orelor zilei șirag rizător / Se-nșir cele negre și mute / Ce poartă în suflet mistere de-amor / Pălite, sublime, tăcute. / Și noaptea din nori / Pe-aripi de fiori / Atinge ușoară, cu gîndul, / Pămîntul". Să observăm, întîi, vitalitatea unduitoare a strofei inaugurale, care imită parcă o cumințire, o calmare a gîndului, cedindu-l materiei imaginare. De remarcat inversarea hiperbatonică din primul vers („L-al orelor zilei șirag rizător"), în vederea instalării unei temporalități impovărate și vesele totodată, dar și a unei instabilități în curgerea firească a enunțului, bîntuit de o suferință, de nevoia unui **alt** limbaj. Sinuozitatea topicii prevestește drumul ocolit pe care e pornit tînărul călăreț, dificultățile așternute pe parcursul inițiatic al aventurii sale. Noaptea își impune întunericul nu oricum, ci prin înșirarea — în succesiunea orelor — a celor „negre și mute", de natură să enigmatizeze iubirea, să o restituie substanței originare a cosmosului. Pe de altă parte, noaptea „ginditoare" a lui Eminescu — temă de constanță a poetului — cumulează starea de plutire cu spaima înfiorată, posibilitatea de a străbate spații necunoscute cu sensibilitatea sumbră. Ondularea imaginii e avantajată, așadar, de hiperbaton (element expresiv frecventat și în celelalte strofe), precum și de încărcătura de materie subtilă, străveziu-spectrală, a nopții, care deține o mobilitate cogitativă, închisă în propria expansiune. „Șirag rizător" și „aripi de fiori" sînt metafore de sorginte barocă, în care grațiosul e surprins în acțiune. Să observăm, de asemenea, că întreaga strofă are un sens descendent, din înalturile văzduhului, unde luminozitatea se stinge, spre „pămînt", cuvînt care încheie mișcarea semnificației, valorificînd toate situațiile de text favorizante.

Starea de zbor a nopții este solidară zborului „pe vînturi" al călețului tînăr, tăind „ceața pustie și rece". Este un motiv de a pierde conturul fugarilor, dar și de a da consistență stării de vis, difuze, ușor agitate. Ca și în **O călărire în zori**, Eminescu își ascunde, își tăinuiește siluetele în irealitatea peisajului, aurora avîndu-și aici corespondent în ceața friguroasă, izolatoare și absorbantă. Noaptea predispune sufletul la „mistere de-amor", întreține neliniștea și vioiciunea percepției, înlesnește apariția făpturilor demonice („a spaimelor zină bătrînă"), ascunde în străfundurile ei elanurile vitale, fantomizează prezențele, transferindu-le inchipuirii. Noaptea eminesciană e aceea a unei subiectivități active, prăvălite în negativitate, spre a-și împlini ispitele inițierii și cunoașterii.

Imagine a fugitivității și zădărniciei, **calul** din **Ondina**, „soarbe prin nările-i foc", descinzînd din basmele noastre folclorice prin posibilitatea sa de a se întrece „cu clipa gîndirei" și de a „zbura necurmat". Este un vehicul ascensional, „turbat" de nărăvaș („Cu nara arzînd, / Cu coama pe vînt"), fiind comparabil cu cerbul, prin vigoarea cu care „s-alță în creștet de stînci / Urmat de săgeat-arzătoare", ceea ce subliniază încă o dată celeritatea sa fără seamăn. Totalizarea aceasta cal — cerb poate să surprindă, deși e menită să sublinieze teriomorfia animalului, rezumînd mai multe elemente simbolice, inclusiv pe cel al urmăritului, al hăituitului, în acest sens meritînd a fi pomenit și mitul lui Acteon. Avem de a face cu un cal care știe dinainte obiectivul cursei sale și depășește toate dificultățile ce-i apar în cale, persecutat de o grijă nefastă — migrația în spațiul inaccesibilului, cu a sa imensă atracție și putere de integrare. Nu alta era funcția „fugariului ușor" din **O călărire în zori**, gonind „ca Eol, ce zboară prin valuri și țipă" și biruind cu ușurință obstacole ale insecurității și învăluirii în mrejele invizibilului („Nechează, s-aruncă de spintecă-n pripă / A negurei flor"). Acolo, transportul se făcea în spațiul optativului transformativ, în care plecații din lume — cei doi îndrăgostiți — capătă aptitudinea de a deveni altceva, de a se integra astfel armoniei naturale („De-ai fi... zefir dulce... Aș fi frunză" ; „De-ai fi noapte,-aș fi lumină"). Aici, în **Ondina**, spațiul evaziunii imaginare, în interioritatea profundă a lumii devine plauzibil, accesibil, în pofida impedimentelor altitudinare, pe de o parte („Pe aripi de munte și stînci de asfalt") și a denivelărilor speluncale, pe de alta, acestea din urmă indicînd proba definitorie a calului a-tot-știutor („E calul ce sare prăpăstii adînci"), care își apropie virtualitățile metafizice numai grație acestui efort de depășire a fracturilor neantizante ale itinerariului inițiatic. Cavalcada înfrînge bezna, ceața, opacitatea ontologică, năzuind spre luminozitate, spre esențialitate și desăvîrșire. Pentru foarte tînărul Eminescu, aventura în profunzimile vizionare comportă o mișcare de cucerire, un efort irezistibil, de neîmplinit fără ajutorul unei forțe de penetrație sigure și adaptabile întinderilor necunoscute sau reliefului accidentat. Întrunind asemenea atribute, calul este un asociat absolut necesar și prețios, care își îndeplinește misiunea cu devotament, pînă în momentul triumfului — sosirea la castelul muntos —, cînd sarcina sa încetează. Oricum, trebuie reținută funcția supradimensionată pe care o capătă aici, comparativ cu silueta sa din diverse mitologii și din folclorul nostru, mai ales în ce privește nu atît trecerea dintr-o lume în alta, cît în a-l devota pe erou magiei orfice și dorinței de a desluși nepătrunsul.

Ne putem întreba firesc de ce junele dus „pe vînturi" este în răstimpul acestei călătorii onirice „cu capul în joc" ? Este vorba pur și simplu de un puseu formal, spre a se rezolva rima la versul încheiat cu sintagma „prin nările-i foc" ? Sau trebuie să identificăm aici o semnificație utilă în context, deci demnă de reținut pentru evoluția poemului ? Prima eventualitate i-a liniștit pînă acum pe cercetători, în ciuda tentațiilor de a explica și altfel acest segment expresiv, luînd în considerație intenționalitatea poetului. Așa încît, „cu capul în joc" ar veni în consonanță cu detaliul ulterior : „Cu mintea de visure plină" — referitor la nerăbdătorul cavaler, starea de reverie fiind condiția superioară a contemplației. **Jocul** definește neliniștea, agitația spirituală — sinonime privilegiului visării —, dar și acumulare extatică și concentrare sufletească, vădind integrarea ființei unui nivel superior de cosmicitate, datorate acestui **zbor** „puternic și mare" în absolut. Elanul verticalității așterne deci semnul echivalenței între zbor — vis — extaz, toate convertibile purității și sublimului. În același timp, înaltul, ca zonă a inaccesibilului, presupune — odată atins — depășirea umanului și metamorfoza datorată **jocului** explică, în text, procesul altui fel de a fi, traversarea unui interval magic, a cărui eficiență se va vedea atunci cînd tînărul va sări „ușor" de pe cal, motivînd regimul cathartic căruia i-a fost pradă, grație călătoriei ascensionale. Astfel, **inițierea** — acces la un mod superior de existență — are în prezența **jocului** unul din reperele sale definitorii, ca recuperare a stării paradisiace și vindecare de boala timpului. Numai de pe urma acestei petreceri purificatoare a cavalerului, el va putea reprezenta balada Regelui Lin.

Cum se știe, episodul călețului-menestrel din **Ondina (Fantazie)** va fi preluat integral, cu ușoare modificări, în poemul **Eco** (datat 1872), unde în seama oaspetelui la castel este pus pastelul **Sara pe deal**. În textul de mai tîrziu, metamorfoza flăcăului, trecerea sa într-o nouă condiție, apartenența la lumea „năzdrăvană" a basmului sînt mai bine scoase în evidență : „Iar tînărul sare ușor de pe el / Și prundul sub pasu-i răsună. / Frumos ca din basme și tras prin inel / Și nalt ca și bradul în lună. / C-un salt a suit / Al bolții granit. / Urcat într-un arc de fereastră / Adastă." Zborul magic îl gigantizează pe tînăr, ale cărui statură și gesturi divulgă puteri deosebite. Și aici, ca în orice mitologie, înălțarea, fie și cu un cal cu valoare federativă între tărîmul real și cel imaginar, înseamnă acumulare de forță, de robustețe, precum și posibilitatea de a cuprinde timpurile și spațiile. Sînt calități care, prin transfer, Eminescu le atribuie poetului, în ipostaza sa trubadurească — prima dintr-o paradigmă foarte largă. **Ondina (Fantazie)** are meritul de a inaugura seria de viziuni asupra „cîntărețului", ins aflat în posesia puterilor creatoare.

Cristian Livescu

FIȘE POETICE

Despre imperiul semnelor

Calea intelectuală a cunoașterii este luare în posesie prin atribuire de semn. Un obiect fără semn este pentru gîndire un inexistent, după cum un semn lipsit de orice referent devine el însuși un obiect rațional, absurd, care contrariază și agresionează conștiința, un obiect tremendum care răspîndește spaimă și oroare, asemenea ideii de neant și de dumnezeu. Astfel de concepte vide, care „desemnează" prin negația simultană a tuturor nominațiilor, sînt concepte de interdicție, concepte dictatoriale, care nu mai numesc, ci doar legiferează o limită.

Semnele organizează, introducînd în lume coerența și ordinea, o ordine neconformă și aleatorie, securizantă însă pentru rațiunea înspăimîntată de ceea ce nu poate cuprinde — căci ce este oare, în ultimă instanță, monstrul, vechiul hyle, haosul originar, dacă nu materie ne-in-formată de nici un limbaj ? —, ele construiesc o grilă care falsifică lumea și imprimă ochiului cunoscător propriile legi de falsificare: un număr indefinit de abscise și ordonate multiplicate în planuri paralele sau intersectate alcătuind o urzeală arahneană, un văl al Mâyei punctat de repere iluzorii, dar protectoare. (Fericiți deci, acei greci din vechime care credeau în existența unei relații de identitate esențială între nume și lucrul denumit — idee utopică și plină de speranță în puterea revelatorie a verbului, nostalgie a rațiunii visînd să cuprindă în concepte, după paradisul pierdut al acelei Ursprache dinaintea construirii turnului Babel)...

Datorită faptului că reduc infinitudinea de determinații ale obiectului la un domeniu finit, semnele specifică, pozitivează, individualizează, devenind astfel aducătoare de moarte. A atribui un semn este deci echivalent cu a da o **formă**, a **in-corpora** o realitate subzistentă, a transforma necesitatea în fenomen și a-i conferi astfel posibilitate de manifestare prin trecerea din stadiul virtualității — ca stare de incertitudine maximă, de potențialitate plenară în echilibru și imobilitate eleată — în acela al actualității. Semnele-forme induc așadar pervertirea întregului (a totalității), dezintegrarea prin submultiplicare și singularizarea multiplilor, reprezentînd coborîrea în contingent și **in-ființare** : ele distrug lumea realilor pentru a o regenera la un alt nivel ontologic care începe să funcționeze autonom, reificînd și ocultînd „inexplorabilul pentru totdeauna neexplorabil" (Jung), constituindu-se în rețele conceptuale care cenzurează cunoașterea și desfășoară jocuri combinatorii golite de și refuzîndu-se transcendenței. Un fel de supraconștiință impersonală născută din articularea semnelor, într-un text cu inepuizabile posibilități de sens, supraveghează încălcarea interdicției, impunînd conștiinței un imperativ categoric. De aceea, la nivelul limbajului nu există progres pentru cunoaștere : orice limbaj este tautologic, el enunță, dar nu denunță. Coduri mereu reinnoite descriu lumea sensibilă, sublunară, domeniu al vizibilului — din care semnele devin parte — dincolo de care strălucește incoruptibil cerul inteligibilelor, al Ideilor pure.

Efectuînd o ruptură de echilibru, semnele-forme capătă un dinamism propriu, în virtutea căruia ele au posibilitatea de a se genera spontan unele pe altele prin reflectări reciproce de ordin tot mai inalt, după incontrolabile legi de derivație, alcătuind indestructibile universuri artificiale (neautentice), în care conceptele unui limbaj devin referenți ai unui metalimbaj, care, la rîndul său, stabilește relații de desemnare cu un meta-meta-limbaj, într-o tot mai expansivă desfășurare spirală de lumi ale falsurilor — proiecții de reflexe de umbre ale artefactelor — elaborate după principiile unei perfecte logici interioare. Congruență, deci comprehensibilă, de aceea înșelătoare, născind iluzia unui raport de echivalență — o „adaequatio", cum spunea Toma d'Aquino — între denotant și denotat, un fel de „armonie prestabilită", de raport de corespondență simpatetică ce leagă paliere incompatibile și disjuncte.

De la infralimbaj, ca o simplă mulțime de semnale, trecînd prin proto-limbaj, în care acestea încep să devină semne, incomplet articulate încă, pînă la limbaj și metalimbajele succesive, semnele se constituie în structuri ectipice, convenții ale convențiilor oglindindu-se unele pe altele, care ascund și protejează accesul la un ultim text obscur (el însuși un palimpsest), un carmen labyrintheum compus după regulile inconceptibile ale unui intelect arhetipic. O secvență care, odată declanșată, continuă să se autoproducă la nesfîrșit, astfel încît textele dau naștere altor texte și se organizează în universuri circulare — monade indoliate de singurătatea lor —, îmbogățind, poate, noesis-ul pur prin adăugarea de noi planuri generatoare de energii. Se constituie astfel o indefinită serie a apocrifelor în care putem concepe, ipotetic, un metalimbaj de ordinul infinit, în care semnele devin apropiere de și raportare la illeitate și, mai departe, un metalimbaj de ordin aleph alcătuit dintr-o singură „expresie transfinită" (esență a negației și a absenței absolute) care este însăși illeitatea : ajunsă aici, cunoașterea ar dinamita echilibrul universal, pentru că aleph (En-Soph-ul Cabalei), ca număr, este mai mare decît infinitul, depășește universul, iar contemplarea unui asemenea ordin de mărime ar însemna un act luciferic de pulverizare a limitelor.

Funcția cenzorială a semnelor explică aprehensiunea artistului în fața oricărui limbaj. O intuiție tulbure îl avertizează amintindu-i păcatul capital al ființei vinovată de actul rostirii. Prin care a devenit, din subiect cunoscător, prizonier în imperiul de umbre al semnelor. Însuși adăugînd noi ziduri închisorii sale în libertatea deplină de a perpetua labirinturi ale erorilor. Digerînd și secretînd semne. Inventator imprudent al unui joc mecanic, înlănțuit tot mai mult de rigorile statuate de el. Construind mereu limite în interiorul altor limite. Făptură cuvîntătoare și culpabilă pentru care o singură cale de expiere rămîne deschisă : asceza în mutenia ce reinstaurează tăcerea originilor.

Gabriela Crețan

Restituirea „cîntecului"

Urmare din pag. 1

zic așa, schema ei, a trebuit să adaug mai multe „referințe critice", care sînt utile în orice fel de ediții și mai ales aci, unde materia nu era excesiv de prețuită. Exegeza s-a dovedit a fi de asemenea inegală și monotonă, și spre a se înțelege mai bine ce vreau să spun ar trebui reprodusă întreaga bibliografie. Monotonia vine din ton, care e, de la o epocă încoace, în exclusivitate encomiastic, deși formulările rămîn, cu excepții puține, fără pătrundere, așa cum sînt întotdeauna astfel de compoziții de gust apologetic ; sociologia literaturii ar studia astfel de producții cu mari delicii. Nu erau, totuși, gînduri condiționate de moment ci rămase la formule aproape lustruite prin uz, repetări și rezumate fără imaginație. Ceea ce părea că se spune acum mai pătrunzător, se spusese, în fapt, încă de pe vremea lui G. Călinescu. În 1927, de pildă, Pompiliu Constantinescu observase „pastelul grațios", pus, în „rama unui ușor erotism, risipit în fluide imagini și scurte fulgerări de sensibilitate" ; poezia ar fi „viziunea ce traduce o imagine micșorată a lumii", ceea ce e un fel de a zice că poetul cultivă miniatura. „Miniaturi" vedea, în acestea, și Perpessicius, „pastelism grațios" observa și E. Lovinescu (însă expresia nu e, precum se vede, cu totul originală). În 1939, Vladimir Streinu credea că poezia lui Zaharia Stancu „exprimă o sănătate primitivă, /.../ farmecul simplității trăite și numai rareori voința de a trăi simplu". În fine, la 1941, G. Călinescu vedea în catrene „o varietate de stanțe" și punea pe poet în legătură cu Arghezi (P. Constantinescu adăugase la aceasta pe Ion Pillat, urmînd evidența). Poezia ar ilustra „rugăciunea violentă", căci poetul suduia pe dumnezeu (ceea ce ar fi putut să confirme că avem de-a face cu un primitiv) ; ea arată împrumutarea „dicțiunii de oracol", pusă pe seama „poeziei hermetice" deși poetul rămîne, pînă la urmă, „un exaltat, un vizionar și un euforic agrest".

Sînt formulări fundamentale, pe care critica de după G. Călinescu nu le-a dezvoltat. Cînd nu sînt consemnări festive, comentariile postbelice vădesc un soi de rigiditate, deși ele sînt compuse cu un anumit aer de libertate, adică sub regimul... necesității înțelese. Cu o singură excepție, aceea a lui Aurel Martin, îndemnările către o cercetare, pe cît e cu putință completă, lipsesc. E de înțeles, așadar, întrucît trebuie să socotim drept „referințe critice" comentariile inițiale și nu prelucrările tîrzii.

În sfîrșit, era necesar și un semnal pe tema monografiilor, apărute, unele din ele, mai deunazi, folositoare chiar dacă nu se dedică excesiv poeziei ; ele au, din acest punct de vedere, o funcțiune didactică și dau îndrumări generale asupra operei. Cît privește comentariul pe care l-am adăugat (sub forma unei postfețe de mai bine de 50 de pagini) spre a explica poeziile, e de văzut în acesta o încercare de a extrage virtualitatea lirică a unei civilizații regionale ; e, totodată, un eseu de antropologie literară și o ipoteză asupra culturii românești de cîmpie de la stînga Oltului. E de la sine înțeles că vitalitatea de „Bărăgan", descoperită de unii în poezia lui Zaharia Stancu, se dovedește acum o simpatică formulă din categoria curiozităților, căci bărăganurile nu aparțin unei geografii cu amintiri vii de păduri și aflată în legătură cu Transilvania arhaică. Zaharia Stancu se dovedea, în acest fel, un liric al vechimii, exemplificînd o noblețe de popor cu viața istorică ritualizată.

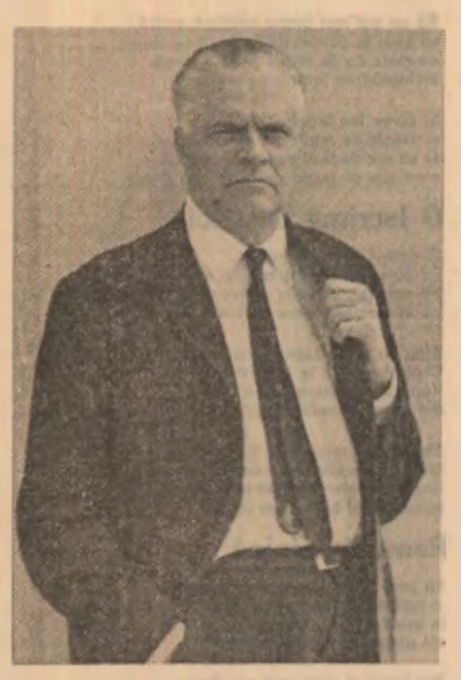

Se iscălea Z.S.

Urmare din pag. 1

ale literelor române. I-am stat mulți ani în preajmă și m-am temut de el și l-am iubit și urît pe rînd cu nesăbuință și orgoliu tineresc. **Mă dădea afară** din două în două săptămîni și după o zi uita incidentul și, cînd mă întîlnea pe holurile fostului sediu, zîmbea secret privindu-mi îmbătoșarea și mă întreba serafic cu o nuanță de uimire în glas : „Ce mai faci, ce mai faci, domnule Micu ?" Nu făceam mare lucru. Încurcam camerele și repartițiile la Casele de creație și scriam pe rupte parodii cu inconștiență și curaj inutil. I-am scris și dînsului o parodie (destul de reușită), un fel de pașișă mai degrabă, și cineva din consiliul culturii, citind dedesubt numele președintelui, i-a recitat-o la telefon felicitîndu-l.

Stancu a rămas perplex (am constatat asta în aceeași zi), nu-și amintea să fi scris vreodată o asemenea **poezie** și totuși era în maniera lui, în tonul lui, ca să zic așa. Venit la birou a făcut investigațiile de rigoare și descoperind confuzia m-a chemat ca de obicei prin intermediul platinatei secretare. M-a fixat furios cu ochii săi de oțel făcîndu-mă să încremenesc în poziție de drepți și a zis aproximativ așa : „Mi-a dat cineva telefon, nu spun cine mi-a dat, dar mi-a dat că am scris o poezie pe care n-am scris-o. Am aflat că dumneata ai scris poezia aia, da, dumneata ai scris-o, îți bați joc de mine, poți să-mi fii fiu și vreau să te întreb cine ți-a dat voie să scrii parodia aia ? Cine ți-a dat voie ?"

Nu știam ce să răspund, voiam să-i spun că sînt liber să parodiez pe cine vreau, dar Stancu retezîndu-mi orice elan și orice ripostă, mi-a reamintit de îndatoririle mele funcționărești : „Mai bine te-ai ocupa de treburile dumitale. Ați terminat reparațiile la Casa scriitorilor ?".

Habar n-aveam despre ce reparații putea fi vorba, dar am dat din cap afirmativ scurgîndu-mă spre ușă în timp ce **Padișahul**, mimînd furia, îmi dădea al o sută optulea avertisment : „Să știi că e pentru ultima oară, pentru ultima oară. Și dacă mai faci ceva te trimit dascăl la Ciorogîrla".

S-au mai întîmplat multe și mă amenința că mă va da afară întrebîndu-mă mereu nedumerit cine naiba mă angajase în Uniune ? Cu cițiva ani înainte de săvîrșirea sa din viață, relațiile s-au îmbunătățit.

I-am făcut o ultimă vizită (nu știam atunci că va fi ultima) acasă la el, împreună cu Fănuș. Era trist, apatic și ostenit. Tigrul obosise, presimțea iminența sfîrșitului și, sub aparența unei gazde desăvîrșite, ne-a strecurat cîteva sfaturi despre lume și viață. Ne-a spus atunci (și acest lucru i-a repetat și în alte ocazii) că ar vrea să fie înmormîntat la Cernica. Vorbea cu detașare și calm ca despre un lucru firesc.

Nu l-am mai revăzut niciodată și de multe ori am repetat în singurătatea nopților mele acele cuvinte pe care le-a așezat ca titlu al unei cărți duioase și triste : „Ce mult te-am iubit..."

Zaharia Stancu putea împlini în acest octombrie capricios 85 de ani. Avea acest drept ca nimeni altul...

GENERAȚIILE HUNEDOAREI

Urmare din pag. 1

e unul și unul poți fi sigur că ajungi unde ți-ai propus, altfel...

ȘTAFETA ȘI SUDORUL

Ei, instalatorii, electricienii, lăcătușii, zidarii-samotori, sudorii sînt adevărați chirurgi ai cuptoarelor. Dar să ne rezumăm doar la instalatori și sudori.

Sudorul este acela fără de care — aici pe platforma oțelăriei — instalatorul nu poate face aproape nimic. Fie că e vorba de sudură electrică sau autogenă, sudorul trebuie să fie un foarte bun meserias, să execute lucrări de cea mai bună calitate, care să poată rezista temperaturilor înalte și presiunii de abur de peste optzeci de atmosfere. El ține focul în mîini, se joacă cu el, privește cum se topește oțelul, cum se leagă moleculă de moleculă, atom de atom.

Putem vorbi chiar de o estetică a sudurii — nu numai de calitatea ei — la care adevărații meseriași țin foarte mult. Numai că aici, în acest mediu, punctul important este calitatea sudurii, fiindcă la oțelărie se lucrează mai mult cu conducte de gaz, abur ; el, sudorul, are o mare răspundere. Sudura, odată terminată, trebuie să prezinte garanția de protecție pentru acele conducte — vene — prin care circulă însăși viața cuptorului. Cuptorul are nevoie de oxigen, de apă rece, de gaze.

Un bun sudor trebuie să cunoască și alte meserii, cum ar fi instalația de apă, aburi, gaz, lăcătuserie, electricitate etc. Numai cunoscîndu-și bine meseria poate asigura o bună funcționare a instalațiilor și securitatea sănătății colegilor de muncă. Conducte peste conducte, așa cum în organismul uman sînt atîtea vene, fiecare avînd un rol bine definit.

Răcirea rinei de turnare a fontei în cuptor, răcirea ușilor, a răcitorului, prin care apa intră dintr-o parte rece, și iese în alta, fierbînd, obosită. Și toate aceste conducte pe care instalatorul nu le poate lega cu un niplu, un cot, o mufă, un holendăr, le leagă sudorul. Deci, fără el nu se poate. Nu se poate fără instalator, nu se poate fără electrician, nu se poate fără lăcătuș, nu se poate fără topitor etc. ; și, împreună, ei formează o mare familie în care fiecare are rostul și menirea lui. Aici nu se admit greșeli, Greșelile pot duce la pagube, dar mai ales la pierderile vieților omenești.

Dar să vedem ce spune maistrul principal de întreținere care răspunde de acest organism al oțelăriei.

— Tovarășe maistru Miclea, de cînd muncești în Combinat ?

Omul din fața mea, cu părul grizonat și ochi lucitori, surîde cu modestie, dar și puțin ironic :

— Păi, din 1951, cînd am început ucenicia. Mai tîrziu am urmat școala de maiștri, doar știi foarte bine, de ce mă mai întrebi ?

— Fiindcă mie nu mi-ai fost maistru. Urmează cîteva momente de tăcere, timp în care ne privim unul pe altul, încercînd parcă să ne ghicim gîndurile.

— Păi da, erau meșterii Lula și Cișmaș. Primul s-a pensionat iar Cișmaș, cred că ai aflat, a murit într-un accident.

— Dar Nicu Paraschiv ? Că doar ne-a fost șef de echipă ?

— A predat ștafeta lui Borza.

— Vorbește-mi ceva despre tine, despre viața ta.

— Ce să-ți vorbesc ? Sînt căsătorit, am o fată studentă în anul V — la Petroșani, la „Utilaj minier". Aici am sarcina să întrețin în bună stare de funcționare utilajele pentru a ne putea îndeplini planul lunar, trimestrial și anual.

— Și în timpul liber ?

— Lasă, prea multe vrei să știi.

— Și totuși...

— Acasă mă ocup de probleme tehnice ; urmăresc cărțile care apar cu ultimele noutăți în acest domeniu. Și, în special, instalațiile de încălzire cu consum redus de combustibili și randament maxim. Lovitura ar fi să inventez o instalație de încălzire fără consum de combustibili.

— Vise. Oricum, dacă ajungi la o asemenea performanță, să-mi dai un telefon.

Maistrul Miclea ia o foaie de hîrtie și pe ea, din cîteva linii, desenează o cabană și un munte. Îmi arată desenul și-i spun că nu înțeleg nimic.

— Visul meu de viitor e să mă instalez la munte, să respir cît mai mult oxigen și să-mi pun în aplicare instalația de încălzire centrală, atît de perfecționată încît să n-am rival.

— Ce temperatură ai în jurul tău ?

— Oricum, peste patru sute de grade.

— Ți-aș da o idee : avînd acum atîta căldură, caută un agregat de conservare a căldurii și-ți va prinde bine pentru instalația atît de mult visată.

ELOGIU MUNCII

Da, scriu aceste rînduri cu toată convingerea și sinceritatea. Admir omul care învață o meserie și trăiește pentru a cunoaște și pătrunde în toate tainele ei. Fiindcă fiecare meserie are

Tablou de Marcel Bejgu

secretele ei și cu cît o știi mai bine îți dai seama că tot mai greșești, că nu o știi suficient.

Un tînăr care crește și se formează într-o mare familie, cum e Combinatul Siderurgic Hunedoara, e imposibil să se limiteze la o singură meserie.

Există curiozitate, există pasiunea de a cunoaște mai multe meserii și nu numai pentru a cunoaște, pentru a cîștiga un ban în plus ci pentru a fi la înălțimea altora, pentru a te convinge că poți, că știi, că indiferent unde are țara nevoie de tine, vei reuși să faci față improvizațiilor.

Stimez meseriașul care, dacă știe că ceva din complexul industrial în care munceste nu e în ordine, nu are liniște, nu renunță la chemarea interioară de cinste față de el însuși, pînă nu găsește și remediază acel ceva care îngreunează bunul mers al organismului.

Iubesc și stimez acei oameni care nu sînt indiferenți la ce se întîmplă în jurul lor, care știu să prețuiască un obiect făcut cu trudă și măiestrie ; bucata de pămînt pe care crește un trandafir, apa în care ne scăldam cînd eram copii, pădurea în care ne rătăceam, cîmpul pe care cresc pîinea și mămăliga.

Cunosc oameni care muncesc cu pasiune, fără să le-o ceară cineva, fără să li se promită ceva în schimbul muncii lor.

Și numai așa, iubindu-ți meseria, vei reuși să-ți găsești liniștea, să trăiești sentimentul de mîndrie că ești de folos semenilor tăi, că ești de folos țării, copiilor, nepoților și strănepoților tăi.

Nu, nu-mi plac lucrurile făcute cu forța ori de mîntuială.

Această stimă, acest respect îl am pentru toți cei care muncesc și-și cunosc meseria și prin muncă și-au găsit liniștea și satisfacția : pentru tînărul oțelar de 19 ani, inginerul care putea să nu se mai întoarcă în Hunedoara după terminarea facultății, profesorul care-și amintește că a fost elev, că-n mîinile lui e „materia" primă a viitorului și contează cum o pregătește, cum o modelează ; pentru scriitorul care scrie o carte, pentru cei care o citesc și se regăsesc în ea, dacă o scriu cu pasiune, cu sinceritate și nu ca să fie uitată în vitrinele librăriilor ; pentru medicul care are emoții pentru viața și sănătatea pacientului, medicul care știe și poate scăpa pe semenul său din ghearele morții ; pentru actorul care dă totul, ca spectatorul să plece din sala de teatru, ori cinema, cu satisfacția că nu și-a pierdut timpul fără rost.

Sînt împotriva celor care privesc munca cu dispreț— că mai sînt și din ăștia — indiferent despre ce fel de muncă ar fi vorba. Da, zidarul are palmele crăpate de numărul cărămizilor care îi trec zilnic „prin mîini", de var, de nisip, de ciment. Dar el e acela care lasă în urmă clădiri impunătoare și-n felul lui, ne ajută să ne simțim oameni cu adevărat ; și el nu e un erou, e un om și nu va spune că e cel mai grozav dintre toți. El e un urmaș al Meșterului Manole, a cărui legendă încercăm să o depășim, ori poate că am reușit să o facem.

Altfel cum am putea prețui viața și timpul nostru, bunuri care ni se dau doar o dată ?

Tînărul oțelar llea e mîndru că tatăl lui a plecat la pensie de pe platforma oțelăriei și el i-a luat locul, fiindcă tatăl lui la rîndu-i a luat locul tatălui său. Sigur că asta nu este o regulă. Dar fiecare bărbat s-a îndrăgostit, la început, copil fiind, ascultînd întîmplări și povești nescrise, de îndeletnicirea, meseria tatălui, apoi a vrut, și-a dorit să ajungă și el ca tatăl lui, un bărbat puternic, curajos, un bun meseriaș.

Actorul Ernest Maftei, regizorul Gh. Vitanidis, să dau numai cîteva exemple, dacă ar fi întrebați : „Ce faceți în timpul liber" ? ar răspunde : „Muncim în grădină". Și oare de ce o fac ? Fiindcă omul simte nevoia să muncească, să dureze ceva frumos, indiferent dacă e un erou ori un mare anonim.

Există oameni care toată viața plantează pomi și nu pentru fructele lor cît pentru dragostea de a-i privi și mîndria de a putea spune : „Sînt plantați de mîinile mele".

Și iată de ce e bine ca fiecare părinte să învețe copiii să muncească, fiindcă, mai tîrziu, numai așa le va fi ușor să se integreze în cîmpul muncii, alături de alți oameni, de alte vîrste, indiferent de munca ori meseria pe care or s-o învețe în viitor.

Și, la urma-urmelor, viitorul copiilor depinde de părinți, cum viitorul țării depinde de noi toți, cei care muncim ; un viitor mîndru și sănătos.

M-am reîntors la Hunedoara, nu pentru a învăța drumul minereului pînă ajunge fontă, oțel, laminate, etc., ci pentru a cunoaște oameni, alți oameni, unii care au rămas acolo la plecarea mea din Combinat, alții tineri, chiar foarte tineri. Fiindcă adevărata valoare a lucrurilor, a tot ce ne înconjoară, e omul. Așa fiind, pentru om trebuie făcut totul. Și cine să o facă, dacă nu noi ? Noi pentru copiii noștri, pentru copiii lor, ca această țară să devină tot mai frumoasă, tot mai bogată.

Îți plac cireșele ? Atunci plantează un cireș, indiferent unde găsești o palmă de pămînt nefolosit.

Îți place cum e făcută și zugrăvită o casă ? Cînd ai timp învață să ți-o zugrăvești singur, tu, cu mîna ta. Că nimeni și nimic nu te oprește. Asta așa, să nu ajungi bătrîn fără să fi făcut ceva pentru viața ta, pentru binele țării.

SERTAR

Ion Minulescu și confrații săi

Se știe, din mărturisirile sale, și ale contemporanilor, că Ion Minulescu nu ținea să aibă relații epistolare cu cei din preajma sa. Scria rar și numai cînd simțea, în mod stringent, nevoia de a comunica ceva important. Așa se explică faptul că pînă în momentul de față nu au văzut lumina tiparului decît un număr mic de scrisori emise de autorul **Romanțelor pentru mai tîrziu**. În arhive publice și particulare se găsesc, totuși, unele misive aparținînd lui Ion Minulescu extrem de valoroase prin informațiile ce le conțin. Una din scrisori, inedită, e adresată prozatorului, eseistului și traducătorului **Petru Manoliu** (1903—1976), cu prilejul apariției cărții sale **Rabbi Haies Reful** : **[București], 31 ianuarie [1]936, Dragă Manoliule, Dă-mi voie să te plictiseso cu un fel de compliment. Cum însă complimentul meu va fi foarte scurt și de cea mai autentică sinceritate, sper că plictiseala ta nu va dura prea mult și voi avea plăcerea să fiu iertat la timp. Ți-am citit pe „Rabbi Haies Reful" pe care imboldul unui „imperativ categoric" după ce mi l-a pus în mînă, mi l-a virit și în suflet. Nu-ți spun că ai talent. Lucrul ăsta ți-l vor spune criticii literari cărora le place jocul vorbelor fără personalitate și răspundere literară. Eu, îți spun numai că dacă pînă azi te savurasem numai din micile tale notițe literare din „Credința", te savurasem, vreau să-ți spun, numai în „mic", de vorbă stînd și eu cu Rabby Haies Reful al tău, încep să te savurez și în „mare", așa „mare" cum cred că va trebui să te găsească toți cei care se vor învrednici să te citească, nu numai cu ochii, dar și cu altceva... Îți mulțumesc pentru fericita ocazie pe care mi-ai procurat-o, de a fi reușit să te forțez și eu odată să-mi citești aceste rînduri semnate de Ion Minulescu.** Se impun unele precizări. **Rabbi Haies Reful** este întîia carte a lui Petru Manoliu și a apărut în 1935. Pînă la această dată Petru Manoliu desfășurase o prodigioasă activitate literară în paginile celor mai importante reviste literare ale vremii. La **Credința** a colaborat cu articole, eseuri, note și unele știri semnate și cu pseudonimul **Erasm**. Entuziasmat de un debut remarcabil, Ion Minulescu se simte alături de confratele său mai tînăr. Cît privește aprecierea asupra criticilor literari e bine s-o luăm sub beneficiul de inventar. Aprecierea e dură și neconformă cu realitatea. Emil Manu, biograf, exeget și editor al operei minulesciene proceda corect și științific dacă înregistra și literatura epistolară, **edită și inedită**, în cartea sa **Ion Minulescu și conștiința simbolismului românesc**. București, Editura Minerva, 1981. **(Bibliografie)**. Așadar, acest aspect e necesar să fie recercetat cu mai multă atenție.

Nicolae Scurtu

POST RESTANT

toamnă senină, zile luminoase, nopți reci, frunze galbene, copaci desfrunziți, flori uscate, ploaie din cînd în cînd, melancolii, suspiciuni, recoltări, iarbă aspră, nevroze, (cutre)mușturi de iarnă, ceruri innorate, vînt de la nord-est, brumă, despărțiri, împărțiri, adunări, înmulțiri, bătutul covoarelor, îmbrăcămintea de vară, încălțămintea de iarnă, crengi rupte, uscăciune palidă, decepții, nervi de toamnă, lemne, cărbuni, ziua e mai cald decît noaptea, dar toamna....

A trecut destul timp de cînd le propuneam corespondenților noștri să ne împărtășească nu numai roadele talentului lor, ci și : a) impresii despre cele publicate în revista noastră b) aprecieri asupra difuzării ei. Mai mult, adresam invitația de a ni se relata unele întîmplări mai aparte, „scrise" de viață, întîmplări care ar fi putut fi reunite într-o carte. Și ? Cu puține excepții, nimic sau aproape nimic. În general, înțelegem preocuparea corespondenților noștri pentru soarta literaturii scrise de ei, însă nu o considerăm exclusivă și în orice caz nu atît de compactă, încît nimic să nu se mai poată vedea dincolo de ea. Așa că, așteptăm, e adevărat mai puțin optimiști, să citim, strecurate între paginile de proză, și alte producții, inclusiv reportaje, însemnări ș.a. Credem că în acest fel ne vom diversifica corespondența, care, altfel, riscă să devină monotonă, rutinieră. Post restantul nu este un ghișeu oarecare, funcționăresc, birocratic, ci o cale onestă, intelectuală, de comunicare. Cel puțin noi așa dorim să fie această rubrică. Și nu un cabinet de consultații în care să-i silim pe corespondenții noștri să pronunțe o singură cifră : 33. Fiecare să numere cît poate și de la pină la cît vrea.

MIHNEA DOHOTARU, București : Sînteți „advocat", se cunoaște, vă pledați foarte bine cauza : „la început mă compătimiți" : „...cu timpul, gafele, veleitarismul, verbozitatea (?!) interlocutorilor d-voastră nevăzuți sînt sigur că au început să vă plictisească, apoi chiar să vă irite. Nu este de ajuns insipidul textelor, autorii țin să le și explice. Socotesc pesemne că vă pot cîștiga pe această cale — a unei arte epistolare săltărețe — sau că vă pot deschide ochii spre propria și originala lor estetică. Îmi propusesem deci să vă trimit doar cele două texte însoțite, cum este politicos, de numele făptuitorului lor. Am avut însă sentimentul că păcătuiesc față de ele, că le trimit în lume ca pe niște orfane, neînsoțite măcar de o vorbă bună de recomandare, chit că ea vine chiar de la tatăl lor, și este deci inevitabil subiectivă". O întoarceți foarte frumos, cu talent chiar, nu degeaba sînteți ceea ce sînteți. Din păcate, cele două texte, dintre care unul, recunoașteți, „este un exercițiu de stil, plasat într-un New York interbelic" nu sînt la înălțimea explicațiilor. Deci, deși nu v-am angajat, mai trimiteți (pledați).

EUGEN BĂRAN, București : „Mai întîi de toate trebuie să vă asigur că nu-mi fac nici o iluzie cu privire la posibilitatea ca ele să fie publicate". Păi cum ? Chiar așa ? Noroc că, totuși, textele sînt interesante și asta n-o spunem ca să nu vă descurajăm, „determinîndu-vă să renunțați definitiv". Fiți atent, însă, uneori chiar și cădeți în trivialitate, sufletul omului este sufletul omului, de el nu are voie să-și bată joc nimeni.

BALINT VLADIMIR, București : „Povestea orientală" este prea orientală, iar „Povestile cu săbii" au haz pînă spre sfîrșit, cînd cad în grotesc. Altceva decît povești nu scrieți ? Nu de altceva, dar nici noi nu mai sîntem copii.

MIREL BOTTA, București : Am reținut „Nevralgia" care e între proză și însemnare, scrisă însă cu sensibilitate. Deci : „Îi durea această dragoste moartă ca pe un veteran piciorul pierdut, de mult putrezit în glodul tranșeelor, picior care, cu o satanică încăpățînare, se întorcea la ore tîrzii din neființă, nici o clipă însă pentru a constitui un întreg din nou armonios, ci doar pentru a-și urla singurătatea, reprosul, disperarea... Categoric, nu o mai iubea, legătura lor se stinsese, apăruseră alte femei, trecuseră și ele, dar se surprindea în clipele de reverie vorbindu-i, continuînd discuții pierdute într-un colț al amintirii, pîndindu-i zîmbetul fermecător sau căutînd întorsătura de frază ce i-ar fi adus, desigur, contrarietatea dulce-amuzată a ochilor ei mari.

Era ca și cum sub-conștientul i s-ar fi refugiat într-un prezent perpetuu și revolut, de unde refuza îndîrjit să ia act de scurgerea timpului, de noile sale trăiri.

Nu era, din păcate, singura revoltă : înseși visele i se desfășurau în același orășel al copilăriei, cu aceleași personaje fixate mecanic într-un balet monoton, palide acorduri ale unei singure teme obsedante, încărcată de nostalgie și regret.

Nu se împotrivea, învățase că e inutil. Își spunea, fără tulburare de acum, că a îmbătrînit". Celelalte nu se merită.

CONSTANTINA SECELEANU, Podeni, Prahova : A existat un prozator excelent, Eugen Seceleanu, care, din nenorocire, a murit tînăr. L-ați cunoscut ? În ceea ce privește povestirea (farsa) „Ceasornicele", folosiți atîtea planuri, încît pînă la urmă totul devine confuz. Încercați să vă reîntoarceți aici, printre noi, fără Paolo, Carla Bonetti, Angelica, Ermolai Nicolaevici, don Fabrizio...

Iulian Neacșu

P.S. Rugăm pe toți cei care ne scriu să menționeze pe plic titlul rubricii „Post Restant". Manuscrisele trebuie dactilografiate și nu se restituie.

FLEUR ADCOCK

● Face parte din generația Sylviei Plath. A debutat în 1964 cu volumul de versuri „Ochiul uraganului". Criticul Gawin Ewart o caracterizează ca fiind „cea mai talentată poetesă în viață din Anglia". O conștiință a lumii contemporane, poeta atrage atenția asupra pericolului unui război nuclear, aflînd în poezie, ca în cel mai recent volum, „Cartea de incidente", o cale ideală spre adevăr, spre experiențele sale esențiale, spre exprimarea vieții cotidiene britanice.

Racul

Noaptea tîrziu spargem carcasa unui rac,
deschizînd-o ;
carnea se revarsă, izbucnește dinăuntru

în culori pastelate. Părțile întunecate mă atrag :
Sînt otrăvitoare, îmi spui, Degetele Morțului —

oprește-te, nu le băga în gură !
Îmi gîdilă limba, moi și lunecoase,

pînă cînd mi le smulgi din gură, la fel cum
te smulgi, ușor de lîngă mine, dacă mă apropii
prea mult.

Astea sînt părțile comestibile ale racului,
recomandabile în cuibul lor de salată

și noi sîntem din nou în siguranță, în cuvinte.
Toată ziua bucătăria va mirosi a mare.

La cursul de poezie

Ușor înspăimîntate de tauri
pe cînd ne plimbam pe cărarea noroioasă spre ei
ea ca să-și facă curaj începe să le descrie rasa :
„Frisian, Aberdeen, Devon, South Devon..."
O turmă mixtă. Și eu eram nervoasă
dar nu mai sînt. „Devon, Frisian, Aberdeen..."
vocea ei tînără, subțiratecă, le cîntă numele
din ce în ce mai repede pe măsură ce capetele
mari, prelungi
se înaltă spre noi, la pîndă. Și se opresc,
întorcîndu-se să ne facă loc. Eu învăț
să nu mă mai tem de animalele mari
Ea învață să devină poetă.

O ilustrație la Dante

Iată-i pe Paolo și Francesca
învîrtindu-se îmbrățișați în bolgia Iadului
senin înlănțuiți,
chipul ei mort lipit de al lui.
Și îi simt apăsarea mîinilor pe șolduri
Parcă ai fi tu.

Ei plutesc pe o mare albă, vîscoasă
să fie flăcările ? „Ar fi putut fi grindină"
spuse Ruskin, dar Rossetti nu e de acord
„pe vremea lor nu știau cum se produce
grindina"
Ei, bine, atunci s-ar putea ca ei să fi știut ce-i
tandrețea
Și deodată simt pe șira spinării florul unor mici
flăcări albe
O zi plină, nu lipsită de satisfacții
Noaptea sosea la aceeași oră
Ea trăgea perdelele, deschidea caloriferul
electric
Își spăla părul și citea pînă i se usca.
Apoi se urca în pat ; unde în orele întunericului
Stătea întinsă străpunsă de 30 de țepușe negre
Pînă își simțea picioarele amorțite, ochii
în flăcări
Și o rugină neagră îi purta sîngele mai departe.

Incident

Pe cînd stăteai culcat pe nisipul alb,
Cu o stîncă drept pernă și zîmbind
(înconjurat de scoici moarte) am venit spre tine
Și mi-ai spus, încercînd să-mi prinzi mîna
„Întinde-te și tu." O vreme am stat așa unul
lîngă altul
Relaxați : în timp ce marea lingușitoare
Din spatele nostru surpa stîncile măsurînd ziua.
Curînd am adormit prăbușindu-mă
Într-un vis cavernos al căderii.
Era un vis al tuturor mîiturilor peșterii,
Al tunelului sau turnului sau ei, bine,
Al vizuinii iepurelui lui Alice
Sau poate al lui Orfeu : o scară în spirală
Spre iad, mobilată cu pericole și îndoieli
Împiedicîndu-mă de o treaptă m-am trezit și
m-am aflat
Înconjurată de apă. Părul mi-era ud
Și tu stăteai pe nisipul încă runtit acum
Așteptînd să fiu luată de valuri :
La pîndă, aprinzîndu-ți o țigară.

Tablou de Marcel Bejgu

Pentru Marilyn de la Londra

Ai făcut Londra devreme, la 19 ani :
cameră la subsol, infirmieră la geriatrie,
cozi la cinema, rochii largi, la modă,
și căsătoria la Primăria din Stoke Newington,
în primăvara lui 1955, profitînd de slăbiciunea ta.

Asta făceam pe vremea aceea : ne căsătoream.
Curînd te-ai întors la Wellington
Cu tărîndul de pleoape și discurile lui Edith Piaf
Cumpărîndu-ți mobilă de bucătărie în rate
Și scrîind romane după ce culcai copiii

Într-un fel tu ești încă acolo, eu sînt aici :
și acum
Sosește Sarah : cu fața ei rotundă, de copil,
exact ca tine atunci
a doua dintre cele patru blonde ale tale, ca niște
zîne din pomul de Crăciun,
19 ani ; competentă ; cu o valiză
și cele două pașapoarte.

În românește de Liliana Ursu

CUMPĂNĂ

Muntele de ceară

Eram la umbra unei mări fără margini.
Pe cer în loc de soare strălucea destinul
și vai de creștetul capului meu.
De pe un vîrf de munte priveam două
armate
repezindu-se una spre alta
dar între ele era muntele
de pe care priveam.
Dîrz se ciocneau de munte
cele două armate,
trupuri cădeau izbindu-se de piatră
și cu cît se înmulțeau amurgurile
aceluia ce ziua strălucea
mai puțini erau luptătorii
și mai subțire muntele era.
Eu voi cădea curînd
și nu voi mai vedea nimic,
dar cum se vor mai bate oare
cele două armate învinse
numai de muntele de pe care privesc ?

George Alboiu

EȘAFODUL

Urmare din pag. a 8-a

atunci cu acele trupușoare nevăzute, cum face mîța cu un șoricel pe jumătate mort de frică. Iar acum descoperea ea însăși, în măruntaiele ei, aceeași povară vie ; așa dădeau semn cei care, dacă totul mergea bine, urmau să iasă la lumină peste vreo două săptămîni. Dar pînă atunci, puii nenăscuți erau încă nedespărțiți de sînul mamei, făceau parte din ființa ei și tocmai de aceea trăiseră și ei, în subconștientul abia mijit, încă nedeslușit al existenței întrauterine, același șoc, aceeași deznădejde pe care le încercase și ea. Atunci au avut ei parte de prima atingere indirectă cu lumea din afară, cu realitatea ostilă care îi aștepta. Tocmai de aceea s-au mișcat ei în lăuntrul mamei, ca un ecou al chinului ei. Erau și ei înspăimîntați, iar acel fior de groază îl se transmisese prin sîngele mamei.

Ascultînd ce se petrece, în pofida voinței ei, în pîntecul ei înviat, Akbara se simți tulburată. Inima lupoaicei începu să bată mai repede, se umplu de dîrzenie, de hotărîrea de a-i apăra cu orice preț, de a-i feri de primejdie pe cei pe care îi purta în sine. Acum s-ar fi luat în colți cu oricine, fără să mai stea pe gînduri. Își spunea acum cuvîntul mărețul instinct natural al perpetuării speciei. Și tot atunci a simțit Akbara cum o cuprinde un val fierbinte de duioșie, a resimțit nevoia de a-i mîngîia, de a-i încălzi la piept pe viitorii sugari, de a-i alăpta, ca și cum s-ar fi aflat chiar atunci la sînul ei. Era aceea o presimțire a fericirii ce va să vină. Și atunci, ea își lăsă pleoapele, gemu de bucurie în așteptarea mustirii laptelui în țîțele roșii de umflate, mari, țîșite pe două rînduri de-a lungul burții, și s-a întins lasciv, încet-încet, cu tot trupul, cît o lăsa strîmtoarea vizuinii, iar apoi, cu totul domolită, se dădu mai aproape de Tașciainar, lupul ei cu coama vineție. Era puternic lupul, blana îi era caldă, deasă și suplă. Pînă și el, posacul de Tașciainar, își dădu atunci seama prin ce trecuse ea, lupoaica mamă, pricepu prin cine știe ce simț ce se petrece în pîntecul ei și poate că fu și el mișcat. Ciulind urechea, Tașciainar își ridică puțin capul colțuros, greoi, și în căutătura întunecată a ochilor lui reci, adînciți în orbite, licări o umbră, imaginea tulbure a unei presimțiri plăcute. Mirii molcom, firniind și tușind ușor, arătîndu-și astfel gîndurile bune, dorința de a-i da ascultare fără cîrîcnire lupoaicei cu ochi albaștri, de a o ocroti, și se puse să lîngă constîncios, cu drag, capul Akbarei, mai ales ochii ei albaștri, lucitori, și botul, cu limba lui lată, caldă, umedă. Tare îi plăcea Akbarei atingerea limbii lui Tașciainar, și atunci cînd îi făcea ochi dulci și îi dădea tîrcoale, tremurînd de nerăbdare, iar limba, arzîndă din cauza afluxului de sînge involburat, i se făcea mai tare, iute și energică, precum un șarpe, iar ea se mai prefăcea, la început, că, de fapt, nici nu-i prea pasă și atunci cînd, în clipele de liniște și bine de după un ospăt pe săturate, limba lupului era mai umedă, mai molatică.

În această pereche de fiară Akbara era capul, mintea, ea avea dreptul să pornească vînătoarea, iar el era forța sigură, credincioasă, neobosită, gata oricînd să-i împlinească el, neabătut, voința. Aceste raporturi nu erau încălcate niciodată. Doar o singură dată s-a petrecut o întîmplare ciudată, neașteptată, cînd lupul ei a dispărut pînă în zori și s-a întors spăsit, purtînd pe el un miros străin, de la altă femelă, duhoarea respingătoare a rutului nerușinat, care ademenise poftele masculilor de la zeci de verste depărtare : aceasta i-a stîrnit o dușmănie și o iritare de nestăpînit, ea l-a respins pe loc, și-a înfipt pe neașteptate colții adînc în umărul lui și l-a silit, drept pedeapsă, să sonticăie în urma ei multe zile după aceea. L-a ținut pe prost la distanță și, oricît a urlat el, nu i-a răspuns niciodată, nu s-a oprit, de parcă el, Tasciainar, nici n-ar fi fost lupul ei, de parcă nici nu ar fi existat pentru ea, iar dacă ar fi îndrăznit atunci să se apropie, să încerce să o cucerească și să o îmbuneze, Akbara s-ar fi măsurat cu el pe bune, căci nu întîmplător ea era capul iar el picioarele în această pereche de fiare de pripas.

Acum, Akbara, după ce s-a mai potolit nițel și s-a încălzit la pieptul cald al lui Tasciainar, îi era recunoscătoare lupului ei pentru că-i împărtășise spaima, pentru faptul că-i redase astfel încrederea în sine : acum nu se mai împotrivi dezmierdărilor lui stăruitoare, ba chiar îi linse de vreo două ori buzele și, înfrîngîndu-și tulburarea care se mai făcea simțită prin cîte un fior neașteptat, se concentra asupra propriei ființe : plecîndu-și urechea la vînzoleala de peinteles a cățelandrilor încă nenăscuți din pîntecul ei, se împăcă iar cu ceea ce îi fusese dat: și cu vizuina, și cu iarna cea mare în vîrf de munte, și cu noaptea geroasă ce se lăsa încetul cu încetul.

Așa se încheia ziua care a supus-o pe lupoaică la o nouă și înfricoșătoare încercare. Robită de instinctul indestructibil al maternității, ea trăise acele clipe de groază gîndindu-se nu atît cum să scape ea, ci cum să-i apere pe cei ce aveau să vină pe lume cît de curînd în culcușul acela, cei de dragul cărora ea și cu lupul căutaseră locul și se așezaseră aici, în văgăuna adîncă de sub bolta de stîncă, ferită privirii de tot felul de hățișuri, doboruri de vînt și grohotișuri, în acel culb de lupi, pentru ca să aibă unde să-și nască urmașii, pentru ca să-și afle și ei un adăpost în lumea asta mare.

Cu atît mai mult cu cît Akbara și Tașciainar erau venetici în acele locuri. Chiar și după înfățișare un ochi încercat i-ar fi putut deosebi de firtații lor din partea locului. Primul lucru : faldurile de blană de pe grumaz care le îmbrăcau veneticilor umerii ca o mantie infoiată, argintiu-cenușie, de la piept pînă la greabăn erau mai deschise la culoare, caracteristice pentru lupii de stepă. Și prin statură lupii akdjali, cei cu coama vineție, îi depășeau pe cei obișnuiți în regiunea muntoasă din preajma lacului Issik-Kul. Iar dacă cineva ar fi văzut-o pe Akbara mai de aproape, ar fi fost uluit de ochii ei albaștri-limpezi, un caz rarisim, poate unic în felul său. Ciobanii din împrejurimi au numit-o Akdali, altfel zis Coamă-Albă, iar mai tîrziu Akbara, Cea Mare, dar nimeni nu avea cum să bănuiască faptul că era vorba aici de un semn al destinului.

Cu un an în urmă, pe aici nici nu se auzise de lupi cu coama vineție. După ce s-au pripășit pe acele tărîmuri, ei au continuat să se țină de o parte. La început, veneticii, pentru a nu da piept cu stăpînii locurilor, au bîntuit mai cu seamă prin zonele neutre ale domeniilor lupilor de aici : trăiau și ei cum puteau, de pe o zi pe alta, coborau chiar în căutarea prăzii pînă jos, în cîmpiile din vale locuite de oameni, dar nu s-au alăturat haitelor băștinașe, căci avea Akbara, lupoaica cea cu ochi albaștri, o fire mult prea mîndră ca să se încîrdășeze cu alții și să fie la cheremul cuiva.

Timpul le judecă pe toate. După o vreme, lupii cu coama vineție au izbutit să-și arate tăria, și-au cucerit, în urma multor aspre încăierări, terenuri de vînătoare pe înălțimile care domină lacul Isik-Kul ; de-acum ei, veneticii, deveniseră stăpîni peste platuri, iar lupii localnici nu mai îndrăzneau să le încalce moșia. Se poate, deci, spune că începuse să le meargă destul de bine lupilor pribegi cu coama vineție în părțile dinspre Issik-Kul, însă, înainte de toate acestea, fusese o altă poveste și, dacă fiarele ar putea să-și amintească de trecut, atunci Akbara, care se distingea printr-o mare putere de înțelegere și agerime a minții, ar fi trebuit să retrăiască toate acele clipe de care, cine știe, poate că-și reamintea chiar uneori cu lacrimi de durere și amarnice suspine.

În acea lume acum pierdută pentru ei, în savana îndepărtată numită Moiunkum, viața se petrecea într-o mare vînătoare : nesfîrșita goană prin nesfîrșitul stepei după nesfîrșitele ciurde de antilope saiga. Cînd antilopele, viețuitoare de dincolo de vreme ale savanei întinse, presărate cu tufe veșnic uscate de saxaul, cele mai vechi paricopitate, de-o vîrstă cu timpul, cînd acele animale de turmă cu botul cocoșat și nările largi ca niște surle, care trec aerul prin plămîni cu aceeași energie cu care suflă balonele pe nas torente de ocean și sînt dăruite astfel cu putința de a alerga fără oprire de la răsăritul și pînă la apusul soarelui, ei bine, cînd se puneau ele în mișcare, urmărite dintotdeauna de lupii de care erau mereu nedespărțite, cînd o ciurdă speriată o atrăgea în panică pe cea de alături, apoi încă una și încă una, și cînd această fugă uriașă antrena și alte turme, mari sau mici, întîlnite în drum, cînd se pornea goana antilopelor saiga peste colinele, șesurile și nisipurile din Moiunkum precum un potop de ape asupra pămîntului, atunci fugea pămîntul înapoi și vuia sub picioare așa cum vuiește sub ploaia cu grindină din miezul verii, iar văzduhul se umplea de suflul involburat al mișcării, de pulberea de cremene și scînteile iscate sub copite, de mirosul nădușelli de turmă, acel miros al unei întreceri nebune, pe viață și pe moarte, iar lupii, întinși în fugă, le mînau din urmă și din lături, căznindu-se să îndrume ciurdele spre locurile de pîndă, unde le așteptau, pîtiți în tufele de saxaul, cel mai voinic dintre războinici, acele fiare care se aruncau din ascunzis în greabănul victimei gata să treacă fulgerător pe alături și, rostogolindu-se ghem împreună cu ea, prindeau clipa să-i reteze beregata, să o lase sîngerînd și iar să se năpustească în urmărire ; dar antilopele saiga își dădeau adesea seama, printr-un simț numai de ele știut, de locurile unde le pîndeau lupii, izbuteau să le ocolească în goana mare și atunci hăituiala era iar luată de la început, cu și mai multă înverșunare și iuțeală, și toate acele ființe, urmărite și urmăritoare — o singură verigă a dreptei cruzimi a firii —, dădeau totul în acea goană, ca o zvîcnire în preajma morții, arzîndu-și sîngele din vine pentru a trăi și a supraviețui, și poate numai dumnezeu din ceruri ar mai fi putut să-i oprească pe urmăriți și pe urmăritori, căci era în joc însăși rămînerea printre cei vii a unor creaturi însetate de viață, căci lupii care nu se dovedeau în stare să susțină acel ritm turbat, care nu fuseseră făcuți să se întreacă în lupta pentru existență, în înfruntarea prin alergare, acei lupi cădeau din picioare să-și dea duhul în praful stîrnit de goana ce se îndepărta ca o furtună, iar dacă se întîmpla să rămînă vreunii în viață, trebuiau să plece în alte ținuturi, unde să trăiască din tîlhărie pe lîngă turmele blinde de oi, care nici nu încercau să scape cu fuga ; acolo, ce-i drept, îi pîndea altă primejdie, cea mai înspăimîntătoare dintre toate : acolo, pe lîngă turme, se aflau oamenii, zeii oilor și tot ei sclavi la oi, cei care, trăind ei înșiși, nu-i lăsau și pe alții să trăiască, mai ales pe cei ce nu sînt sub puterea lor, ci sînt meniți să fie liberi...

Oamenii, oamenii, zeii-oameni ! Ieșeau și oamenii să vîneze antilope saiga în savana Moiunkum. Pe timpuri, se iveau pe cai, îmbrăcați în piei de animale, înarmați cu săgeți, apoi au început să poarte arme bubuitoare, călăreau în goana mare de colo pînă colo, chiuind, iar antilopele se repezeau grămadă ba într-o parte, ba în alta, căutînd de le mai afla în întinsurile presărate cu tufe de saxaul ; dar veni vremea cînd zeii-oameni începură să facă goane cu mașinile, alergînd animalele pînă la istovire, la fel ca lupii, și să le răpună împușcîndu-le din mers, iar mai tîrziu zeii-oameni au început să vină cu elicopterele și, depistînd mai întîi din aer ciurdele de saiga aflate în stepă, porneau să le împresoare în interiorul coordonatelor semnalate ; acum pușcașii din teren goneau pe șesuri cu o sută și mai bine de kilometri pe oră ca să nu lase antilopelor putința să se facă nevăzute, iar cei din elicoptere le corectau de sus ținta și direcția de mișcare. Au venit mașinile, elicopterele și carabinele cu repetiție și s-a răsturnat cu totul rînduiala vieții din savana Moiunkum...

Akbara, lupoaica cea cu ochi albaștri, nu împlinise încă anul, iar cel ce avea să-i fie soț, lupul Tașciainar, era doar puțin mai mare, cînd le-a venit vremea să se deprindă cu marile vînători la hăituială. La început, nu prea puteau să țină pasul în urmărire, trăgeau cu colții de antilopele doborîte, le ucideau pe cele care încă mai suflau, dar cu timpul i-au întrecut în tărie și dîrzenie pe mulți dintre lupii încercați, mai ales pe cei mai vîrstnici. Și dacă totul ar fi mers așa cum a statornicit natura să fie, curînd ar fi ajuns ei în fruntea haitei. Dar nu așa a fost să fie...

Un an nu seamănă cu altul, iar în primăvara aceea turmele de saiga se prăsiseră ca nicicînd, multe ciute au fătat și cîte doi pui, întrucît în toamna dinainte, în perioada de împerechere, iarba pălită înverzise iar de vreo două ori în urma cîtorva ploi abundente, pe o vreme călduroasă. Hrană era din belșug, de aici și sporul de nașteri. La vremea fătării, antilopele se retrăgeau, încă de la începutul primăverii, în tărîmurile de nisipuri, unde nu ținea nici zăpada, în adîncul stepei Moiunkum : acolo lupii ajungeau doar cu greu, iar încercarea de a fugări antilopele printre dune era sortită eșecului din capul locului. În nisipuri n-ai cum să le prinzi din urmă. În schimb, haitele de lupi își luau partea cu prisosință toamna și pe timp de iarnă, cînd migrarea sezonieră arunca efective fără număr de saiga în întinsurile semidesertice și de stepă. Atunci, din însăși voia lui dumnezeu, le venea lupilor rîndul să-și ia ce li se cuvine. Iar vara, mai cu seamă pe arșita cea mare, lupii găseau mai cu cale să nu se lege de antilope, deoarece, slavă domnului, era destul vînat mai ușor de prins : forfotea o mulțime de hîrciogi în tot întinsul stepei, recuperînd timpul pierdut în perioada hibernării ; cît ținea vara trebuiau să apuce să facă tot ce reușeau alte sălbăticiuni într-un an de viață. Tocmai de aceea se agita fără astîmpăr neamul hîrciogilor, sfidînd orice pericol. Ce cusur o fi avînd și vînatul acesta, că doar fiecare își are vremea lui, iar pe iarnă nu dai de hîrciogi, nu mai sînt. Se mai hrăneau lupii în lunile de vară și cu alte vietăți mici și cu păsări, mai cu seamă potîrnichi, dar prada lor de căpătîi, marea vînătoare la antilope saiga, cădea spre toamnă și dura din toamnă și pînă la sfîrșitul iernii. Căci, iarăși, fiecare lucrare își are timpul său. Tocmai aici se vădea rațiunea proprie, dată de la natură, a circuitului vieții în savană. Doar cataclismele naturale și încă intervenția omului ce mai puteau să zdruncine acest mers al lucrurilor ce așa fusese de cînd lumea în Moiunkum....

(Continuare în numărul viitor)

JAMES CLAVELL
SHOGUN

POVAȚA

XII

În noaptea aceea Toranaga nu putea să doarmă. Aceasta i se întîmpla rar, pentru că, de obicei, putea să amîne cea mai presantă problemă pînă a doua zi, știind că, dacă era odihnit, în ziua următoare avea s-o rezolve cît se putea de bine. Trecuse multă vreme de cînd descoperise că un somn bun putea să aducă dezlegare la mai toate încurcăturile și, dacă nu, ce mai conta, de fapt ? Nu era viața o picătură de rouă într-o altă picătură de rouă ?

Dar în noaptea asta erau prea multe probleme încîlcite la care trebuia reflectat.

Ce să fac cu Ishido ?

De ce a trecut Onoshi la dușman ?

Cum am să manevrez Consiliul ?

Și-au băgat iar coada preoții creștini ?

De unde va veni următoarea încercare de asasinat ?

Cînd va trebui să mă ocup de Yabu ?

Și ce trebuie să fac cu barbarul ?

A spus el adevărul ?

Curios cum a apărut barbarul din mările de la răsărit chiar acum. Să fie asta vreun semn ? E karma lui să fie el scînteia ce va aprinde butoiul de pulbere ?

Karma era un cuvînt indian adoptat de japonezi, aparținînd filozofiei budiste, care se referea la soarta unui individ în această viață, soartă ce-i era determinată imuabil de faptele sale dintr-o existență anterioară, faptele bune conferindu-i o poziție mai bună în această viață, iar cele rele reversul. La fel după cum faptele din această existență aveau să afecteze întru totul viitoarea renaștere. O persoană se renăștea mereu în această lume de lacrimi pînă ce, după suferințe, îndurări și învățăminte trase de-a lungul atîtor vieți, stingea, în cele din urmă, perfecțiunea, ajungînd în **Nirvana, Locul Liniștii Desăvîrșite**, fără să mai trebuiască vreodată să sufere o nouă renaștere.

Curios că Buddha, sau un alt zeu, sau poate chiar karma l-a dus pe Anjin-san pe feuda lui Yabu. Curios că el a acostat chiar în satul unde Mura, căpetenia secretă a rețelei de iscoade din Izu, fusese stabilită cu mulți ani în urmă chiar sub nasul lui taico și al sifiliticului de tată al lui Yabu. Curios că Tsukku-san era aici, în Osaka, ca să tălmăcească și nu în Nagasaki, unde stătea de fapt. De asemenea, că preotul cel mai mare al creștinilor se află aici, în Osaka, la fel și căpitanul general al portughezilor. Curios că pilotul, Rodrigues, a fost de asemenea disponibil, ca să-l ducă pe Hiro-matsu la Anjiro la timp, încît să-l captureze pe barbar în viață și să intre în posesia armelor. Apoi mai e Kasigi Omi, fiul bătrînului ce-mi va oferi capul lui Yabu, numai să-i fac un semn cu degetul mic.

Cît de frumoasă e viața și cît de tristă ! Ce efemeră, fără nici un trecut și nici un viitor, doar cu nemărginitul **acum**.

Toranaga oftă. Un lucru e cert: barbarul nu va pleca niciodată de aici. Nici viu, nici mort. Aparține împărăției pentru totdeauna.

Urechile-i prinseră pași aproape imperceptibili ce se apropiau și sabia-i era pregătită. În fiecare noapte își schimba, la întîmplare, camera de dormit, străjile și parola, împotriva asasinilor, care erau mereu în așteptare. Pașii se opriră de cealaltă parte a ușii glisante. Apoi auzi vocea lui Hiro-matsu și începutul paralei :

— „Dacă Adevărul este deja clar, ce rost mai are meditația ?"

— „Și dacă Adevărul este ascuns ?", spuse Toranaga.

— „E deja clar", răspunse Hiromatsu corect.

Citatul era dintr-un vechi dascăl budist — Saraha.

— Intră.

Numai cînd Toranaga văzu că era, cu adevărat, sfetnicul său, își descleștă mîna de pe sabie.

— Ia loc.

— Am auzit că nu dormi. M-am gîndit că poate ai nevoie de ceva.

—Nu. Mulțumesc. Toranaga observă cutele adîncite din jurul ochilor bătrînului. Mă bucur că ai venit, bătrîn prieten, spuse.

— Sigur totul e-n ordine ?

— O, da.

— Atunci te las. Îmi pare rău că te-am tulburat, stăpîne.

— Nu, te rog, rămîi, sînt bucuros că ești aici. Ia loc.

Bătrînul se așeză lîngă ușă și-și înălță privirea.

— Am dublat gărzile.

— Bine.

După o vreme, Hiro-matsu spuse :

— În legătură cu nebunul ăla, totul a fost făcut cum ai poruncit. Totul.

— Mulțumesc.

— Soția lui, nepoata mea — imediat ce a aflat sentința — mi-a cerut permisiunea să se omoare, ca să-și însoțească soțul și fiul în Marele Necunoscut. Am refuzat și i-am poruncit să aștepte aprobarea ta.

Inima lui Hiro-matsu sîngera. Ce teribilă e viața !

— Ai procedat corect.

— În mod oficial îți cer permisiunea să-mi pun capăt zilelor. Ceea ce a făcut el te-a pus într-un pericol de moarte, dar vina a fost a mea. Eu trebuia să-i fi aflat slăbiciunile. Ți-am înșelat încrederea.

— N-ai voie să-ți faci seppuku.

— Te rog, Alteță. Oficial îți cer permisiunea.

— Nu. Am nevoie de tine viu.

— Îți voi da ascultare. Dar, te rog, stăpîne, să-mi primești scuzele.

— Scuzele îți sînt acceptate.

După o vreme Toranaga spuse :

— Ce-i cu barbarul ?

— Multe, Alteță. Unu : Dacă astăzi n-ai fi așteptat barbarul, ai fi fost la vînătoare cu șoimul de la prima geană de lumină și Ishido nu te-ar fi prins niciodată în plasa unei atît de scîrbavnice intîlniri. Acum n-ai de ales, decît să-i declari război — dacă poți să scapi din castelul ăsta și să te-ntorci la Yedo.

— Al doilea ?

— Și al treilea, și al patruzeci și treilea, și al o sută patruzeci și treilea ? De deștept, nu sînt nici la degetul tău cel mic, stăpîne Toranaga, dar pînă și eu mi-aș putea da seama că tot ce ne-au făcut să credem barbarii de la miazăzi nu este adevărat. Hiro-matsu era bucuros să stea de vorbă. Își ușura inima. Dar, dacă sînt două religii creștine, care se urăsc una pe alta și dacă portughezii fac parte dintr-o nație mai mare, spaniolă, și dacă țara acestui nou barbar — indiferent cum s-o chema — se războiește cu amîndouă și le înfrînge, și dacă această țară e o insulă la fel ca a noastră, și cel mai mare „dacă" din toate, dacă el spune adevărul, și dacă preotul a tălmăcit exact ce spunea barbarul... Ei bine, tu poți pune laolaltă toți acești de „dacă", și să le găsești un înțeles, și să faci un plan. Eu nu sînt în stare, îmi pare rău. Eu știu doar ce-am văzut la Anjiro și la bordul navei. Acest Anjin-san e foarte destoinic la minte — slab la trup acum, deși asta ar fi din pricina drumului lung — și e atotputernic pe mare. Eu nu mai înțeleg nimic în legătură cu el. Cum poate să fie toate astea și să lase totuși un om să-i urineze pe spate ? De ce i-a salvat viața lui Yabu, după toate cîte i le-a făcut acesta, la fel și viața dușmanului recunoscut de el însuși, portughezul Rodrigues ? Mi se-nvîrte capul de atîtea întrebări de parcă m-am prostit de băutură. Hiro-matsu făcu o pauză. Era foarte îngrijorat. Dar eu zic că ar trebui să-l ținem pe uscat, și pe toți ca el, dacă mai urmează și alții, și să-i omorîm pe toți foarte repede.

— Ce zici de Yabu ?

— Poruncește-i să-și facă seppuku în noaptea asta.

— De ce ?

— N-are nici o bună-cuviință. Ai prevăzut întocmai ce-o să facă cînd ajung eu în Anjiro. Avea de gînd să-ți fure dreptul tău. Și e un mincinos. Nu te osteni să-l vezi mîine, după cum ai aranjat. Mai bine lasă-mă pe mine să-i duc acum ordinul tău. Va trebui să-l omori, mai devreme sau mai tîrziu. Mai bine acum, cînd îți e la-ndemînă, fără nici unul din proprii lui vasali în preajmă. Te povățuiesc — nici o zăbavă.

În românește de Doina Cerăceanu

m a p a m o n d

„Folclorul este nucleul originar, este ogorul pe care creşte cultura poporului tău"

Convorbire cu CINGHIZ AITMATOV

În urmă cu un an, călătorind în Uniunea Sovietică, am avut prilejul fericit să cunosc doi mari scriitori ai literaturii sovietice contemporane ale căror cărţi sînt astăzi traduse în lumea întreagă. **Valentin Rasputin**, siberianul tăcut, cu obrazul brăzdat ca scoarţa unui copac din taiga, făcînd parcă totul ca să treacă neobservat, să nu fie tulburat din gîndurile lui şi **Cinghiz Aitmatov**, sudic, avînd trăsături de prinţ kirghiz, vorbind tare, fiind întotdeauna înconjurat de prieteni şi admiratori. Rasputin a răspuns în scris cîtorva întrebări pe care i le-am adresat — cu un scris rotund, ordonat pînă la pedanterie — povestind „cum se vede lumea de la fereastra casei sale din Irkutsk" şi interviul a apărut în paginile „Luceafărului". Astăzi, cînd putem oferi cititorilor cîteva fragmente din noul roman al lui Aitmatov în admirabila tălmăcire a lui Sergiu Celac, încredinţez tiparului şi o parte din stenograma convorbirii pe care am purtat-o în trei : Cinghiz Aitmatov, Feodosi Vidraşcu, redactor şef adjunct al revistei „Novii Mir" şi subsemnatul. Pentru că gîndurile lui Aitmatov, răspunsurile la întrebările noastre se întregesc, rezonează în paginile acestei cărţi noi.

N.D. FRUNTELATĂ : Stimate Cinghiz Aitmatov, cărţile dumneavoastră se bucură de o preţuire extraordinară şi în România. „O zi mai lungă decît veacul" a fost un best seller. Pentru mine, ca de altfel pentru toţi cititorii români, în halta lui Edighei s-au oprit toate trenurile lumii.

CINGHIZ AITMATOV : Faptul că cititorii români l-au putut cunoaşte pe Edighei mă bucură mult şi dacă în halta lui s-au oprit măcar pentru o clipă gîndurile lor şi dacă în amintirea lor arde acel foc depărtat care le încălzeşte inima, înseamnă că dorinţele mele s-au împlinit. Cu acest Edighei, cu soarta sa, cu punctul acesta de pe glob, cu halta mică şi anonimă am vrut să surprind un moment esenţial al existenţei noastre. Starea şi experienţa noastră de după război. Dacă s-a înţeles cum omul meu a putut suporta războiul, cum a scăpat cu viaţă, cum a rămas om, ce ajunge după război, ce cîştigă şi ce pierde pe drumul acesta tragic, dacă toate acestea sînt transmise în traducerea românească şi au ajuns la cititorul român, atunci trebuie să mulţumesc acelora care au făcut acest lucru posibil.

N.D. FRUNTELATĂ : Ce loc ocupă şi ce rol joacă în opera dumneavoastră folclorul kirghiz ?

CINGHIZ AITMATOV : Este o întrebare interesantă şi, în acelaşi timp, foarte serioasă. Mi se pare că noi ne-am dat seama ce înseamnă folclorul şi îl privim cu ochi maturi. Orice popor, cînd ajunge să se alfabetizeze în proporţie de masă, făurindu-şi în acelaşi timp o nouă cultură, pare să se dezică de ceea ce se afla pînă mai ieri în arsenalul său spiritual sau, cum se mai spune, de zestrea moştenită din străbuni. Toţi scriu, toţi citesc şi copilul poeziei orale, al basmului popular rămîne pe drumuri, fără dădacă. Dar la noi sînt şi azi **akini**, cîntăreţi-improvizatori, care compun versuri la tot felul de ocazii, preluînd uneori gînduri mai vechi şi împrospătîndu-le cu metafore noi, dînd versurilor şi gestului veşminte noi şi tonalităţi caracteristice. În popor ei, **akinii**, au o mare audienţă şi în zilele noastre.

FEODOSI VIDRAŞCU : Dar ei sînt ştiutori de carte...

CINGHIZ AITMATOV : Tocmai despre asta vreau să vorbesc. În ultima generaţie de **akini** există un om deosebit în felul lui care poate improviza versuri rimate trei-patru ore fără întrerupere. Ce vă spun s-a întîmplat mai demult. Amîndoi eram tineri. Vine el la mine şi îmi zice : „Ajută-mă. Vorbeşte cu rectorul Universităţii să mă primească la vreo facultate. Vreau să învăţ şi să am o diplomă". „Eu n-am îndemnat pe nimeni să nu înveţe, dar pe tine te sfătuiesc să rămîi aşa cum eşti" — i-am răspuns. „Nu te înscrii nicăieri. Dacă natura ţi-a dat asemenea talent şi memorie, ar fi bine să păstrezi folclorul nealterat. Merită jertfa. Folclorul poate exista numai în forma sa primară, în stihia sa incipientă". Şi el m-a ascultat. Acum Estebes este bardul nostru cel mai cunoscut, **akin** cu numeroşi învăţăcei care, bineînţeles, sînt oameni moderni şi poezia lor poartă amprenta actualităţii. Şi mai este ceva. Se înţelege că, dacă omul porneşte în opera sa de pe solul natal şi în procesul creaţiei se orientează după comorile poporului său, după spiritualitatea naţională, el se va raporta oricum la folclor pentru că el, folclorul, este nucleul originar, este ogorul pe care creşte cultura poporului tău. De aceea, eu cred că în scrierile mele se poate urmări destul de bine ceea ce am reuşit să preiau din cultura populară. Consider că nu-i nimic rău în asta. Cînd ai luat cu împrumut de la poporul tău înţelepciunea sa sintetizată în folclor, cînd aceste gînduri pătrund în sîngele tău şi cînd tu le poţi folosi în locuri potrivite, atunci scrierea se va împodobi cu frumuseţi şi îşi va spori valoarea. Acesta este punctul meu de vedere. Bineînţeles, nu doresc să polemizez cu Marquez despre care pomeneşte la tot pasul critica literară, ci doar să spun că la el e una, la mine altceva, cu toate că în ambele cazuri preluările din folclor sînt evidente.

FEODOSI VIDRAŞCU : Unii se folosesc în opera lor de folclor „de import"...

CINGHIZ AITMATOV : Tot ce se poate. Dar oricît ar fi de exotic cel adus din alte părţi, al tău îşi are aromele şi poezia de neînlocuit. Şi în ultimul meu roman, în „Eşafodul", se întîlnesc licăriri folclorice, comparaţii între spaţiul folcloric şi cel al zilelor noastre, mai ales în partea a treia unde e vorba despre păstori, despre viziunea lor asupra lumii. A propos, îmi stăruie adesea în minte imaginile dintr-o baladă românească, citită mai demult, despre un meşter...

FEODOSI VIDRAŞCU : Meşterul Manole. „Manole, Manole, meştere Manole..."

CINGHIZ AITMATOV : Da. El şi-a zidit nevasta în zidul unei mînăstiri. Este, bineînţeles, o înmormîntare crudă. Dar există acolo ceva magnetic şi tulburător, ceva ce ţine de nelimitata putere omenească, apare conturul statuii supraumane. În mintea mea această operă, această perlă s-a tipărit pentru totdeauna. E vorba despre tragedia spiritualităţii omeneşti. Aşa că, după cîte îmi închipui, folclorul nu poate să nu joace un rol important în literatura română ca, de altfel, şi în literaturile altor popoare. Părerea mea fermă este că folclorul trebuie să facă parte din gîndirea contemporană dar cum, cînd şi în ce fel, reţete nu există.

N.D. FRUNTELATĂ : Revenind la „O zi mai lungă decît veacul", la una dintre extraordinarele legende care fac miezul cărţii, legenda „mankurţilor", a celor cărora le-a fost furată memoria, ce credeţi că ar trebui să facă omul pentru a evita să ajungă „mankurt" ?

CINGHIZ AITMATOV : E complicat. Dacă luăm mankurtismul în înţelesul său contemporan, atunci termenul capătă o multitudine de sensuri. Poate fi lupta personalităţii umane împotriva unui mediu ce-l înăbuşă, împotriva tendinţei de uniformizare, a şablonului. Acest om se va afla într-o situaţie tragică. Nu se poate adapta într-un mediu, dar fără el, fără acest mediu, nu va putea trăi. Mankurtismul poate să apară oriunde, chiar şi într-o clasă de şcoală unde sînt numai douăzeci de elevi. De aceea îmi e greu să spun mai multe despre acest fenomen. Repet numai că el există şi este marea noastră povară. Ce se va întîmpla mai departe ? Cum să îngrădim această povară sau să ne debarasăm de ea nu vă pot spune.

FEODOSI VIDRAŞCU : Părerea mea este că mankurtismul apare acolo unde se încearcă standardizarea gîndirii.

CINGHIZ AITMATOV : Aşa este. Gîndirea nu trebuie să fie standardizată. Cine face aşa ceva e supus pieirii.

N.D. FRUNTELATĂ : Credeţi că omul are nevoie de singurătate sau trebuie să se ferească de ea ?

CINGHIZ AITMATOV : Sînt anumite momente, cred, cînd omul are nevoie de singurătate, dar pentru oricine e foarte greu să se simtă singur. Dacă toţi oamenii, din toate timpurile ar fi fost însinguraţi, n-ar fi apărut societatea omenească. De aceea cred că singurătatea este o stare limitată. Atunci cînd omul se află într-un mare grup de semeni caută să se izoleze cît mai repede, iar cînd rămîne singur în pustiu tînjeşte după marile aglomerări. Aceasta este chinuitoarea duplicitate a existenţei umane.

N.D. FRUNTELATĂ : Care scriitori vă sînt mai apropiaţi ?

CINGHIZ AITMATOV : Pe tema asta s-ar putea discuta foarte mult. Iubesc clasicii care au intrat în fondul universal al culturii. Mi-s la fel de necesari Turgheniev şi Cehov, totdeauna mi-au fost la inimă cărţile lui Dostoievski şi Tolstoi. Simt nevoia cărţilor marilor scriitori din străinătate şi a acelora din literaturile sovietice frăţeşti. Din toate acestea trebuie să ştii să alegi ceea ce corespunde necesităţilor tale spirituale, inimii şi sufletului tău. Aceste cărţi pot deveni prietenii tăi cei mai buni.

FEODOSI VIDRAŞCU : După cîte ştiu n-aţi fost niciodată în România. Uniunea Scriitorilor din România v-a adresat chiar zilele acestea o invitaţie. Cînd credeţi că îi veţi putea răspunde ?

CINGHIZ AITMATOV : Poate chiar anul viitor. Vreau să văd ţara unde s-a născut acea baladă extraordinară despre care v-am vorbit.

Nicolae Dan Fruntelată

CINGHIZ AITMATOV

eşafodul

FRAGMENTE

După scurta încălzire din timpul zilei, uşoară ca suflul unui prunc, pe povîrnişurile dinspre soare, curînd vremea s-a schimbat pe nesimţite, s-a stîrnit o adiere din preajma gheţarilor, au început de-acum să se strecoare prin trecători umbrele aspre, pătrunzătoare, ale amurgului, purtînd cu ele boarea rece, vineţie a nopţii aducătoare de ninsori.

Era multă zăpadă în jur. În tot lungul lanţului muntos ce domină lacul Issik-Kul, înălţimile erau troienite de viscolul care se abătuse asupra acestor locuri cu două zile în urmă ca o pală de foc izbucnită pe neaşteptate după bunul plac al stihiilor nestăvilite. Înfricoşătoare dezlănţuire : în bezna albă a viforului s-au mistuit munţii, s-a mistuit cerul, s-a mistuit întreaga lume pe care ochiul o putuse cîndva cuprinde. Apoi totul s-a domolit, timpul s-a înseninat. De atunci, de cînd s-a liniştit furtuna de zăpadă, munţii stăteau ferecaţi în valuri de omăt, într-o tăcere amorţită, înghetată, ruptă de tot ce mai e pe lume.

Şi numai vuietul tot mai puternic şi mai apropiat al elicopterului de mare tonaj, care îşi făcea drum în acel ceas de seară prin canionul Uzun-Ceat spre trecătoarea de gheaţă Ala-Monghiu, ascunsă în înalturi de vîrtejurile fumurii ale fuioarelor de nori, creştea mereu, venea, sporind clipă de clipă, ca, pînă la urmă, să izbîndească, să pună întru totul stăpînire pe spaţiu şi să plutească într-un miriit metalic copleşitor deasupra crestelor, piscurilor, gheţarilor de culme, acolo unde nimic în afară de sunet şi lumină nu poate ajunge vreodată. Înmulţit printre stînci şi crevase în ecouri repetate, vuietul se năpustea de sus cu o forţă atît de inevitabilă şi fioroasă, încît se părea că nu mai e mult şi se va petrece un lucru înspăimîntător, ca atunci, pe vremea cutremurului...

La momentul critic, tocmai astfel s-a şi întîmplat : de pe un povîrniş stîncos, dezgolit de vînturi, care s-a nimerit să se afle pe traseul de zbor, s-a pornit, urnită de şocul sonor, o mică alunecare şi îndată a stat în loc, precum sîngele vrăjit. Şocul a fost însă de ajuns ca să clintească roca fragilă ; cîţiva bolovani grei, rupîndu-se din steiuri, s-au urnit la vale, luîndu-şi tot mai mult avînt, rostogolindu-se, săltînd în urma lor nori de praf şi pietriş, iar jos, la piciorul muntelui, au spart ca nişte ghiulele

desişul tufelor de răchită şi dracilă, au străpuns nămeţii şi au urcat în contrapantă pînă la gura vizuinii pe care lupii cenuşii şi-o făcuseră sub bolta unei stînci, într-o văgăună ascunsă în spatele hăţişurilor, aproape de un izvor cald, acum pe jumătate îngheţat.

Lupoaica Akbara făcu un salt în lături, ferindu-se de pietrele venite de sus şi de spulberarea de zăpadă, se trase cu spatele în întunecimea văgăunii, se strînse toată ca un arc, zbîrlindu-şi blana de pe grumaz ; privea drept înainte, cu ochii arzînd sălbatic, fosforescenţi în semiobscuritate, gata să sară la bătaie în orice clipă. Dar, de această dată, temerile ei erau fără temei. Doar în stepa largă te cuprinde groaza cînd nu ai unde te ascunde de elicopterul pornit în urmărire, cînd acesta e gata-gata să te ajungă, te goneşte din urmă, asurzindu-te cu şuierul elicei, răpunîndu-te cu rafale de armă automată, cînd în toată lumea nu-i scăpare de acel elicopter, cînd nu se află în preajmă nici un cotlon în care să se pitească nefericitul de lup, căci doar nu s-o crăpa atunci pămîntul să dea adăpost celui prins în goană.

În munţi, însă, este altfel, aici poţi oricînd să scapi cu fuga, găseşti oricînd un ascunziş, un loc de adăstare pînă trece primejdia. Aici nu ţi-e frică de elicopter ; în munte elicopterului însuşi trebuie să-i fie teamă. Şi totuşi frica nu are judecată, cu atît mai mult cînd e o frică de-acum ştiută, trăită. La apropierea elicopterului, lupoaica a început să scîncească, s-a făcut ghem, şi-a tras capul între umeri, dar totuşi n-au ţinut-o nervii, s-a pierdut cu firea, a urlat de furie Akbara, cuprinsă de o teamă neputincioasă, oarbă, şi s-a pornit spre ieşire tîrîndu-se pe burtă, clănţănind din dinţi a ură şi deznădejde, gata să dea lupta chiar acolo, fără să se mişte din loc, de parcă ar mai fi tras speranţa să pună pe fugă acea dihanie de fier care detuna deasupra văii, la a cărei ivire pînă şi pietrele se prăbuşeau de sus ca la cutremur.

Scheunatul deznădăjduit al Akbarei l-a adus în vizuină pe lupul ei, Taşciainar, care, de cînd căzuse grea lupoaica, nu se prea băga în bîrlog, ci stătea mai mult prin hăţişurile din apropiere. Taşciainar, Sfarmă-Piatră, cum îl porecliseră ciobanii din partea locului pentru fălcile sale care puteau zdrobi orice, se apropie tiriş de culcuşul ei şi scoase un mîrîit liniştitor, de parcă i-ar fi spus că trupul său o ocrotește de năpastă. Lipită cu coasta de el, strîngîndu-se tot mai aproape, lupoaica mai scîncea încă, strigîndu-şi jalea fie către cerul cel nedrept, fie către cine ştie ce putere nevăzută, tînguindu-şi soarta nenorocită, şi multă vreme a mai tremurat din tot trupul, neputînd să-şi vină în fire chiar şi după ce elicopterul s-a făcut nevăzut peste crestele marelui gheţar Ala-Monghiu şi nici nu i s-a mai auzit zumzetul dincolo de nori.

Iar în liniştea care s-a instăpînit asupra muntelui dintr-odată, ca o prăvălire a necuvîntării cosmice, lupoaica a simţit deodată în străfundul fiinţei sale, mai bine zis în adîncul măruntaielor, mişcarea vieţii. Mai fusese aşa o dată, cînd Akbara, pe atunci începătoare în ale vînătorii, a sugrumat din goană o iepuroaică mare ; şi de acea dată a simţit în lăuntrul iepuroaicei, chiar în pîntec, aceeaşi foială a unor fiinţe nevăzute, ascunse privirii, iar ciudăţenia aceea a uimit-o pe tînăra lupoaică şi i-a stîrnit curiozitatea ; şi-a ciulit urechile cu mirare, privindu-şi neîncrezătoare prada răpusă. Era atît de stranie întîmplarea şi de neînţeles, încît a încercat chiar să se ia la joacă

În româneşte de Sergiu Celac

Continuare în pag. a 7-a

Din LIRICA BULGARĂ

PETEA ALEXANDROVA

* * *

O, cîte lucruri am făcut
Tot aşteptîndu-te, iubire.
Mi-am legănat crescînd trupşorul,
De şapte ori mi-am tăiat părul
Şi iarăşi la călcîie mi-a ajuns.
Am învăţat pe oamenii cei răi să-l ocolesc,
iar cu cei buni să rîd fără pricină.
Eu pot chiar „din nimic" să pregătesc
Pentru-un bărbat cea mai grozavă cină,
Şi lui să i se pară cina nouă
Decît la maică-sa mai dulce...
Acuma ştiu de ce se-adună cîte două,
În cuiburi, păsările să se culce
Şi ce cuvinte se rostesc şoptind în doi,
Precum o rugăciune înainte de război.
Şi-atunci, iubire, este oare drept,
Cînd sunt de-atîta vreme gata şi te-aştept,
Iar tu doar ai trecut cu un fior nespus
Pe lîngă mine ca un oarecine,
Mi-ai dat bineţe şi te-ai dus ? !...

VASILKA HINKOVA

Nostalgie

Într-o seară ca asta aş sta nemişcată
Pe piatra ce încă e caldă-n grămezi,
În faţa portiţei în lemn încrustată
Să ascult ce se spune despre livezi,
(discuţia-i veche şi n-o să se curme),
Cum va fi, să prezic, în zori, dimineaţa.
Jucînd şerpuieşte piriul de turme
În tumult coborînd colina din faţă,
Tîrînd pe pămînt mari ugere, grele.
Cîrezile treacă-n alaiuri solemne
Şi-n coame să poarte aprinse inele.
Apusuri răsfrînte în spaţii să-nsemne
Văzduhul cu pulberi şi flăcări din soare,
A pîinii mireasmă să curgă ca mierea
Cînd scoasă-i fierbinte din roşii cuptoare
De-amurg nevăzut, niciodat', nicăierea.
Pe oameni să-i strig cu drag şi pe nume
Şi vorba lor simplă s-o aud în şosea
Şi sufletul meu deschis va rămîne
Ca floarea-nsetată, după-o secetă grea.

În româneşte de Valenţiu Deşliu

MARKO GANCEV

Recviem pentru mamuţi

Unde sînt, oare, acum
acele animale înfricoşătoare,
la drept vorbind superanimale —
mamuţii sălbateci de dinainte de potop ?
Acele superanimale,
care nu numai că nu simţiseră
strînsoarea hamurilor,
dar chiar cuceriseră lumea ?
Tot ce era viu,
îndată ce auzea răget de mamut,
se şi furişa în ascunzişuri,
inclusiv tigrul sau leul.
Ehei, pînă şi de la leu în sus !
Iar astăzi,
din animalul imens de odinioară
şi din enorma lui carieră,
n-a rămas decît amintirea
„erei mamuţilor".

...Numai că şi denumirea aceasta,
are nevoie de unele rectificări.
Deoarecce în vremea aşa-zisă „a mamuţilor",
ca şi în prezent,
au existat furnicile.
Astfel că,
dacă am dori o definire
pe deplin exactă,
ar trebui să numim acea eră,
„era furnicilor".
Şi chiar dacă mi se va spune
că prea întru în amănunte,
voi stărui, adăugînd
că tocmai aceste furnici simple
au ros şi oasele de mamut,
pe care le conservă muzeul
şi care în fire de sîrmă stau prinse.

Ei, ce anume se desprinde de-aici ?
Că are dreptate cel care
ocoleşte cu grijă drumul furnicii.

În româneşte de Corneliu Şerban şi Tudor Savu

REVISTA STRĂINĂ

● **BERNARD B. DADIE**, unul dintre cei mai de seamă reprezentanţi ai culturii şi literaturii popoarelor africane s-a născut în urmă cu 70 de ani în mica localitate Assinia din Coasta de Fildeş. A studiat la Institutul francez pentru istoria şi etnografia Africii Negre din Dakar. În urma cuceririi independenţei ţării sale, cauză în slujba căreia şi-a pus întregul său talent, întreaga capacitate, fiind unul dintre luptătorii activi, Dadie a devenit unul dintre factorii cei mai importanţi ai vieţii culturale din ţara sa. Printre alte probleme de importanţă naţională pe care le-a avut de rezolvat a fost şi cea referitoare la reorganizarea învăţămîntului ivorian.

Ani la rînd, în calitate de membru al Comitetului Executiv al UNESCO şi de participant la numeroase manifestări consacrate valorificării bogatei moşteniri culturale a popoarelor africane, Bernard Dadié s-a preocupat de răspîndirea în lume a valorilor spirituale ale populaţiei de culoare.

Volumele lui de versuri „Ridică-te, Africa !", „Circuitul zilelor" şi „Oamenii tuturor continentelor" precum şi romanele şi povestirile sale, vădesc un talent multilateral şi o modalitate de interpretare plină de conţinut şi sensibilitate a artei populare africane. În ultima perioadă s-a remarcat şi ca dramaturg.

● **TADEUSZ ROZEWICZ**, poet, prozator, dramaturg, scenarist şi eseist polonez, are la activ peste patruzeci de volume. Anul acesta lor li s-au adăugat alte două de „Opere alese", pe care le-a publicat Wydawnictwo Literackie. Culegerile cuprind poezii nepublicate pînă acum atît din perioada de maturitate a poetului cît şi contemporane.

Editorul volumelor este însuşi Tadeusz Rozewicz care, prin aceasta, a dorit să prezinte cititorilor polonezi o imagine cît mai cuprinzătoare a creaţiei sale.

● **ANDRÉ BRINK**, născut în anul 1935, face parte din rîndul scriitorilor sud-africani grupaţi în jurul revistei „Sertîgen", care au intrat în literatură în anii '60. Este cel mai multilateral şi mai prolific dintre ei : scrie romane, piese de teatru, eseuri, critică literară, însemnări de călătorie. Scrie în africană, adică în limba dezvoltată din dialectul emigranţilor olandezi — buri — şi care astăzi este, alături de engleză, limbă oficială în Africa de Sud.

După cîţiva ani petrecuţi la Paris, Brink s-a înapoiat în ţară, pentru a nu pierde contactul cu realităţile din Republica Sud-Africană. Scriitorul este un adversar declarat al politicii de apartheid, aceasta nu numai în lucrările sale literare, dar şi în publicistică şi în prelegerile pe care le ţine la Universitatea din Grahamtown unde este profesor.

Notorietatea internaţională şi-a cîştigat-o prin publicarea romanelor „Privire în întuneric", „Clipă în vînt", „Lunga secetă albă", „Lanţ de glasuri", toate traduse în multe ţări şi limbi. Sînt toate acestea romanele unei ţări bolnave de rasism. Tema lor principală este critica moralei apartheidului prin intermediul unor cupluri de îndrăgostiţi din care unul este alb, celălalt de culoare. Romanul „Privire în întuneric", apărut în anul 1973, a fost prima carte a unui scriitor alb din R.S. Africană interzisă de autorităţile de la Pretoria.

„Primesc multe scrisori de la tineri studenţi albi, în care îmi scriu că datorită romanelor mele au descoperit că negrii sînt fiinţe umane, spunea el. Sună incredibil, dar asta reprezintă o schimbare importantă în modul de a gîndi al oamenilor. Un negru mi-a scris că dacă ar fi citit cărţile mele înainte de a emigra nu şi-ar fi părăsit ţara niciodată, întrucît şi-a dat seama că nu toţi albii sprijină guvernul şi sistemul de apartheid... Asemenea scrisori primesc foarte multe, şi ele îmi dau puterea şi convingerea că fac o muncă bună şi utilă..."

● **„VERSIUNEA ROGER"** este titlul ultimului roman, al unsprezecelea în ordine cronologică, al lui John Updike, marele scriitor american. Volumul a văzut lumina tiparului la editura „Knopf" din New York, cea care a publicat marea majoritate a romanelor lui Updike.

Eroul principal al acestui roman este Roger Lambert, profesor la Facultatea de teologie dintr-un oraş pe care scriitorul nu-l numeşte, dar care pare a fi Boston-ul. Acţiunea romanului se petrece în anul 1984, cînd Ronald Reagan a fost ales pentru a doua oară preşedinte al Statelor Unite. Criticul literar american Paul Gray a scris despre „Versiunea Roger" că „reprezintă un efort al marelui scriitor de a explica enigme inexplicabile".

● **„MISADVENTURES OF A FLY FISHERMAN"**, avînd subtitlul „Viaţa mea cu şi fără Papa", acesta este titlul sub care a apărut la editura „Taylor Publishing House" din Dallas, volumul semnat de Jack Hemingway. Autorul, pe numele adevărat John Hemingway, s-a născut în anul 1923 la Toronto, pe cînd Ernest Hemingway era căsătorit cu Hadley, prima lui soţie. Jack descrie felul în care şi-a împărţit viaţa între tatăl său, mama sa şi cariera militară. Cartea conţine o mulţime de întîmplări trăite de Jack şi Ernest Hemingway din care reiese că fiul şi-a iubit mult părintele, pe care îl admira.

Într-un fel, cartea lui este un fel de polemică cu biograful lui Hemingway, Carlos Baker, care, în anul 1964, a publicat volumul „Ernest Hemingway : întîmplările vieţii sale", şi în care unele dintre întîmplările descrise de acesta nu corespund celor petrecute în realitate.

SPORT

NĂZUROŞII

Toamna asta care şi-a spart capul în vişinul de la colţul casei (altfel, de unde frunzele lui atît de roşii ? !) încearcă să-şi cureţe drumul şi toate cărările ce duc spre eşafod. Nu-i nimic, toamne găurite-n coate şi jartiere am mai văzut noi, dar o toamnă ca asta pur şi simplu de invidiat ca depărtări, picle albastre, cumpeni de fîntîini situate în cer şi bînd pămîntul (şi pămîntul întors dintr-o mare petrecere într-un sat părăsit) nu s-a mai ivit de mult din timpul strecurat în miracole pierdute. Dar, vai ! ce năzuroşi, lipsiţi de ambiţie şi demnitate (şi împotriva noastră !) se prezintă în cuprinsul ei unii din marii jucători de fotbal ai României. Am fost la meciul România — Grecia (2—2) şi am luat cu mine şi nişte ziarişti străini ca să-i arăt lumii pe Hagi. Îl voiam mişcîndu-se în ramă de corzi de viţă de vie. N-a făcut nimic. Sau, dacă vreţi, a fost o stafie cu mîinile-n şolduri. Conspiraţia culorilor, în caz c-ar reuşi aşa ceva, n-ar putea scoate dintr-un leneş un geniu. Se zice că Bumbescu, Iovan, Cămătaru şi Piţurcă n-au vrut să joace. Simplu şi precis şi crunt. Ceea ce înseamnă că toamna românească se jupoaie singură de piele. Dacă aşa stau lucrurile şi asta rămîne de lămurit — bunii mei prieteni numiţi mai sus au intrat într-un bucluc din care nu vor ieşi decît înfrînţi. Ştiam că litruţa şi îndîrjirea contra antrenorului (antrenorilor) ţin de măsura celor lipsiţi de talent. M-am înşelat. Şi cei puternici cad în capcană. Să formulăm lucrurile cît se poate de clar : echipa naţională a României nu este o formaţie care ne aparţine mie, dumitale sau ăluia — echipa naţională a României este echipa noastră, a tuturor. Şi nimeni n-are dreptul să-i pună piedici. Nu vreau să fac din meciul cu Grecia (penibil din punctul de vedere al evoluţiei echipei noastre) un subiect exploziv. De dragul cuvintelor, tac. Vreau, totuşi să le atrag atenţia jucătorilor năzuroşi că nu sîntem dispuşi să fim, în continuare, victimele unor orgolii stupide. În echipa care a jucat contra Greciei (mă mir şi azi cum de n-am luat bătaie) nu aveau ce căuta Rednic, Andone, Mateuţ. Dar ce pot face antrenorii cînd marii jucători se declară boieri şi nu răspund chemărilor la lot ?

Federaţia de fotbal şi C.N.E.F.S., amîndouă, trebuie să intervină.

Fănuş Neagu

P.S. În Giulesti, unde norocul leagă fruct de negură pe crăcile salcîmilor, Rapidul a învins pe F. C. Argeş, luînd o gură de zbor spre zăpezile curate. Lumea trebuia să ştie demult că rupturile din gardul grădinii se numesc pîrleazuri, pe care noi, băieţi frumoşi, le trecem cu spor (şi pensie alimentară.). Hai, Rapidul !

Luceafărul
Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor şef : Nicolae Dan Fruntelată
Mihai Ungheanu (redactor şef adjunct), A. I. Zăinescu (secretar responsabil de redacţie)

L

REDACŢIA : Bucureşti, Piaţa Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAŢIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC CASA SCÎNTEII